

სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტი
ანტიდისკრიმინაციული სამართლის ცენტრი

ქეთევან ბახტაძე

ქალადობაგამოვლილი
ქალების გამოსატვის
თავისუფლების
შეზღუდვის გენდერულ
დისკრიმინაციად
კვალიფიკაცია

სულხან-საბა ორბელიანის
უნივერსიტეტის გამომცემლობა

UDC(უაკ)342.726-055.2:316.346
ბ-376

ქეთევან ბახტაძე

ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოსათვის
თავისუფლების შეზღუდვის გენდერულ დისკრიმინაციად
სამართლებრივი კვალიფიკაცია

სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2024

Ketevan Bakhtadze

QUALIFYING THE RESTRICTION OF SURVIVORS` FREEDOM
OF EXPRESSION AS GENDER-BASED VIOLENCE

Sulkhan-Saba Orbeliani University Press, Tbilisi, 2024

© ქეთევან ბახტაძე, 2024

© სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტი, 2024

ISBN 978-9941-8-6255-7

ედვინება ეკა მესხიძეს

ის, რაც მემორედ იყო

(წინათქმის ნაცვლად)

აკადემიური გამოცემების ჟანრის კლასიკით, კვლევით ნაშრომს წინ უნდა უძღოდეს რაიმე შინაარსიანი, ჩახლართული, იშვიათად საინტერესო წინათქმა. თუკი ამ წესს გავყვებით, ლოგიკურია, გამოხატვის თავისუფლების მნიშვნელობასა და შინაარსთან დაკავშირებით რაიმე აზრიანი სიტყვა უნდა შემოგთავაზოთ, თუმცა, ამ შემთხვევაში, ვარჩევ, ვისარგებლო „წინათქმელის“ უპირობო, ეჭვმიუტანელი ძალაუფლებით და მოკლედ, რამდენიმე ძირითად თეზისად ვთქვა:

გამოხატვის თავისუფლება არაა ერთ-ერთი თავისუფლება, იგი თავისუფლების უპირველესი გამოხატულებაა. ორუელისა არ იყოს, – თუკი თავისუფლება არაა ის, თქვა, რაც სხვებს არ მოსწონთ, მაშინ თავისუფლება არაფერია;

ადამიანთა უმრავლესობა ნუ გამოვიდებთ თავს და ნუ დავიჩემებთ, რომ ოდნავ მაინც გვესმის ძალადობის სხვადასხვა ფორმის მსხვერპლთა განცდები, ამიტომ გვეყოს გამბედაობა, გავიგოთ მათი ხმა მაინც;

ეს ნაშრომი ბევრ ისეთ რამეზე დაგაფიქრებთ, რაზეც, სამწუხაროდ, მის გაცნობამდე არც მე და არც ამ გამოცემის მკითხველთა უმრავლესობას არ უფიქრია და ეს ძალიან, ძალიან სამწუხაროა;

წიგნის წაკითხვის შემდეგ მაინც თუ დაფიქრდებით, გამოდის, მან თავისი უმთავრესი დანიშნულება შეასრულა;

ქეთევან ბახტაძეს განსაკუთრებული მადლობა ეკუთვნის, თუმცა არა უბრალოდ ამ წიგნის დანერისთვის, არამედ იმისთვის, რომ ადამიანის ძირითადი უფლებების, როგორც უშუალოდ მოქმედი სამართლისა, სწამს და ყოველდღიურად იბრძვის, რათა ძალადობა-

გამოვლილ ქალებს აღარ ეშინოდეთ და შეეძლოთ ხმამაღლა, ბევრისთვის შემანუხებლად, საჯაროდ განაცხადონ: ჩვენ ვარსებობთ, ჩვენ გვტკივა და ვერავინ შეძლებს გაგვაჩუმოს!

და ბოლოს, რაც არ უნდა პათეტიკურად ან გამალიზიანებლად გეჩვენოთ ეს წინათქმა, – რას ვიზამთ, შეგახსენებთ, – გამოხატვის თავისუფლება უპირველესია და იძულებული ხართ, აიტანოთ.

დიმიტრი გეგენავა

2024 წლის 31 იანვარი, თბილისი

შინაარსი

I. შესავალი.....	1
II. ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლება.....	6
1. გამოხატვის თავისუფლება, როგორც გენდერული ძალადობისგან დაცვის უფლების რეალიზაციის საშუალება	6
1.1. აზრის გამოხატვის აბსოლუტური თავისუფლება	10
1.2. ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლება.....	12
1.3. წვლილი გენდერული ძალადობის შესახებ საჯარო დებატებში	14
2. მართლმსაჯულებისთვის ხელის შეშლის პრევენციის სამართლებრივი მექანიზმები	17
2.1. გენდერული ძალადობის შესახებ განცხადება ან/და სარჩელი.....	19
2.3. სასამართლო სიტყვის თავისუფლება	22
2.2. ცრუ ინფორმაცია ან ცრუ ჩვენება	24
III. გამოხატვის თავისუფლება და სხვათა რეპუტაცია და უფლებები.....	26
1. ადამიანის უფლება რეპუტაციაზე.....	27
2. კერძო და საჯარო პირის ცილისწამება	35
3. მტკიცების სტანდარტი და მტკიცების ტვირთი.....	39
3. პასუხისმგებლობა ცილისწამებისთვის	44

IV. ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის	
თავისუფლების შეზღუდვა, როგორც გენდერული	
დისკრიმინაცია.....	49
1. გამოხატვის თავისუფლების როლი გენდერულ ძალადობასა	
და ქალთა მიმართ დისკრიმინაციასთან ბრძოლაში	49
2. ძალადობაგამოვლილი ქალის გამოხატვის თავისუფლების	
დაცვის ვალდებულება	51
3. გენდერულად მგრძობიარე მიდგომა ცილისწამების	
საქმეთა განხილვისას	60
4. ძალადობაგამოვლილი ქალების მეორეული ვიქტიმიზაცია	
ცილისწამების საქმეთა განხილვისას	66
5. ცილისწამებით ქალების გამოხატვის თავისუფლების	
შეზღუდვა, როგორც არაპირდაპირი დისკრიმინაცია.....	72
6. ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ ცილისწამების	
შესახებ სარჩელთა განუხილველად დატოვება.....	83
V. დასკვნა.....	88
გამოყენებული ლიტერატურა	92
დანართი 1. საქართველოს კანონი საქართველოს ზოგიერთ	
საკანონმდებლო აქტში ცვლილების შეტანის შესახებ	115

I. შესავალი

2017 წელს ჩატარებული კვლევის თანახმად, „ქალების მიერ გაცხადებული ძალადობის მაჩვენებლები საქართველოში უფრო დაბალია, ვიდრე ევროპაში“¹. გენდერული ძალადობის შესახებ განცხადებისგან ან შეტყობინებისგან თავის შეკავების მრავალი ფაქტორიდან² ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სწორედ დაშინების³, შურისძიების⁴ ან სხვაგვარი ანგარიშსწორების შიშია.⁵ კვლევებით დადასტურებულია, რომ ქალების „გაჩუმება“ თვითგადარჩენის სტრატეგიის ნაწილია, რადგან მათთვის რეალურია საფრთხე, რომელიც შესაძლოა უკავშირდებოდეს ძალადობის ესკალაციას, ჯანმრთელობის დაზიანებას ან სიცოცხლის მოსპობას⁶.

ქალთა მიმართ ძალადობის საკითხებზე გაეროს სპეციალურმა მომხსენებელმა 2018 წელს განაცხადა, რომ მზარდია ცილისწამების სარჩელების რაოდენობა იმ ქალების მიმართ, რომლებიც ინტერნეტის საშუალებით საუბრობენ გენდერული ძალადობის თაობაზე.⁷

-
- ¹ ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა საქართველოში, თბილისი, 2017, 106.
  - ² Palermo T., Bleck J., Peterman A., Tip of the Iceberg: Reporting and Gender-Based Violence in Developing Countries, *American Journal of Epidemiology*, Vol. 179, No. 5, 2013, 603.
  - ³ Kishor S., Johnson K., Profiling Domestic Violence – A Multi-Country Study, Calverton, 2004, 8.
  - ⁴ Garcia-Moreno C., WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women: Initial Results on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses, World Health Organization, 2005, 20.
  - ⁵ Karma E., Domestic Violence against Women: A Social Legal Analysis, *Indian Journal of Law and Legal Research*, Vol. 4, No. 2, 2022, 6.
  - ⁶ Rodriguez M.A., Quiroga S.S., Bauer H.M, Breaking the Silence, Battered Women's Perspectives on Medical Care, *Archives of Family Medicine*, Vol. 5, No. 3, 1996, 155.
  - ⁷ Report of the Special Rapporteur on Violence against Women, Its Causes and Consequences on Online Violence against Women and Girls from a Hu-

მომხსენებელმა ხაზი გაუსვა, რომ ამ საქმეების წარმოების მიზანი ქალების გაჩუმებაა.⁸ ცილისწამების თაობაზე სარჩელის აღძვრა ქალის წინააღმდეგ იმის გამო, რომ მან ღიად ისაუბრა ძალადობის გამოცდილებაზე, ქალის „დაშინების და მის მიმართ შურისძიების“ ერთ-ერთი ფორმაა.⁹ ამგვარი შურისძიებისგან ქალების დაცვის ვალდებულებას ხელმომწერ სახელმწიფოებს, მათ შორის, საქართველოსაც, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო კონვენციები, მათ შორის, სტამბოლის კონვენცია აკისრებს¹⁰.

ადამიანის უფლება, სამართლებრივი მექანიზმებით დაიცვას საკუთარი პატივი და ღირსება¹¹ ან/და საქმიანი რეპუტაცია¹², პირადი ცხოვრების უფლების დაცულობის არსებითი ელემენტია. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, პირს უფლება აქვს სასამართლოს მეშვეობით, კანონით დადგენილი წესით დაიცვას საკუთარი პატივი, ღირსება ან საქმიანი რეპუტაცია შელახვისაგან. სწორედ პირადი ცხოვრების დაცულობის უფლებისა და გამოხატვის თავისუფლებას შორის ბალანსით არის შესაძლებელი ძალადობაგამოვლილი ქალების განცხადების ცილისწამებად კვალიფიკაცია.¹³ როგორც ფიზიკურ, ისე იურიდიულ პირთა რეპუტაციის დაცვის უფლება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლით გარანტირებული უფლებაა. ადამიანის უფლებათა

---

man Rights Perspective, A/HRC/38/47, 18.06.2018, para. 31.

⁸ იქვე.

⁹ Weaponizing Defamation Lawsuits Against Survivors Violates International Human Rights, <t.ly/EVzvA> [17.01.2024].

¹⁰ „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის 56-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი.

¹¹ Association Accept and Others v. Romania [ECtHR], App. no. 19237/16, 1 June 2021, para. 127.

¹² Chauvy and Others v. France [ECtHR], App. no. 64915/01, 29 June 2004, para. 70.

¹³ Von Hannover v. Germany (no. 2) [ECtHR], App. nos. 40660/08 and 60641/08, 7 February 2012, paras. 109-113.

ევროპულმა სასამართლომ არაერთ საქმეში განაცხადა, რომ ორივე უფლება – გამოხატვის თავისუფლებაც და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობაც – თანაბარ დაცვას იმსახურებს.¹⁴ უფლებათა ჰორიზონტალური კონფლიქტის შემთხვევაში¹⁵, ევროპული სასამართლო მიიჩნევს, რომ სამართლიანი გადაწყვეტის გზა ორ დაპირისპირებულ ღირებულებასა და ინტერესს შორის გონივრული ბალანსის დადგენაა და ეს კონცეფცია ფართოდ გამოიყენება სხვადასხვა ეროვნულ იურისდიქციაშიც¹⁶. **In abstracto**, არცერთ უფლებას არ ენიჭება უპირატესობა მეორე უფლებაზე, მათ შორის, ძალადობაგამოვლილი ქალების განცხადებები, რომელიც სხვა პირის რეპუტაციაზე მოქმედებს, ყოველთვის არ არის დაცული გამოხატვის თავისუფლებით და აუცილებელია ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში უზრუნველყოფილი იყოს დაპირისპირებული ინტერესების თანაარსებობა, რათა არ მოხდეს ერთის დაცვა მეორის ხელყოფის ხარჯზე¹⁷.

ნაშრომის აქტუალურობას განაპირობებს სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების დაცვის კანონმდებლობის ხარვეზები და ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ აღძრულ ცილისწამების შესახებ სარჩელებზე ეროვნული სასამართლოების მიერ დამკვიდ-

¹⁴ *Verlagsgruppe News GmbH v. Austria* (no. 2) [ECtHR], App. no. 10520/02, 14 December 2006, para. 40; *Gurgenidze v. Georgia* [ECtHR], App. no. 71678/01, 17 January 2007, para. 38; *Evans v. the United Kingdom* [ECtHR], App. no. 6339/05, 10 April 2007, para. 77; *Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France* [ECtHR], App. no. 40454/07, 10 November 2015, para. 82; *s. Axel Springer AG v. German* [ECtHR], App. no. 39954/08, 7 February 2012, para. 61; *Hurbain v. Belgium* [ECtHR], App. no. 57292/16, 4 July 2023, para. 200.

¹⁵ *Smet S.*, *Freedom of Expression and the Right to Reputation: Human Rights in Conflict*, *American University International Law Review*, Vol. 26, No. 1, 2010, 183.

¹⁶ *Çalı B.*, *Balancing Human Rights? Methodological Problems with Weights, Scales and Proportions*, *Human Rights Quarterly*, Vol. 29, No. 1, 2007, 252.

¹⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 22 დეკემბრის №1/1/477 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-60.

რებული არაერთგვაროვანი სტანდარტის მსუსხავი ეფექტი¹⁸ ქალე-
ბის გამოხატვის თავისუფლებაზე¹⁹. ეროვნულ სასამართლოებს გა-
ნხილული აქვთ მხოლოდ ისეთი ცილისწამების შესახებ სარჩევები,
რომლებიც აღძრულია იმ ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ,
ვინც არა მხოლოდ საჯაროდ გაავრცელეს განცხადება მათ მიმართ
ჩადენილი ძალადობის შესახებ, არამედ რეაგირებისთვის მიმართეს
კიდევ შესაბამის უწყებებებს. შესაბამისად, ნაშრომი მხოლოდ იმ
სამართლებრივ საკითხებზე კონცენტრირდება, რომლებიც ასეთ
შემთხვევებში წარმოიშობა და ინვესტ ქალების გამოხატვის თავი-
სუფლების დისკრიმინაციულ შეზღუდვას და მათ მეორეულ ვიქ-
ტიმიზაციას. ამავდროულად, მიუხედავად იმისა, რომ გამოხატ-
ვის თავისუფლებაზე რამდენიმე აკადემიური ნაშრომი არსებობს,
არცერთი არ მიემართება ექსპლიციტურად ძალადობაგამოვლილი
ქალების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის დისკრიმინა-
ციულ პრაქტიკას²⁰.

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია გაანალიზდეს, ძალადობაგა-
მოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა რამდე-
ნად შეიძლება მიჩნეულ იქნეს გენდერული დისკრიმინაციად, ასევე
ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლებისა და
სხვა პირთა რეპუტაციის დაცვის უფლების ურთიერთმიმართე-
ბის ფარგლების დადგენა. ამ მიზნით, გაანალიზდება ქართული
კანონმდებლობა და სასამართლო პრაქტიკა, გამოიკვეთება სა-
ქართველოს სამართლებრივი კონტექსტისთვის გამოწვევები და
პრობლემები, შედარებითსამართლებრივი მეთოდის გამოყენებით

¹⁸ Vansweevelt T., Bubalo L., Post-Mortal Protection of the Right to Reputation: A Comparative View, *Journal of European Tort Law*, Vol. 10, No. 1, 2019, 17.

¹⁹ საია: სასამართლოს გადაწყვეტილება შეაფერხებს შევინროებაზე, ფსიქოლოგიურ ძალადობაზე საუბარს, <[ly/ipqbu](https://www.ly/ipqbu)> [17.01.2024].

²⁰ იხ., გოცირიძე ე., გამოხატვის თავისუფლება კონფლიქტურ ღირებულებათა სამართლიანი დაბალანსების კონტექსტში, თბილისი, 2007; სხილაძე ნ., გამოხატვის თავისუფლებისა და პატივისა და ღირსების უფლებათა დაცვა და მათი მიმართება სოციალური მედიის ქრილში, თბილისი, 2021.

განხილვება ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლებასთან დაკავშირებული საკითხები ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს, ევროპული და ამერიკული სამართლის პერსპექტივიდან. განსაკუთრებული ყურადღება მიექცევა, როგორც ინფორმაციის დესკრიფციულ მიმოხილვას, ისე მის ანალიტიკურ დამუშავებასა და სათანადო ფორმით გადმოცემას, რის საფუძველზედ შემუშავდება პრობლემის გადაჭრის რაციონალური საშუალებები, საკანონმდებლო და პრაქტიკული რეკომენდაციები, განსაკუთრებით, სამართალშემფარდებლებისთვის ცილისწამების შესახებ სარჩელების დასაშვებობისა და განხილვის პროცესის გამარტივების, მხარეთათვის მაქსიმალური განჭვრეტადობისა და ძალადობაგამოვლილი ქალების მეორეული ვიქტიმიზაციის პრევენციის უზრუნველსაყოფად.

ნაშრომი ხუთი ნაწილისგან შედგება, რომელთაგან პირველი და მეხუთე ნაწილები შესავალი და დასკვნაა. ნაშრომის მეორე ნაწილი კონცენტრირებულია ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლების ეროვნულ და საერთაშორისო სტანდარტებზე. ეს ნაწილი, ერთი მხრივ, გამოხატვის თავისუფლებას წარმოადგენს გენდერული ძალადობისგან დაცვის უფლების რეალიზაციის საშუალებად, ხოლო, მეორე მხრივ, ამ უფლების რეალიზაციის დროს მართლმსაჯულებისთვის ხელის შეშლის პრევენციის სამართლებრივი მექანიზმებზე აკეთებს აქცენტს. მესამე ნაწილი გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვას ეხება სხვათა რეპუტაციისა და უფლებების დაცვის მიზნით და მიმოხილავს დიფამაციის მარეგულირებელ ნორმებსა და სასამართლო პრაქტიკას. მეოთხე ნაწილი ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის გენდერულ დისკრიმინაციად სამართლებრივ კვალიფიკაციას ეხება, მასში მიმოხილულია დიფამაციის საქმეთა განხილვის გენდერულად მგრძობიარე მიდგომის არარსებობის პირობებში მეორეული ვიქტიმიზაციის პრაქტიკა და მისი პრევენციის სამართლებრივი გზები.

II. ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლება

1. გამოხატვის თავისუფლება, როგორც გენდერული ძალადობისგან დაცვის უფლების რეალიზაციის საშუალება

ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლებას იცავს როგორც საქართველოს კონსტიტუცია²¹, ისე ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი²² და ეროვნული კანონმდებლობა²³. გამოხატვის თავისუფლება მოიცავს აზრის თავისუფლებას²⁴, ინფორმაციისა და იდეების გავრცელების თავისუფლებას²⁵ და მათი მიღების უფლებას.²⁶ მკვლევრების ნაწილი გამოხატვის თავისუფლებას გარკვეული თვალსაზრისით ინსტრუმენტული ხასიათის უფლებად ახასიათებს, რომელიც სხვა უფლებების და თავისუფლე-

²¹ საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლი.

²² ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-10 მუხლი, „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“ საერთაშორისო პაქტის მე-19 მუხლი, „რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ“ კონვენციის მე-5 მუხლი და სხვა.

²³ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის პირველი პუნქტი.

²⁴ Lipsic D., Freedom of Expression, *Ave Maria International Law Journal*, No. 3, 2014, 146; Kolarevic E., The Influence of Artificial Intelligence on the Right to Freedom of Expression, *LAW – Theory and Practice*, Vol. 39, No. 1, 2022, 116.

²⁵ დათუაშვილი ვ., სახელმწიფოს „თავისუფალი შეფასების ფარგლები“ პანდემიის პირობებში გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის ასპექტში, „საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალი“, N2, 2020, 145; Hoffman G. A., In Search of an International Human Right to Receive Information, *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review*, Vol. 25, No. 2, 2003, 171-172.

²⁶ გოცირიძე ე., გამოხატვის თავისუფლება კონფლიქტურ ღირებულებათა სამართლიანი დაბალანსების კონტექსტში, თბილისი, 2007, 54; Mladenov M., Staparski T., Human Rights Approach to Internet Access with a Special Emphasis on the Case-Law of the European Court of Human Rights, *Revija za evropsko pravo*, Vol. XXIV, 2022, 29.

ბების დაცვის გარანტია და „ჰოლისტიკური განვითარების ინსტრუმენტად“ გამოიყენება²⁷.

საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებულია აზრისა და მისი გამოხატვის თავისუფლება²⁸ და დაცულია ყველა ადამიანის უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია²⁹. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შეფასებით, „სიტყვის თავისუფლება დიდი ხანია დემოკრატიული საზოგადოების განუყოფელ და ძირითად ფუნქციონალურ ელემენტს მიეკუთვნება“³⁰ და ერთ-ერთ ძირითადი პირობაა საზოგადოების განვითარებისა და თითოეული ინდივიდის თვითრეალიზაციისთვის.³¹ აქვე, აღსანიშნავია, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს არასდროს უმსჯელია ძალადობის გამოცდილების თაობაზე აზრის გამოხატვის კონსტიტუციურობაზე, თუმცა მისივე პრაქტიკით დადგენილია, რომ ნებისმიერ ადამიანს აქვს უფლება გამოხატოს აზრი³² და კონსტიტუციით დაცულია როგორც მისი გამოხატვისა და გავრცელების პროცესი, ისე შინაარსი და ფორმები.³³ ადამიანის გამოხატვის თავისუფლებით სრულყოფილად სარგებლობა კი, თავის მხრივ, ადამიანის ღი-

²⁷ Kwadwo A.-A., A Review of the Theories of Expression in the Context of the Development Argument, University of Ghana Law Journal, No. 23, 2005-2007, 211.

²⁸ საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის პირველი პუნქტი.

²⁹ იქვე, მე-2 პუნქტი.

³⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2002 წლის 5 ნოემბრის №2/2/180-183 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და ზაალ ტყეშელაშვილი, ნინო ტყეშელაშვილი, მაია შარიქაძე, ნინო ბასიშვილი, ვერა ბასიშვილი და ლელა გურაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-6.

³¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 6 ივნისის №2/2/359 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-1.

³² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 ოქტომბრის №2/2-389 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე მაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ“, II-13.

³³ იქვე.

რსების ხელშეუვალობის გარანტიაა³⁴. სასამართლოს შეფასებით, გამონათვის თავისუფლება სხვა უფლებების სრულყოფილი რეალიზაციის პრაქტიკული საშუალებაა,³⁵ შესაბამისად, მაშინ ძალადობაგამოვლილი ქალებისთვის ეს უფლება ძალადობისგან დაცვის ინსტრუმენტი და ღირსების ხელშეუვალობის პრინციპის პრაქტიკული რეალიზაციაა³⁶.

ძალადობაგამოვლილი ქალების გამონათვის თავისუფლებას, როგორც ადამიანის განვითარების ძირითად პირობას³⁷, იცავს ადამიანის უფლებების ევროპული კონვენცია³⁸. მიუხედავად იმისა, რომ ძალადობის გამოცდილების შესახებ განცხადება თავისთავად უკავშირდება სავარაუდო მოძალადის მხილებას და გავლენა აქვს მის რეპუტაციაზე³⁹, ევროსასამართლოს პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ კონვენციით დაცულია ისეთი ინფორმაციის ან იდეების გამოხატვაც, რომლებიც შეურაცხყოფს⁴⁰, შოკს გვრის⁴¹ ან შემანუხებე-

³⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის №1/6/561,568 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე იური ვაზაგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-18.

³⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 10 ნოემბრის №1/3/421,422 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ყიფიანი და ავთანდილ უნგიაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-6.

³⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის №1/6/561,568 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე იური ვაზაგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-19.

³⁷ *Handyside v. the United Kingdom* [ECtHR], Appl. No. 5493/72, 27 June 2017, para. 49.

³⁸ *Dink v. Turkey* [ECtHR], App. Nos. 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09, 7124/09, 14 September 2010, para. 137; *Kaçki v. Poland* [ECtHR], App. No. 10947/11, 4 July 2017, para. 59.

³⁹ Barendt E., *Balancing Freedom of Expression and the Right to Reputation: Reflections on Reynolds and Reportage*, Northern Ireland Legal Quarterly, Vol. 63, No. 1, 2012, 64.

⁴⁰ *Handyside v. the United Kingdom* [ECtHR], App. No. 24, p. 23, 7 December 1976, para. 49; *Janowski v. Poland* [ECtHR], App. No. 25716/94, 21 January 1999, para. 30; *Nilsen and Johnsen v. Norway* [ECtHR], App. No. 23118/93, 25 November 1999, para. 43.

⁴¹ *Prager and Oberschlick v. Austria* [ECtHR], App. No. 15974/90, 26 April 1995,

ლია⁴². ძალადობაგამოვლილი ქალების მხრიდან განცდილ ძალადობაზე საუბარი შესაძლოა უკავშირდებოდეს მათ მიმართ ჩადენილ სისხლის სამართლის დანაშაულს⁴³ ან სექსუალურ შევიწროებას⁴⁴, როგორც სამუშაო ადგილზე⁴⁵, ისე საჯარო სივრცეში⁴⁶.

„აზრისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომისიის 45-ე რეზოლუციის მიხედვით, „ალიარებულია, რომ იმ პირთა ადამიანის უფლებათა განმტკიცება და ნახალისება, რომლებიც ახორციელებენ აზრისა და გამოხატვის თავისუფლებას, ფუნდამენტური მნიშვნელობისაა ადამიანის ღირსების დასაცავად, რომ აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება დაკავშირებულია ადამიანის ყველა სხვა უფლებასთან და აფართოებს მათ“⁴⁷. განცდილ ძალადობაზე საუბარს ქალებისთვის შესაძლოა მრავალი მოტივაცია ჰქონდეს, მათ შორის არის დანაშაულის პრევენცია ან მისი თავიდან აცილება, ნვლილის შეტანა გენდერული ძალადობის წინააღმდეგ საჯარო დებატებში, საჯარო მოხელის მხილება ან საზოგადოებრივი მხარდაჭერის მოპოვება.⁴⁸ ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის (CEDAW) თანახმად, ქა-

---

para. 38; Chauvy v. France [ECtHR], App. No. 64915/01, 29 June 2004, para. 63; De Haes and Gijssels v. Belgium [ECtHR], App. No. 19983/92, 24 February 1997, para. 46.

⁴² Pedersen and Baadsgaard v. Denmark [ECtHR], Appl. No. 49017/99, 17 December 2004, para. 71; Thoma v. Luxembourg [ECtHR], Appl. No. 38432/97, 29 March 2001, para. 44; Oberschlick v. Austria [ECtHR], App. No. 11662/85, 23 May 1991, para. 57.

⁴³ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 53¹-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილი.

⁴⁴ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციის მე-40 მუხლი.

⁴⁵ საქართველოს შრომის კოდექსის მე-4 მუხლის მე-6 ნაწილი.

⁴⁶ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166¹-ე მუხლი.

⁴⁷ აზრისა და გამოხატვის თავისუფლების უფლება, ადამიანის უფლებათა კომისიის რეზოლუცია 1993/45, 1993, პრეამბულა.

⁴⁸ Wexler L., #MeToo and Law Talk, University of Chicago Legal Forum 2019, 2019, 343-370.

ლების უფლება იცხოვრონ გენდერული ძალადობისაგან თავისუფალ გარემოში განუყოფელია, და ურთიერთდამოკიდებულია სხვა უფლებებთან, მათ შორის გამოხატვის თავისუფლებასთან⁴⁹.

1.1. აზრის გამოხატვის აბსოლუტური თავისუფლება

განცხადებები, რომლებსაც ძალადობაგამოვლილი ქალები მათ მიმართ განცდილი ძალადობის შესახებ აკეთებენ, შესაძლოა იყოს აზრების და ფაქტების კომბინაცია⁵⁰. აზრის აბსოლუტური თავისუფლება, როგორც დემოკრატიული საკონსტიტუციო წესრიგის სიცოცხლისუნარიანობის არსებითი ელემენტი⁵¹, დაცულია საქართველოს კონსტიტუციით და ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სამართლით⁵². გამოხატვის თავისუფლების სფეროს მარეგულირებელი სპეციალური კანონმდებლობა „აზრის“ განმარტებისას მისი დადასტურებადი ან უარყოფადი ფაქტებისგან გამიჯვნის აუცილებლობას ადგენს და მას განმარტავს როგორც შეფასებით მსჯელობას, თვალსაზრისს, კომენტარს ან/დანებისმიერი სახით პირადი შეხედულების გამოხატვას რომელიმე პიროვნების, მოვლენის ან საგნის შესახებ⁵³. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკით დადგენილია, რომ „აზრის“ შეფასება ობიექტური კრიტერიუმებით შეუძლებელია, რადგან ის

⁴⁹ General Recommendation No. 35 on Gender-based Violence against Women, Updating General Recommendation No. 19, CEDAW/C/GC/35, 2017, para. 15.

⁵⁰ Wexler L., #MeToo and Law Talk, University of Chicago Legal Forum 2019, 2019, 351.

⁵¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 ოქტომბრის N2/2-389 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე მიაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ“, II-4.

⁵² „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“ საერთაშორისო პაქტის მე-19 მუხლის პირველი პუნქტი.

⁵³ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი.

გულისხმობს განსჯასა და შეფასებას, რომელიც ინდივიდის სუბიექტური დამოკიდებულების საგანია⁵⁴.

ევროსასამართლომ მრავალ საქმეზე მიღებულ გადაწყვეტილებაში, მათ შორის, საქართველოს წინააღმდეგ განხილულ საქმეში, დაადგინა, რომ აზრის თავისუფლება კონვენციის მე-10 მუხლით დაცული გამოხატვის თავისუფლების არსებითი ელემენტია⁵⁵. მისეული მიდგომა ასახული ეროვნულ კანონმდებლობაშიც, რომელიც აზრის აბსოლუტურ თავისუფლებას⁵⁶ განამტკიცებს და მისი აბსოლუტური პრივილეგიით⁵⁷ დაცვას უზრუნველყოფს, რაც გამორიცხავს სამოქალაქოსამართლებრივ პასუხისმგებლობას⁵⁸, მათ შორის, ცილისწამების შემთხვევაში.

გენდერული ძალადობის მსხვერპლი ქალები მათ მიერ განცდილ ძალადობაზე საუბრისას შესაძლოა მიუთითებდნენ როგორც კონკრეტულ ფაქტებსა და მოვლენებზე, ისე აყალიბებდნენ საკუთარ თვალსაზრისს სხვადასხვა სახის ძალადობასა და შევიწროებაზე.⁵⁹ ნებისმიერი თვალსაზრისი ან კომენტარი, როგორც ინდივიდუალური აზროვნების ნაწილი, დაცულია აზრის თავისუფლებით და არ შეიძლება დაექვემდებაროს შეზღუდვას⁶⁰.

⁵⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 20 თებერვლის სამოქალაქო საქმეთა პალატის გადაწყვეტილება №ას-1278-1298-2011.

⁵⁵ *Gorelishvili v. Georgia* [ECtHR], App. no. 12979/04, 5 September 2007, para. 38; *Morice v. France* [ECtHR], App. no. 29369/10, 23 April 2015, para. 126; *Dalban v. Romania* [ECtHR], App. no. 28114/95, 28 September 1999, para. 49; *Lingens v. Austria* [ECtHR], App. no. 9815/82, 8 July 1986, para. 46.

⁵⁶ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი.

⁵⁷ იქვე, მე-4 მუხლის პირველი პუნქტი.

⁵⁸ იქვე, პირველი მუხლის „ფ“ ქვეპუნქტი.

⁵⁹ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2023 წლის 21 ნოემბრის გადაწყვეტილება №2/18681-22.

⁶⁰ *Khalfan O.S., Freedom of Expression and Democratic Process: An Analysis of Laws and Policies Relating to the Right of Freedom of Expression in Zanzibar*, University of Oslo, 2010, 14.

1.2. ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლება

ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლებას, როგორც ყველას უფლებას⁶¹ და გამომხატვის თავისუფლების არსებით კომპონენტს, „საქართველოს კონსტიტუცია გამორჩეულ ადგილს ანიჭებს“⁶² და თავისუფალი საზოგადოებისათვის დამახასიათებელი სასიცოცხლო დისკუსიისთვის უმთავრეს ელემენტად ახასიათებს⁶³. ევროპული სასამართლოს პრაქტიკით დადგენილია, რომ კონვენციის მე-10 მუხლით დაცული გამომხატვის თავისუფლება არ არის შეზღუდული ინფორმაციისა ან იდეების შინაარსით⁶⁴ და არც მათი გამომხატვის ფორმებს ზღუდავს⁶⁵.

ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლება, უპირველეს ყოვლისა, დაკავშირებულია პოლიტიკური⁶⁶ და საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე⁶⁷ საკითხებთან, მოიცავს ანალიტიკური ან კრიტიკული მოსაზრებების გავრცელების უფლებას⁶⁸. ევროსასამართლოს სტანდარტით, კრიტიკის მიმართ სახელმწიფო მაშინაც უნდა იყოს შემწყნარებელი, თუ ამ კრიტიკას პროვოკაციად ან შეურაცხყოფად მიიჩნევს⁶⁹. ინფორმაციის გავრცელების ფორმები, თავის მხრივ,

⁶¹ „სიტყვისა და გამომხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტი.

⁶² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის №2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-10.

⁶³ იქვე.

⁶⁴ *Handyside v. the United Kingdom* [ECTHR], App. no. 5493/72, 7 December 1976, para. 49; *Observer and Guardian v. the United Kingdom* [ECTHR], App. no. 13585/88, 5 October 1989, para. 59.

⁶⁵ *Markt Intern Verlag GMBH and Klaus Beermann v. Germany* [ECTHR], App. no. 10572/83, 20 November 1989, para. 26.

⁶⁶ *Lingens v. Austria* [ECTHR], App. no. 9815/82, 8 July 1986, para. 41.

⁶⁷ *Fressoz and Roire v. France* [ECTHR], App. no. 29183/95, 21 January 1999, para. 48.

⁶⁸ *Özgür Gündem v. Turkey* [ECTHR], App. no. 23144/93, 16 March 2000, para. 60.

⁶⁹ იქვე.

მრავალფეროვანია და არ მოიცავს მხოლოდ ბეჭდურ მედიაში, სატელევიზიო ან რადიო გადაცემებში გავრცელებულ ინფორმაციას.⁷⁰ ტექნოლოგიური პროგრესის მეშვეობით მედიასაშუალებები გაცილებით მრავალფეროვანი გახდა და მოიცვა ინტერნეტიც. შესაბამისად, სასამართლო კონტროლს ექვემდებარება სოციალური მედიის საშუალებით გაკეთებული განცხადებებიც.⁷¹ განცხადების გავრცელების ფორმებს სასამართლო მხოლოდ რეპუტაციისთვის მიყენებული პოტენციური ზიანის კონტექსტში განიხილავს და ითვალისწინებს გავრცელების მასშტაბს⁷².

თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ განხილულ საქმეში, ქალმა, რომელიც სავარაუდოდ სექსუალური შევიწროების და ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი გახდა, საკუთარ გვერდზე სოციალური ქსელში ("Facebook") საჯარო განცხადება გააკეთა განცდილი ძალადობის თაობაზე, შემდეგ სამართალდამცავ უწყებებს მიმართა და ერთ-ერთ ონლაინმედიაგამოცემას მისცა ინტერვიუ. პირმა, რომელსაც ქალი ძალადობასა და სექსუალურ შევიწროებაში ადანაშაულებდა, სარჩელი აღძრა ქალის მიმართ და ითხოვდა გავრცელებული განცხადების უარყოფას. თბილისის საქალაქო სასამართლომ სარჩელი არ დააკმაყოფილა⁷³ და განმარტა, რომ ძალადობაგამოვლილი ქალის მიერ გავრცელებული ინფორმაცია გარკვეული წინაპირობების არსებობის შემთხვევაში შეიძლება იყოს დაცული⁷⁴.

ინფორმაციის გავრცელების უფლება ძალადობისგან დაცვის უფლების ერთ-ერთი საშუალებაა, რადგან კონკრეტულ დანაშაუ-

⁷⁰ Oreg E., Right to Information Identity, John Marshall Journal of Computer and Information Law, Vol. 29, No. 4, 2012, 543.

⁷¹ ჯორბენაძე ს., სოციალური მედიის სამართალი, თბილისი, 2019, 57.

⁷² Smet S., Freedom of Expression and the Right to Reputation: Human Rights in Conflict, American University International Law Review, Vol. 26, No. 1, 2010, 212.

⁷³ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2023 წლის 21 ნოემბრის გადაწყვეტილება №2/18681-22.

⁷⁴ იქვე, პარ. 6.15.

ლთან დაკავშირებული ინფორმაცია სამართალდამცავ უწყებებს რეაგირებას ავალდებულებს⁷⁵, ხოლო სახალხო დამცველს საჯაროდ გავრცელებული ფაქტების შესწავლა საკუთრი ინიციატივითაც შეუძლია⁷⁶.

1.3. წვლილი გენდერული ძალადობის შესახებ საჯარო დებატებში

ძალადობაგამოვლილი ქალების განცხადებები მათ მიმართ ჩადენილ ძალადობასთან დაკავშირებით საჯარო ინტერესის საგანია, რადგან მათ შესაძლოა გარკვეული წვლილი შეჰქონდეთ გენდერული ძალადობის შესახებ საზოგადოებრივ დებატებში. გაეროს ქალთა ორგანიზაციის მონაცემებით, მსოფლიოში ყოველი მესამე ქალი გენდერული ძალადობის მსხვერპლია⁷⁷ და ნათელია, რომ ამ საკითხზე საჯარო დებატები საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვანია. ევროსასამართლომ არაერთხელ გაუსვა ხაზი გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის ძალიან მცირე შესაძლებლობას ისეთ შემთხვევებში, როდესაც ინფორმაციის გავრცელება ემსახურება საჯარო ინტერესს,⁷⁸ თუმცა სასამართლოს მიერ ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში უნდა შეფასდეს, რამდენად არის ესა თუ ის შემთხვევა საჯარო ინტერესის საგანი⁷⁹. საჯარო ინტერესის განსაზღვრისას ევროსასამართლო აფასებს, რა გავლენა აქვს განცხადებაში დასახელებულ საკითხებს საზოგადოებაზე და შესაძლოა

⁷⁵ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-100 მუხლის პირველი ნაწილი.

⁷⁶ „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი.

⁷⁷ Facts and Figures: Ending Violence against Women, <t.ly/BtAxcg> [17.01.2024].

⁷⁸ Wingrove v. The United Kingdom [ECtHR], App. no. 17419/90, 25 November 1996, para. 58.

⁷⁹ Von Hannover v. Germany (No. 2) [ECtHR], App. no. 40660/08 and 60641/08, 7 February 2012, para. 109.

თუ არა საზოგადოებამ მათ მიმართ ლეგიტიმური ინტერესი გამოავლინოს.⁸⁰ საჯარო ინტერესის საგანი ის საკითხებია, რომლებზეც შესაძლოა საზოგადოებრივი აზრი გაყოფილი იყოს ან ისეთი საკითხები, რომლებიც მნიშვნელოვან სოციალურ პრობლემას ეხება და მის თაობაზე საზოგადოების ინფორმირებულობა აუცილებელია⁸¹. მაგალითად, ერთ-ერთ საქმეში ევროსასამართლომ საჯარო ინტერესის საკითხად მიიჩნია და სოციალურ პრობლემად განმარტა ბავშვთა მიმართ ძალადობა⁸².

„ქალთა მიმართ ძალადობის აღმოფხვრის შესახებ“ დეკლარაციით აღიარებულია, რომ ქალთა მიმართ ძალადობა ქალებსა და კაცებს შორის ისტორიულად არათანაბარი ძალაუფლების გადანაწილების გამოვლინებაა და ის ერთ-ერთი ძლიერი მექანიზმია ქალების დაქვემდებარებული როლის შენარჩუნებისთვის.⁸³ ამდენად, ქალების მიერ განცდილ გენდერულ ძალადობაზე ღიად საუბარი ხელს შეუწყობს დისკუსიას გენდერულ ძალადობაზე, მის მიზეზებსა და აღმოფხვრის გზებზე. ეს კი, თავის მხრივ, საჯარო ინტერესია, რადგან საზოგადოებაში მყარად ფესვგადმული მითები და სტერეოტიპები ქალებისა და კაცების სოციალურ როლთან დაკავშირებით, საზოგადოებრივი დისკუსიის გარეშე ვერ აღმოიფხვრება⁸⁴. ქალების საჯაროდ საუბრის უფლება ჯერ კიდევ ორი საუკუნის წინ სოციალური ნორმების დარღვევად მიიჩნეოდა⁸⁵ და ფემინისტი ქალები,

⁸⁰ Satakunnan Markkinapörssi oy and Satamedia oy v. Finland [ECtHR], App. no. 931/13, 27 June 2017, para. 171.

⁸¹ იქვე.

⁸² Juppala v. Finland [ECtHR], App. no. 18620/03, 2 December 2008, para. 42.

⁸³ Declaration on the Elimination of Violence against Women, UN General Assembly Resolution N48/104, 20 December 1993, Preamble.

⁸⁴ Cookson T.P., Fuentes L., Kuss M.K., Bitterly J., Social Norms, Gender and Development: A Review of Research and Practice, UN-Women Discussion Paper Series no. 42, New York: UN-Women, 2023, 38.

⁸⁵ Belzer L. M., Raising Her Voice: Early Feminist Efforts at Obtaining the Right to Speak, 1835-1860, Texas Journal of Women and the Law, Vol. 13, No. 2, 2004, 332.

რომლებიც ამას „ბედავდნენ“, საზოგადოების მხრიდან „უზნეო არ-სებებად“ აღიქმებოდნენ⁸⁶.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ 2017 წელს განხილულ ერთ-ერთ საქმეში ქალი, რომელიც სამუშაო ადგილზე სექსუალური შევიწროების მსხვერპლი გახდა და მის მიმართ სახალხო დამცველის მიერ სქესის ნიშნით დისკრიმინაცია დადგინდა,⁸⁷ ღიად საუბრობდა მის მიმართ ჩადენილ შევიწროებაზე სატელევიზიო გადაცემებში⁸⁸ და საზოგადოებას მხარდაჭერისკენ მოუწოდებდა. პირმა, რომელმაც ქალი სექსუალურად შევიწროა, მის წინააღმდეგ აღძრა სარჩელი პატივის, ღირსებისა და საქმიანი რეპუტაციის შემლახველი ცნობების უარყოფის მოთხოვნით. თბილისის საქალაქო სასამართლომ მოპასუხეს დაავალა იმ განცხადებების უარყოფა, რომელიც მან სატელევიზიო გადაცემებში გააკეთა⁸⁹. ჯერ სააპელაციო⁹⁰ და შემდეგ კი საკასაციო სასამართლომ ძალაში დატოვა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება⁹¹.

თვითდაზმარების ფარგლებში მოქმედების გარდა, ძალადობაგამოვლილი ქალების საუბარი გენდერულ ძალადობაზე უკავშირდება პოლიტიკურ პროცესში მონაწილეობას, რადგან, თავის მხრივ, სიტყვას აქვს პოლიტიკური ბუნება, რაც მოსაუბრისთვის პოლიტიკურ პროცესში მონაწილეობის უზრუნველყოფაში მანიფესტირდება⁹². ქალების ჩართულობა გენდერული ძალადო-

⁸⁶ იქვე, 333.

⁸⁷ საქართველოს სახალხო დამცველის 2017 წლის 3 მაისის რეკომენდაცია N13-2/5713.

⁸⁸ საშინელი სიტყვებით მაგინა – რას ყველა ეკა მესხიძე პაპუნა უგრეხელიძის მისდამი დამოკიდებულებაზე, <t.ly/EFK-k> [17.01.2024].

⁸⁹ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 9 აგვისტოს გადაწყვეტილება №2/17241-18.

⁹⁰ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 9 დეკემბრის გადაწყვეტილება №2ბ/318-20.

⁹¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021.

⁹² Bernstein B., Power, Prejudice, and the Right to Speak: Litigating Outness

ბის წინააღმდეგ საჯარო დებატებში გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის ქვაკუთხედია და ამ პოლიტიკის ეფექტიანობას განსაზღვრავს. პოლიტიკური სიტყვისა და დებატების თავისუფლება გარანტირებულია კანონით⁹³ და განცხადება, რომელიც პოლიტიკური დებატების ფარგლებშია გაკეთებული, არ იწვევს ცილისწამებისთვის პასუხისმგებლობას⁹⁴. გენდერულ ძალადობასთან დაკავშირებული განცხადებები, მიმართული ერთი ინდივიდუალური შემთხვევისკენ, შესაძლოა ააშკარავებდეს მწვავე პოლიტიკურ საკითხებს, რომლებიც, ერთი მხრივ, ეფექტიან სახელმწიფო რეაგირებას უკავშირდება, ხოლო, მეორე მხრივ – საზოგადოებრივ დამოკიდებულებებს და მართლმსაჯულების სისტემის სტერეოტიპულ მიდგომებს⁹⁵, რაც ცალსახად პოლიტიკური საკითხებია. ამდენად, ძალადობაგამოვლილი ქალების განცხადებები გენდერულ ძალადობასთან დაკავშირებით ამ კონტექსტშიც უნდა ფასდებოდეს ცილისწამების საქმეთა განხილვისას.

2. მართლმსაჯულებისთვის ხელის შეშლის პრევენციის სამართლებრივი მექანიზმები

ძალადობაგამოვლილი ქალების უფლება, გამოიყენონ ძალადობისგან დაცვის მექანიზმები თავისთავად იზღუდება ისეთი სამართლებრივი საშუალებებით, რომლებიც გამოორიცხავს ცილისწამებას ვინმეს მიმართ ან გენდერულ ძალადობაზე რეაგირების განმახორციელებელი უწყებისთვის ცრუ ინფორმაციის მიწოდებას. ამგვარი პრევენციული საშუალებები ემსახურება მართლმსაჯულებ-

---

under the Equal Protection Clause, *Stanford Law Review*, Vol. 47, No. 2, 1995, 287.

⁹³ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი.

⁹⁴ იქვე, მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი.

⁹⁵ Bernstein B., *Power, Prejudice, and the Right to Speak: Litigating Outness under the Equal Protection Clause*, *Stanford Law Review*, Vol. 47, No. 2, 1995, 228.

ბის ინტერესს და სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების უზრუნველყოფის რეალურ გარანტიებს ქმნის როგორც ძალადობა-გამოვლილი ქალისთვის, ისე სავარაუდო ჩამდენი პირისთვის.

ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სამართალში არ არსებობს გენდერული ძალადობის ერთი, საყოველთაოდ აღიარებული დეფინიცია⁹⁶, თუმცა „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენცია ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ძალადობას განმარტავს როგორც „ქალის წინააღმდეგ მიმართულ ძალადობას იმის გამო, რომ ის ქალია ან რომელიც არათანაზომიერად უარყოფით ზემოქმედებას ახდენს ქალებზე“⁹⁷. ამ კონვენციის რატიფიკაციის შემდეგ, იმავე შინაარსის დებულება ჩაინერა „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონში, რომლის თანახმად, „ქალთა მიმართ ძალადობა გულისხმობს საზოგადოებრივ თუ პირად ცხოვრებაში ქალების მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობისათვის დამახასიათებელ ყველა ქმედებას, რომელთაც შედეგად მოჰყვება ან შეიძლება მოჰყვეს ქალებისთვის ფიზიკური, ფსიქოლოგიური ან სექსუალური ტანჯვის ან ეკონომიკური ზიანის მიყენება, მათ შორის, ასეთი ქმედებების ჩადენის მუქარა, ქალების იძულება ან მათთვის თავისუფლების თვითნებური აღკვეთა“⁹⁸. ამდენად, გენდერული ძალადობისგან დაცვისთვის შესაბამისი გარანტიები არსებობს როგორც სისხლის სამართლის⁹⁹, ისე ადმი-

⁹⁶ Ziniakova T., Gender-Based Violence in International Human Rights Law: Evolution towards a Binding Post-Binary Framework, *William & Mary Journal of Race, Gender, and Social Justice*, Vol. 27, No. 3, 2021, 727.

⁹⁷ „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის მე-3 მუხლის „დ“ პუნქტი.

⁹⁸ „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3¹ მუხლის პირველი პუნქტი.

⁹⁹ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში მრავალი მუხლია, რომელიც ქალთა მიმართ გენდერის ნიშნით ჩადენილ დანაშაულს დანაშაულად

ნისტრაციულ¹⁰⁰ და სამოქალაქო¹⁰¹ კანონმდებლობაში. კვლევის ამ ეტაპზე მხოლოდ ორი სახის გენდერული ძალადობის ფორმაზე გამახვილდება ყურადღება: პირველი შემთხვევა უკავშირდება სექსუალურ შევიწროებას სამუშაო ადგილზე, ხოლო მეორე ეხება ქალის უფლებას მიმართოს სამართალდამცავ უწყებებს მის მიმართ ჩადენილ სისხლის სამართლის დანაშაულზე რეაგირებისთვის.

2.1. გენდერული ძალადობის შესახებ განცხადება ან/და სარჩელი

ძალადობაგამოვლილი ქალისთვის სექსუალური შევიწროებისგან დაცვის მრავალი საშუალება არსებობს, მათ შორის, მსხვერპლს შეუძლია სასამართლოსთვის სარჩელით მიმართვა¹⁰² და დისკრიმინაციული მოპყრობის შეწყვეტის ან მისი შედეგების აღმოფხვრის მოთხოვნა¹⁰³, შრომის ინსპექციისთვის მიმართვა¹⁰⁴ და დისკრიმი-

---

აცხადებს, მაგალითად, 109-ე მუხლის „თ“ ქვეპუნქტი. ამავე კოდექსის 53¹-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, დანაშაულის ჩადენა ... სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერის, გენდერული იდენტობის, ... ან დისკრიმინაციის შემცველი სხვა ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოებად არის აღიარებული ამ კოდექსით გათვალისწინებული ყველა შესაბამისი დანაშაულისათვის.

¹⁰⁰ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII³ თავი აწესრიგებს ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებას ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთასთან, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვასთან და დახმარებასთან დაკავშირებით. საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166¹-ე მუხლი სექსუალურ შევიწროებას სამართალდარღვევად განსაზღვრავს.

¹⁰¹ „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტით „აკრძალულია ნებისმიერი სახის დისკრიმინაცია“, ხოლო სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის VII³ კარით ცალკეა რეგულირებული დისკრიმინაციასთან დაკავშირებულ საქმეზე სამართალწარმოება.

¹⁰² საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363²-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

¹⁰³ იქვე, მე-3 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი.

¹⁰⁴ „შრომის ინსპექციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-13 მუხლის

ნაციის განმახორციელებელი პირის ან დაწესებულების მიმართ ადმინისტრაციული სახდელის დაკისრების მოთხოვნა¹⁰⁵. ერთ-ერთი საშუალებაა სახალხო დამცველისთვის, როგორც დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრისა და თანასწორობის უზრუნველყოფის საკითხებზე ზედამხედველობის განმახორციელებელი ორგანოსთვის¹⁰⁶, განცხადებით ან საჩივრით მიმართვა. სახალხო დამცველი უფლებამოსილია განიხილოს ქალის განცხადება/საჩივარი¹⁰⁷ და თუ დაადგენს სექსუალურ შევიწროებას ან სხვა სახის დისკრიმინაციას, მსხვერპლის უფლებების აღსადგენად რეკომენდაციით მიმართოს შესაბამის დაწესებულებას ან პირს¹⁰⁸.

სექსუალური შევიწროების შემთხვევებზე სახალხო დამცველი რეაგირებს ქვეყანაში მოქმედი ანტი-დისკრიმინაციული კანონმდებლობის შესაბამისად¹⁰⁹. მკვლევრების შეფასებით, „სახალხო დამცველი, როგორც თანასწორობის მნიშვნელოვანი მექანიზმი, თავის პრაქტიკაში მოქნილ და დისკრიმინაციის მსხვერპლზე ორიენტირებულ მიდგომას ამკვიდრებს“¹¹⁰, თუმცა „საქართველოს სახალხო დამცველის მიერ გაცემული რეკომენდაციები, დისკრიმინაციის, მათ შორის, სექსუალური შევიწროების, ფაქტის დადგენის შესახებ, შესასრულებლად სავალდებულო შეიძლება გახდეს მხოლოდ სასამართლოს საშუალებით“¹¹¹. სექსუალური შევიწროების აღმოფხვრის შესახებ სახალხო დამცველის რეკომენდაცია სექსუალური

პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი.

¹⁰⁵ იქვე, მე-20 მუხლის მე-4 პუნქტი.

¹⁰⁶ „სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-14¹ მუხლი.

¹⁰⁷ იქვე, მე-2 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი.

¹⁰⁸ იქვე, მე-2 პუნქტის „ბ“ და „ზ“ ქვეპუნქტები.

¹⁰⁹ „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 და მე-9 მუხლები.

¹¹⁰ ბეგაძე მ., გვრიტიშვილი ე., ჯოხაძე ს., სახალხო დამცველი, როგორც თანასწორობის მექანიზმი, თბილისი, 2017, 120.

¹¹¹ ახვლედიანი მ., პრაქტიკული სახელმძღვანელო სექსუალური შევიწროების შესახებ, თბილისი, 2020, 12.

შევიწროების ფაქტის დამადასტურებელი მტკიცებულება არაა და მტკიცებას საჭიროებს.¹¹² ამასთან, იქიდან გამომდინარე, რომ რეკომენდაცია შესასრულებლად სავალდებულო არ არის, რაიმე სამართლებრივ შედეგს არც წარმოშობს იმ პირის მიმართ, ვისაც სახალხო დამცველი რეკომენდაციით მიმართავს¹¹³.

სამოქალაქო და ადმინისტრაციული სასამართლო სექსუალური შევიწროების საქმეს განიხილავს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილი ნორმების¹¹⁴ შესაბამისად, რაც გულისხმობს მტკიცების ტვირთის იმგვარ გადანაწილებას, რომ მოსარჩელე ვალდებულია სასამართლოს წარუდგინოს ფაქტები და შესაბამისი მტკიცებულებები, რომლებიც დისკრიმინაციული ქმედების განხორციელების ვარაუდის საფუძველს იძლევა, რის შემდეგაც მოპასუხეს ეკისრება იმის მტკიცების ტვირთი, რომ დისკრიმინაცია არ განხორციელებულა¹¹⁵. ნებისმიერი სამართლებრივი შედეგი¹¹⁶, რომელიც შესაძლოა მოპასუხის მხრიდან სექსუალური შევიწროების დადგენის შემთხვევაში წარმოიშვას, მხოლოდ სამოქალაქო და ადმინისტრაციული კანონმდებლობით¹¹⁷ დადგენილი წესების საფუძველზე ხორციელდება¹¹⁸.

მსხვერპლზე ორიენტირებული და წინარწმენებისგან დამოუკიდებელი მიდგომით გენდერული ძალადობის შესახებ განცხადებისა და სარჩელის განხილვა აღდგენითი მართლმსაჯულების განხორციელებისთვის უმთავრესია და ემსახურება როგორც ძალადობა-

¹¹² საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

¹¹³ ბეგაძე მ., გვრიტიშვილი ე., ჯოხაძე ს., სახალხო დამცველი, როგორც თანასწორობის მექანიზმი, თბილისი, 2017, 94.

¹¹⁴ იხ., სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის VII³ კარი.

¹¹⁵ იქვე, 363³-ე მუხლი.

¹¹⁶ მათ შორის მორალური ან/და მატერიალური ზიანის ანაზღაურება.

¹¹⁷ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის პირველი მუხლის მე-2 ნაწილი.

¹¹⁸ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის პირველი მუხლის პირველი ნაწილი.

გამოვლილი ქალის, ისე შესაძლო მოძალადის ინტერესებს¹¹⁹. ძალადობაგამოვლილი ქალის წინააღმდეგ აღძრული ცილისწამების შესახებ სარჩელის საფუძველიც თავად გენდერული ძალადობაა და მიდგომა, რომელსაც სახალხო დამცველი და სასამართლო გენდერული დისკრიმინაციის ან სექსუალური შევიწროების შემთხვევებზე იყენებენ, მათ შორის, მტკიცებულებების გადანაწილების ან მსხვერპლის უსაფრთხოების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით, ამ საქმეებზეც უნდა ვრცელდებოდეს.

2.3. სასამართლო სიტყვის თავისუფლება

ძალადობაგამოვლილი ქალების მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია გამოხატვის თავისუფლების სრულყოფილი რეალიზაციის მიზნით არსებული საკანონმდებლო გარანტიები, მათ შორის, სასამართლო სიტყვის ცილისწამების პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება¹²⁰. არსებული რეგულირების თანახმად, ცილისწამების შესახებ სარჩელის შეტანის შემთხვევაში, სასამართლომ მოსამზადებელ ეტაპზე მხარეთა მონაწილეობით უნდა შეამოწმოს, განცხადება სასამართლო სიტყვის თავისუფლების ფარგლებში ხომ არ გავრცელდა.¹²¹ ეროვნული სასამართლოების გადანყვეტილებებში ასახულია ამ საკანონმდებლო ნორმის პრაქტიკული რეალიზაციის მნიშვნელობა, რადგან მრავალ საქმეზე მიღებულ გადანყვეტილებაში სასამართლო მსჯელობს, – მან შეამოწმა და დაადგინა, რომ ესა თუ ის განცხადება სასამართლო სიტყვის თავისუფლების ფარგლებში არ

¹¹⁹ Montes D.C., Ezer T., Ali R., Bokzam K., Nargund R. S., Norris M., Zoberman M., Gender Justice and Human Rights Symposium Holistic Approaches to Gender Violence, University of Miami International and Comparative Law Review, Vol. 30, No. 1, 2022, 246.

¹²⁰ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი.

¹²¹ იქვე, მე-5 მუხლის მე-2 ნაწილი.

გავრცელებულა¹²². კანონი იმპერატიულად ადგენს, რომ თუ სადავო განცხადება სასამართლო სიტყვის თავისუფლების ფარგლებშია გაკეთებული, ასეთი ცილისწამების საქმის წარმოება მოსამზადებელ ეტაპზე შეწყდეს¹²³. მკვლევრები ამ წესს სამოქალაქო პროცესში სპეციალურ მონესრიგებად მიიჩნევენ, რადგან იგი სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის წინაპირობებს სარჩელზე წარმოების შეწყვეტის საფუძვლად განსაზღვრავს¹²⁴.

ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ აღძრული ცილისწამების სარჩელების განხილვისას ეროვნული სასამართლოს მიერ სათანადოდ არ შეფასდა ცილისწამების პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების დამადასტურებელი გარემოებები. თბილისის საქალაქო სასამართლომ თავის ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში, მხოლოდ ის მიუთითა, რომ არ არსებობდა მოპასუხის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საფუძველი და დეტალურად არ იმსჯელა მედიაში გავრცელებული სადავო განცხადების შინაარსზე, რომელიც არსებითად ემთხვეოდა იმ განცხადებას, რომელიც მან სახალხო დამცველის წინაშე გააკეთა.¹²⁵ კანონი კი სახალხო დამცველის წინაშე გაკეთებულ განცხადებას სასამართლო სიტყვის ფარგლებში გავრცელებულად მიიჩნევს და ცილისწამებისათვის პასუხისმგებლობისგან ათავისუფლებს¹²⁶. კიდევ ერთ საქმეში, სადაც ქალს ასევე ცილისწამებას ედავებოდნენ მის მიერ სოციალურ ქსელში გამოქვე-

¹²² თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2020 წლის 31 იანვრის გადაწყვეტილება N2/4250-18, პარ. 5.8; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 17 იანვრის განჩინება №ას-790-739-2017, პარ. 7.3.2.

¹²³ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი.

¹²⁴ მესხიშვილი ქ., კერძო სამართლის აქტუალური საკითხები, ტ. I, თბილისი, 2020, 266.

¹²⁵ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 9 აგვისტოს გადაწყვეტილება N2/17241-18.

¹²⁶ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი.

ყნებულის განცხადების გამო, რომელიც არსებითად იმავე ცნობებს მოიცავდა, რომელიც მან სამართალდამცავ ორგანოებს მიანოდა, სასამართლომ სრულად უგულებელყო მოპასუხის შუამდგომლობა და გადანყვეტილებაში საერთოდ არ იმსჯელა პასუხისმგებლობის განათავისუფლების გარემოებებზე¹²⁷.

მიუხედავად იმისა, რომ გამოხატვის თავისუფლების სრულყოფილი რეალიზაციის მიზნით შექმნილი საკანონმდებლო გარანტიები მიემართება ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლების დაცვასაც, სასამართლო მათ არ ითვალისწინებს. სასამართლოს მიერ უგულებელყოფილია გენდერული ძალადობის შესახებ განცხადებების ცილისწამებად კვალიფიკაციის კანონით დადგენილი სტანდარტი, რომელიც ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლების დაცვის ერთადერთი ყველაზე ადეკვატური საშუალებაა.

2.2. ცრუ ინფორმაცია ან ცრუ ჩვენება

ძალადობაგამოვლილი ქალების განცხადება მათ მიმართ ჩადენილი სისხლის სამართლის დანაშაულის თაობაზე გამოძიების დაწყების საფუძველია¹²⁸ და იმავდროულად, კანონმდებლობა საგამოძიებო ორგანოებს აკისრებს ვალდებულებას, განმცხადებელი ხელწერილის ჩამორთმევით გააფრთხილოს ცრუ დასმენისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ.¹²⁹ სამართალდამცავი უწყებებისთვის გამოსაკითხი პირის, მონმის ან დაზარალებულის მიერ ცრუ ინფორმაციის მინოდება მართლმსაჯულებისათვის ხელის შეშლად კვალიფიცირდება და დანაშაულად მიიჩნევა¹³⁰.

¹²⁷ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2023 წლის 21 ნოემბრის გადანყვეტილება №2/18681-22.

¹²⁸ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 101-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

¹²⁹ იქვე, 101-ე მუხლის მე-4 ნაწილი.

¹³⁰ იქვე, 370-ე მუხლი.

ცრუ დასმენის კრიმინალიზაციის მიზანი არა მხოლოდ სახელმწიფო მართლმსაჯულების ორგანოების შეცდომაში შეყვანის და შესაბამისად რესურსების ფუჭად ხარჯვის პრევენცია, არამედ ყალბი განცხადების შედეგად უდანაშაულო ადამიანის ბრალდებისგან დაცვაც არის¹³¹. ეს ქმედება ფორმალურ შემადგენლობათა კატეგორიას მიკუთვნებული დანაშაულია და დამთავრებულად მიიჩნევა დაზარალებულის მიერ ცრუ ჩვენების მიცემის მომენტიდან¹³². ეროვნული სასამართლოები ინფორმაციას ცრუ ინფორმაციად განიხილავენ, თუ მასში მთლიანად ან ნაწილობრივ განზრახ არის დამახინჯებული საქმისთვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე ფაქტები და სინამდვილე, რომელიც არსებითია საქმის ობიექტურად გადანყვეტისთვის¹³³. მოწმის ჩვენების ბუნდოვანი ხასიათის მძიმე შედეგებზე მიუთითებს საკონსტიტუციო სასამართლოც და განმარტავს, რომ ამან „შესაძლებელია, შექმნას პირის ბრალეულობის ცრუ განცდა და უდანაშაულო პირის მსჯავრდება გამოიწვიოს“¹³⁴.

ამდენად, ძალადობაგამოვლილი ქალის განცხადება მის მიმართ ჩადენილი დანაშაულის თაობაზე ექვემდებარება მკაცრ კონტროლს სისხლისსამართლებრივი წესით და უდავოა, რომ ეროვნული კანონმდებლობა მნიშვნელოვან დაცვის გარანტიებს ქმნის პირებისთვის, ვისაც შესაძლოა გენდერული ძალადობის ჩადენას ედავებოდნენ.

¹³¹ Yin T., *Independent Appellate Review of Knowledge of Falsity in Defamation and False Statements Cases*, *Berkeley Journal of Criminal Law*, Vol. 15, No. 2, 2010, 336-337.

¹³² ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წ. II, თბილისი, 2017, 485.

¹³³ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2020 წლის 6 მარტის განაჩენი №1ბ/2010-19.

¹³⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2021 წლის 28 დეკემბრის №3/2/1478 გადაწყვეტილება საქმეზე, „თეთრიწყაროს რაიონული სასამართლოს კონსტიტუციური წარდგინება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-20 ნაწილის მე-2 წინადადების, 25-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მე-3 წინადადების, 48-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილების, მე-5 ნაწილის პირველი წინადადებისა და მე-7 ნაწილის პირველი წინადადების კონსტიტუციურობის თაობაზე“, II-50.

III. გამოსატვის თავისუფლება და სხვათა რეპუტაცია და უფლებები

ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოსატვის თავისუფლება არ არის აბსოლუტური უფლება და იზღუდება სხვისი რეპუტაციის დაცვის ლეგიტიმური მიზნიდან გამომდინარე,¹³⁵ ამ თვალსაზრისით, გამოსატვის თავისუფლება და რეპუტაციის დაცვის უფლება დაპირისპირებული ინტერესებია¹³⁶. გამოსატვის თავისუფლებაში ნებისმიერმა ჩარევამ უნდა დააკმაყოფილოს კონსტიტუციით¹³⁷ და ევროპული კონვენციით¹³⁸ დადგენილი სამნაწილიანი ტესტი, რომელიც მოითხოვს სამი გარემოების კუმულაციურ არსებობას: ჩარევა უნდა ხდებოდეს კანონით დადგენილი წესით¹³⁹, ლეგიტიმური მიზნის დასაცავად¹⁴⁰ და აუცილებელი უნდა იყოს დემოკრატიულ საზოგადოებაში¹⁴¹. გამოსატვის თავისუფლებასა და პირადი ცხოვრების დაცულობის უფლებების კონფლიქტისას უპირატესობა

¹³⁵ Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, Council of Europe, 2022, 40.

¹³⁶ Cohen-Almagor R., *Speech, Media and Ethics*, London, 2001, 28.

¹³⁷ საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის მე-5 პუნქტი.

¹³⁸ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-10 მუხლის მეორე პუნქტი.

¹³⁹ *Ragıp Zarakolu v. Turkey* [ECtHR], App. no. 15064/12, 15 September 2020, para. 79; *Sabuncu and Others v. Turkey* [ECtHR], App. no. 23199/17, 10 November 2020, para. 230.

¹⁴⁰ *Bayev and Others v. Russia* [ECtHR], App. no. 67667/09 and 2 others, 20 June 2017, paras. 64 and 83; *Morice v. France* [ECtHR], App. no. 29369/10, 23 April 2015, para. 170; *Perinçek v. Switzerland* [ECtHR], App. no. 27510/08, 17 December 2013, paras. 146-154; *Stoll v. Switzerland* [ECtHR], App. no. 69698/01, 10 December 2007, para. 54; *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland* [ECtHR], App. nos. 14234/88, 14235/88, 29 October 1992, para. 63; *Kilin v. Russia* [ECtHR], App. no. 10271/12, 11 May 2021, paras. 63-66.

¹⁴¹ *Stoll v. Switzerland* [ECtHR], App. no. 69698/01, 10 December 2007, para. 101; *Morice v. France* [ECtHR], App. no. 29369/10, 23 April 2015, para. 124; *Pentikäinen v. Finland* [ECtHR], App. no. 11882/10, 20 October 2015 para. 87.

ენიჭება დაბალანსების მეთოდოლოგიის გამოყენებას როგორც ევროპული სასამართლოს¹⁴², ისე სხვა სასამართლოების მიერ¹⁴³. ძალადობაგამოვლილი ქალის, ისევე როგორც ნებისმიერი სხვა ინდივიდის გამონატვის თავისუფლების დაცვისთვის სახელმწიფო ვალდებულია უზრუნველყოს ოპტიმალური ბალანსი დაპირისპირებულ ინტერესებს შორის¹⁴⁴. ამ უფლებათა დაბალანსებისას სხვა მრავალ ფაქტორთან ერთად გასათვალისწინებელია განცხადების შინაარსთან დაკავშირებით საზოგადოებრივი ინტერესი¹⁴⁵ და პირის სტატუსი საჯაროობასთან მიმართებით¹⁴⁶.

1. ადამიანის უფლება რეპუტაციაზე

ქალების მიერ განცდილი ძალადობის შესახებ საჯაროდ საუბარი ცალსახად ახდენს გავლენას იმ პირის რეპუტაციაზე¹⁴⁷, რომელსაც მიემართება განცხადებაში ნახსენები ფაქტები და აზრები¹⁴⁸. უფლება რეპუტაციაზე ადამიანის ღირსების განუყოფელი ნაწილია და დაცულია როგორც კონსტიტუციით, ისე ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სამართლით¹⁴⁹, მათ შორის, ევროპული კონვენ-

¹⁴² Von Hannover v. Germany (No. 2) [ECtHR], App. nos. 40660/08 and 60641/08, 7 February 2012, paras. 104-107; Axel Springer AG v. Germany [ECtHR], App. no. 39954/08, 7 February 2012, paras. 85-88; Perinçek v. Switzerland [ECtHR], App. no. 27510/08, 17 December 2013, para. 198.

¹⁴³ Barendt E., *Freedom of Speech*, Oxford University Press, 2007, 225-226.

¹⁴⁴ McGonagle T., *Freedom of Expression and Defamation*, Strasbourg, 2016, 18.

¹⁴⁵ Moosavian R., *Deconstructing Public Interest in the Article 8 vs Article 10 Balancing Exercise*, *Journal of Media Law*, Vol. 6, No. 2, 2014, 243.

¹⁴⁶ O'Callaghan P., *Article 8 ECHR as a General Personality Right*, *Journal of European Tort Law*, Vol. 6, No. 1, 2015, 80-82.

¹⁴⁷ Medžlis Islamske Zajednice Brčko and Others v. Bosnia and Herzegovina [ECtHR], App. no. 17224/11, 27 June 2017, para. 27.

¹⁴⁸ Barendt E., *Balancing Freedom of Expression and the Right to Reputation: Reflections on Reynolds and Reportage*, *Northern Ireland Legal Quarterly*, Vol. 63, No. 1, 2012, 59.

¹⁴⁹ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-12 მუხლი; გაეროს

ციით¹⁵⁰. კონვენცია ექსპლიციტურად ადგენს, რომ სხვისი რეპუტაციის დაცვა გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის ერთ-ერთი საფუძველია,¹⁵¹ თუმცა, იმავდროულად, ევროპული სასამართლოს პრაქტიკით დადგენილია, რომ რეპუტაციაზე უფლება, როგორც ადამიანის პირადი ცხოვრების ერთ-ერთი კომპონენტი, დამოუკიდებელი უფლებაა¹⁵² და სახელმწიფოს მისი დაცვის პოზიტიური ვალდებულება აკისრია¹⁵³.

ადამიანის უფლება, დაიცვას საკუთარი რეპუტაცია და შესაბამისად, ღირსება, პირდაპირ კავშირშია მისი ცილისწამებისგან დაცვასთან¹⁵⁴. თავის მხრივ, ცილისწამება არის განცხადება, რომელიც შეიცავს არსებითად მცდარ ფაქტს და პირისთვის ზიანის მიმყენებელი და სახელის გამტეხია¹⁵⁵. ნებისმიერი განცხადების ცილისწამებად კვალიფიკაცია მხოლოდ იმ შემთხვევაშია შესაძლებელი, თუ

სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-17 მუხლის პირველი პუნქტი.

¹⁵⁰ Axel Springer AG v. Germany [ECtHR], App. no. 39954/08, 7 February 2012, para. 83; Chauvy and Others v. France [ECtHR], App. no. 64915/01, 29 September 2004, para. 70; Standard Verlags GmbH and Krawagna-Pfeifer v. Austria [ECtHR], App. no. 19710/02, 2 November 2006, para. 35; Petrina v. Romania [ECtHR], App. no. 78060/01, 14 October 2008, para. 28; Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain [ECtHR], App. no. 34147/06, 21 September 2010, para. 40.

¹⁵¹ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტი.

¹⁵² Karakó v. Hungary [ECtHR], App. no. 39311/05, 28 April 2009, para. 18.

¹⁵³ Popovski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia [ECtHR], App. no. 12316/07, 24 March 2014, para. 88; Daneş and Others v. Romania [ECtHR], App. nos. 44332/16, 44829/16, 44839/16, 7 December 2021, para. 33.

¹⁵⁴ Smet S., Freedom of Expression and the Right to Reputation: Human Rights in Conflict, *American University International Law Review*, Vol. 26, No. 1, 2010, 192; Hilgendorf E., Human Rights, Human Dignity, and the Concept of Honour: A German Perspective, *Cardozo Journal of International and Comparative Law*, Vol. 25, No. 3, 2017, 515.

¹⁵⁵ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი.

დამტკიცდება, რომ ის შეიცავს ფაქტებს¹⁵⁶, რადგან აზრის ნამდვილობა არ ექვემდებარება მტკიცებას¹⁵⁷.

ძალადობაგამოვლილი ქალების განცხადება მათი გამოცდილების შესახებ შესაძლოა მოიცავდეს როგორც კონკრეტული მოვლენების აღწერას¹⁵⁸, ისე ამ მოვლენების შეფასებას¹⁵⁹. განცხადების ცილისწამებად კვალიფიკაციისთვის არსებითია სწორედ ფაქტებისა და აზრების ერთმანეთისგან გამიჯვნა, რაც საკმაოდ რთული ამოცანაა¹⁶⁰ სასამართლოსთვის, რადგან ისინი ერთმანეთს მჭიდროდ უკავშირდება.¹⁶¹ აზრისა და ფაქტის გამიჯვნასთან დაკავშირებით ევროპული სასამართლოც ადგენს, რომ ფაქტებსა და ღირე-

¹⁵⁶ *McVicar v. the United Kingdom* [ECtHR], App. no. 46311/99, 7 May 2002, para. 83; *Lingens v. Austria* [ECtHR], App. no. 9815/82, 8 July 1986, para. 46; *Gorelishvili v. Georgia* [ECtHR], App. no. 12979/04, 5 June 2007, para. 38; *Grinberg v. Russia* [ECtHR], App. no. 23472/03, 21 July 2005, paras. 29-30.

¹⁵⁷ *Morice v. France* [ECtHR], App. no. 29369/10, 23 April 2015, para. 126; *Dalban v. Romania* [ECtHR], App. no. 28114/95, 28 September 1999, para. 49; *Lingens v. Austria* [ECtHR], App. no. 9815/82, 8 July 1986, para. 46; *Oberschlick v. Austria* (no. 1) [ECtHR], App. no. 20834/92, 29 November 1995, para. 63; *OOO Izdatelskiy Tsentri Kvartirnyy Ryad v. Russia* [ECtHR], App. no. 39748/05, 25 April 2017, para. 44; *Reichman v. France* [ECtHR], App. no. 50147/11, 12 July 2016, para. 72; *Paturel v. France* [ECtHR], App. no. 54968/00, 22 December 2005, para. 35; *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France* [ECtHR], App. nos. 21279/02 and 36448/02, 22 October 2007, para. 55; *De Carolis and France Télévisions v. France* [ECtHR], App. no. 29313/10, 21 January 2016, para. 54.

¹⁵⁸ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2023 წლის 21 ნოემბრის გადაწყვეტილება №2/18681-22.

¹⁵⁹ იქვე.

¹⁶⁰ *Melkonian H., Freedom of Speech and Society*, Cambria Press, 2012, 105.

¹⁶¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 20 თებერვლის გადაწყვეტილება №ას-1278-1298-2011; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 3 აპრილის განჩინება №ას-1477-1489-2011; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 17 იანვრის განჩინება №ას-790-739-2017; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021.

ბულებით განსჯას შორის განსხვავება ხშირად ბუნდოვანია¹⁶². ამის მიუხედავად, სასამართლო, მიუთითებს რა განცხადებაში აზრებისა და ფაქტების განსხვავების აუცილებლობაზე,¹⁶³ კრიტიკიუმების განსაზღვრას ეროვნული სასამართლოების კომპეტენციას აკუთვნებს¹⁶⁴. „სიტყვისა და გამობატვის თავისუფლების შესახებ“ კანონი ფაქტისა და აზრის გამიჯვნისათვის მინიმალურ სტანდარტს აწესებს, თუმცა განმარტავს მხოლოდ აზრს¹⁶⁵ და არაფერს ამბობს ფაქტის შესახებ. იმავდროულად, კანონმდებელი იმპერატიულად მოითხოვს, რომ აზრის ან ფაქტის სტატუსის მინიჭების საკითხის განხილვისას ყოველგვარი გონივრული ეჭვი, რომელიც ვერ დადასტურდება კანონით დადგენილი წესით, გადაწყდეს განცხადებაში მოყვანილი ცნობებისათვის აზრის სტატუსის მინიჭების სასარგებლოდ¹⁶⁶.

კანონი კვალიფიციურ პრივილეგიას¹⁶⁷ ანიჭებს და პასუხისმგებლობისგან ათავისუფლებს განცხადების ავტორს, თუ მისი მიზანი საზოგადოების კანონიერი ინტერესების დაცვაა და დაცული სიკეთე მიყენებულ ზიანს აღემატება.¹⁶⁸ გამონათქვამის აზრად ან ფაქტად მიჩნევისთვის არსებითია, შეფასდეს, რამდენად სუბიექტური ან ობიექტურია იგი¹⁶⁹, რამდენად არსებობს მისი გადამონმების შესაძლებლობა,¹⁷⁰ გამონათქვამის შინაარსი, გამოთქმის ფორმა და

¹⁶² *Karsai v. Hungary* [ECtHR], App. no. 5380/07, 1 December 2009, paras. 32-33.

¹⁶³ *Oberschlick v. Austria* (No. 1) [ECtHR], App. no. 20834/92, 29 November 1995, para. 46.

¹⁶⁴ *Peruzzi v. Italy* [ECtHR], App. no. 39294/09, 30 June 2015 para. 48.

¹⁶⁵ „სიტყვისა და გამობატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი.

¹⁶⁶ იქვე, მე-7 მუხლის მე-5 პუნქტი.

¹⁶⁷ იქვე, პირველი მუხლის „ქ“ პუნქტი.

¹⁶⁸ იქვე, მე-15 მუხლის „ბ“ პუნქტი.

¹⁶⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 1 ოქტომბრის განჩინება №ას-179-172-2012.

¹⁷⁰ Quinn P., *Stigma, State Expressions and the Law*, London, 2019, 237-238.

კონტექსტი, რა ფაქტობრივი ელემენტებისაგან შედგება გამონათქვამი¹⁷¹ და რამდენად დადასტურებადია¹⁷².

ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ აღძრული ცილისწამების სარჩელების განხილვისას სასამართლო არაერთგვაროვან პრაქტიკას ადგენს აზრისა და ფაქტის გამიჯვნის თვალსაზრისით. ერთ-ერთ საქმეში, სადაც ქალს ცილისწამებას ედავებოდნენ, საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ სადავო განცხადებებში ქალის მიერ აღწერილი ძალადობის გამოცდილება, მათ შორის, სამუშაო ადგილზე სქესის ნიშნით დისკრიმინაციაზე მითითება ობიექტურად არსებულ გარემოებებზე შეაფასა და მასზე გაავრცელა სისწორისა და ნამდვილობის მტკიცების კრიტერიუმები.¹⁷³ უნდა აღინიშნოს, რომ განსახილველ შემთხვევაში ქალის განცხადება ეფუძნებოდა სახალხო დამცველის რეკომენდაციას სქესის ნიშნით დისკრიმინაციისა და სექსუალური შევიწროების შესახებ¹⁷⁴ და მის მიერვე დადგენილ ფაქტებს. მეორე საქმეში, სადაც ქალს მის მიმართ ჩადენილი ძალადობის შესახებ განცხადების გამო ცილისწამებას ედავებოდნენ, სასამართლომ განცხადებაში აღწერილი ძალადობრივი გამოცდილება, რომელიც ქალის მიმართ მოძალადის მხრიდან სექსუალური შინაარსის კომენტარებში გამოიხატა, მიიჩნია კომენტარად, შეხედულებად და შეფასებად¹⁷⁵.

ევროპული სასამართლო ფაქტებისა და ღირებულებითი განსჯის გამიჯვნისთვის არსებითად მიიჩნევს ცალკეული საქმის

¹⁷¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 3 აპრილის განჩინება №ას-1477-1489-2011.

¹⁷² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 30 სექტემბრის გადაწყვეტილება №ას-1052-1007-2014.

¹⁷³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021, პარ. 43.

¹⁷⁴ საქართველოს სახალხო დამცველის 2017 წლის 3 მაისის რეკომენდაცია N13-2/5713.

¹⁷⁵ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2023 წლის 21 ნოემბრის გადაწყვეტილება №2/18681-22.

გარემოებების გათვალისწინებას¹⁷⁶ და განცხადების ზოგადი ტონის შეფასებას.¹⁷⁷ გარდა ამისა, რეპუტაციის დაცვის ლეგიტიმური მიზნიდან გამომდინარე, იგი ხუთი ძირითადი გარემოების გათვალისწინების ვალდებულებას ადგენს: ნვლილი საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე დებატებში, დაზარალებული პირის ცნობადობის ხარისხი, განცხადების საგანი, დაინტერესებული პირის წინასწარი ქცევა, პუბლიკაციის შინაარსი, ფორმა და შედეგები.¹⁷⁸ ამ თვალსაზრისით, სასამართლო ხაზს უსვამს კონტექსტის მნიშვნელობას და უპირველეს ყოვლისა, განცხადების კავშირს საჯარო ინტერესის საკითხებთან,¹⁷⁹ იმავდროულად, ადგენს, რომ განცხადების აზრის გამობატვად კვალიფიცირების შემთხვევაშიც უნდა არსებობდეს საკმარისი ფაქტობრივი საფუძველი, რათა თავიდან იქნეს აცილებული არაკეთილსინდისიერება.¹⁸⁰ ამდენად, განცხადების აზრად კვალიფიცირება არ გამოირიცხავს მასზე გარკვეული სახის კონტროლს¹⁸¹.

გამობატვის თავისუფლებით დაცულია არა მხოლოდ იდეებისა და ინფორმაციის შინაარსი, არამედ მისი გადმოცემის ფორმაც.¹⁸²

¹⁷⁶ Feldek v. Slovakia [ECtHR], App. no. 29032/95, 12 October 2001, para. 86.

¹⁷⁷ Brasillier v. France [ECtHR], App. no. 71343/01, 11 April 2006, para. 37; Baskas v. Greece [ECtHR], App. no. 73087/17, 5 November 2020, para. 58.

¹⁷⁸ Von Hannover v. Germany (no. 2) [ECtHR], App. nos. 40660/08 and 60641/08, 7 February 2012, paras. 109-113; Von Hannover v. Germany (no. 3) [ECtHR], App. no. 8772/10, 19 September 2013, para. 46; Axel Springer AG v. Germany [ECtHR], App. no. 39954/08, 7 February 2012, paras. 89-95; Tănăsioaica v. Romania [ECtHR], App. No. 3490/03, 19 June 2012, para. 41.

¹⁷⁹ Paturel v. France [ECtHR], App. no. 54968/00, 22 December 2005, para. 37.

¹⁸⁰ Pedersen and Baadsgaard v. Denmark [ECtHR], App. no. 49017/99, 17 December 2004, para. 76; De Haes and Gijssels v. Belgium [ECtHR], App. no. 19983/92, 24 February 1997, para. 42; Oberschlick v. Austria (no. 2) [ECtHR], App. no. 20834/92, 1 July 1997, para. 33; Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France [ECtHR], App. nos. 21279/02 and 36448/02, 22 October 2007, para. 55.

¹⁸¹ მესხიშვილი ქ., კერძო სამართლის აქტუალური საკითხები, ტ. I, თბილისი, 2020, 258.

¹⁸² De Haes and Gijssels v. Belgium [ECtHR], App. no. 19983/92, 24 February 1997, para. 48; Jersild v. Denmark [ECtHR], App. no. 15890/89, 23 September 1994, para. 31; Oberschlick v. Austria (no. 1) [ECtHR], App. no. 20834/92,

გადმოცემის ფორმით დივერსიფიკაციას პრაქტიკული მნიშვნელობაც აქვს, რადგან განსხვავებულია მისი გავლენა.¹⁸³ თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარების კვალდაკვალ, სასამართლო აფასებს სხვადასხვა საინფორმაციო საკომუნიკაციო ინსტრუმენტის საშუალებით გავრცელებული განცხადებების გავლენას და ინტერნეტს, ბეჭდური პრესისგან განსხვავებით, განსაკუთრებული ზემოქმედების შესაძლებლობით ახასიათებს.¹⁸⁴ ძალადობაგამოვლილი ქალის განცხადებების ცილისწამებად კვალიფიკაციისთვის არსებითად მნიშვნელოვანია განცხადების ფორმის გათვალისწინება, რადგან თუ განცხადება გაკეთებულია ტელევიზიაში ან რადიოში პირდაპირი ჩართვის დროს, არ არსებობს მისი სათანადო ფორმულირების შესაძლებლობა, რაც მისი ცილისწამებად კვალიფიკაციის რისკს მინიმუმამდე ამცირებს¹⁸⁵.

ცილისწამების საქმეთა განხილვისას ცენტრალურ ელემენტად მიიჩნევა და განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა რეპუტაციაზე თავდასხმის სერიოზულობის დონეს,¹⁸⁶ რაც, უწინარესად, პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლებაში ჩარევის დადგენას განაპირობებს¹⁸⁷. ნებისმიერი რეპუტაციული ზიანი, თავის მხრივ, უკავშირდება ადამიანის რეპუტაციის შელახვას საზოგადოებაში და ამ

---

29 November 1995, para. 57.

¹⁸³ *Animal Defenders International v. the United Kingdom* [ECtHR], App. no. 48876/08, 22 April 2013, para. 119.

¹⁸⁴ *M.L. and W.W. v. Germany* [ECtHR], App. nos. 60798/10 and 65599/10, 28 September 2018 para. 91; *Delfi AS v. Estonia* [ECtHR], App. no. 64569/09, 16 June 2015, para. 133.

¹⁸⁵ *Otegi Mondragon v. Spain* [ECtHR], App. nos. 4184/15 and 4 other applications, 6 February 2019, para. 54; *Fuentes Bobo v. Spain* [ECtHR], App. no. 39293/98, 29 February 2000, para. 46; *Reznik v. Russia* [ECtHR], App. no. 4977/05, 4 April 2013, para. 44.

¹⁸⁶ *Arztammer Fur Wien and Dorner v. Austria* [ECtHR], App. no. 8895/10, 16 February 2016, para. 62.

¹⁸⁷ *Bédat v. Switzerland* [ECtHR], App. no. 56925/08, 29 March 2016, para. 72; *Axel Springer AG v. Germany* [ECtHR], App. no. 39954/08, 7 February 2012, para. 83; *A. v. Norway* [ECtHR], App. no. 28070/06, 9 April 2009, para. 64.

საზოგადოების რწმენა-წარმოდგენების და მორალის კონტექსტში უნდა შეფასდეს განცხადების ნეგატიური გავლენა.¹⁸⁸ ცილისმწამებლური ფაქტობრივი ბრალდებები იმდენად შეურაცხმყოფელი შეიძლება იყოს, რომ უშუალო გავლენა მოახდინოს მოსარჩელის სიცოცხლეზე¹⁸⁹.

რეპუტაციაზე თავდასხმის სერიოზულობის შეფასებისას გასათვალისწინებელია ძალადობაგამოვლილი ქალების განცხადებების ადრესატების წინარე ქცევა, რადგან სწორედ აღნიშნულის საფუძველზეა შესაძლებელი დასაშვები კრიტიკის ზღვარის დადგენა და შესაბამისად, რეპუტაციულ ზიანზე აპელირება.¹⁹⁰ წინარე ქცევა შესაძლოა უკავშირდებოდეს ნებისმიერ ქმედებას, რომელმაც განაპირობა განცხადების გაკეთება, მათ შორის ცალსახად მოიაზრება გენდერული ძალადობის ჩადენა. ევროპულმა სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეში დაადგინა, რომ სწორედ განცხადების ადრესატის წინარე ქცევამ მოახდინა აპლიკანტის პროვოცირება, ეპასუხა მის მიმართ გაჟღერებულ ბრალდებებზე¹⁹¹, რაც ასევე გამოხატვის თავისუფლებით არის დაცული¹⁹².

ამდენად, ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა სხვა პირის რეპუტაციის დაცვის მიზნით მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული, რომელთა გათვალისწინების გარეშეც გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევა არაპროპორციულ საშუალებად შეიძლება იქნეს მიჩნეული. ყოველ ინდივიდუალურ

---

¹⁸⁸ Lidsky L.B., *Defamation, Reputation and Myth of the Community*, *Washington Law Review*, Vol. 71, No. 1, 1996, 12-13.

¹⁸⁹ *Toranzo Gomez v. Spain* [ECtHR], App. no. 26922/14, 20 November 2018, para. 51; *Karakó v. Hungary* [ECtHR], App. no. 39311/05, 28 April 2009, para. 23; *Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain* [ECtHR], App. no. 34147/06, 21 September 2010, para. 40.

¹⁹⁰ *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) v. France* [ECtHR], App. no. 12268/03, 23 July 2009, paras. 52-53.

¹⁹¹ *Tölle v. Croatia* [ECtHR], App. no. 41987/13, 10 December 2020, para. 42.

¹⁹² *Kaperzyński v. Poland* [ECtHR], App. no. 43206/07, 3 April 2012, para. 6.

შემთხვევაში სასამართლომ უნდა შეაფასოს განცხადების შინაარსის მიმართ საჯარო ინტერესი, რეპუტაციისთვის მიყენებული ზიანი და განცხადების ავტორის ბოროტი განზრახვა და ბრალეულობა. სწორედ ამ ინდიკატორების შესაბამისად უნდა გადაწყვიტოს სამართალშემფარდებელმა განცხადებაში მოტანილი ცნობებისთვის თვალსაზრისის ან კომენტარის თუ ფაქტის სტატუსის მინიჭება. ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ ცილისწამების დავებზე საქმის ობიექტურად და სამართლიანად გადაწყვეტა სწორედ ზემოაღნიშნული გარემოებების გამოკვლევის საშუალებით არის შესაძლებელი, წინააღმდეგ შემთხვევევაში, კანონი და მართლმსაჯულების სისტემა გამოყენებული იქნება ქალების გაჩუმების იარაღად და არა მათ დასაცავად¹⁹³.

2. კერძო და საჯარო პირის ცილისწამება

ძალადობაგამოვლილი ქალების განცხადებები შესაძლოა მიემართებოდეს როგორც კერძო, ისე საჯარო პირებს და მათი ცილისწამებისგან დაცვისთვის განსხვავებული გარანტიებია დაწესებული.¹⁹⁴ საჯარო პირების მიმართ დასაშვები კრიტიკის ფარგლები უფრო ფართოა¹⁹⁵ და მათი რეპუტაციის დაცვის ხარისხი – უფრო ნაკლები¹⁹⁶. კერძო პირები¹⁹⁷, რომლებიც მათ მიმართ ცილისწამებაზე დავო-

¹⁹³ Oppenheimer D.B., Defamation Law Is Being Weaponized to Destroy the Global #MeToo Movement: Can Free Speech Protections Help Counter the Impact?, in: The Global #MeToo Movement, Edited by A. M. Noel and D. B. Oppenheimer, A Full Court Press, 2020, 507.

¹⁹⁴ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-13 და მე-14 მუხლები.

¹⁹⁵ ფრუიდე ს., გამოხატვის უფლების მიმართეზა პატივისა და რეპუტაციის პიროვნულ უფლებებთან, „სამართლის ჟურნალი“, №1, 2016, 139.

¹⁹⁶ Redish M. H., The Value of Free Speech, in: Freedom of Speech, Vol. I, Edited by L. Alexander, London, 2000, 206-207.

¹⁹⁷ ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელიც არ არის საჯარო პირი ან ადმინისტრაციული ორგანო. იხ., „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის „კ“ ქვეპუნქტი.

ბენ, ვალდებულნი არიან ამტკიცონ, რომ მათ მიმართ გაკეთებული განცხადება შეიცავს არსებითად მცდარ ფაქტს და ამით ზიანი მიადგათ¹⁹⁸, ხოლო საჯარო პირებს¹⁹⁹ ასევე ევალემატ განცხადების ავტორის ბრალეულობის მტკიცება, რაც შეიძლება გამოიხატოს, ერთი მხრივ, იმაში, რომ მოპასუხისათვის წინასწარ იყო ცნობილი ფაქტის მცდარობის შესახებ ან მოპასუხემ გამოიჩინა აშკარა და უხეში დაუდევრობა²⁰⁰.

იმ პირის სტატუსი, რომელსაც მიემართება ცილისმწამებლური განცხადები ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გარემოებაა, რომელსაც ევროპული სასამართლო ასეთი საქმეების განხილვისას ითვალისწინებს.²⁰¹ სხვადასხვა საქმეში სასამართლოს დადგენილი აქვს, რომ „დასაშვები კრიტიკის საზღვრები“, კერძო პირებთან შედარებით, საჯარო სტატუსის მქონე პირებთან მიმართებით, გაცილებით ფართოა.²⁰² საჯარო მოხელეებთან მიმართებით, ერთი მხრივ, მნიშვნელოვანია მათი დაცვა რეპუტაციის შემლახავი განცხადებებისგან,²⁰³ ხოლო, მეორე მხრივ, მათ მოეთხოვებათ ტოლერანტობის უფრო მა-

---

¹⁹⁸ იქვე, მე-13 მუხლი.

¹⁹⁹ „კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლით განსაზღვრული თანამდებობის პირი; პირი, რომლის გადანიყვებილება ან აზრი მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე; პირი, რომლისკენაც მისი გარკვეული ქმედების შედეგად ცალკეულ საკითხებთან დაკავშირებით მიმართულია საზოგადოებრივი ყურადღება. იხ., სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის „ი“ ქვეპუნქტი.

²⁰⁰ იქვე, მე-14 მუხლი.

²⁰¹ Von Hannover v. Germany (No. 2) [ECtHR], App. nos. 40660/08 and 60641/08, 7 February 2012, para. 110; Verlagsgruppe News GmbH v. Austria (no. 2) [ECtHR], App. no. 10520/02, 14 December 2006, para. 34; Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece [ECtHR], App. no. 72562/10, 22 February 2018, para. 53.

²⁰² Palomo Sánchez and Others v. Spain [ECtHR], App. nos. 28955/06, 28957/06, 28959/06 and 28964/06, 12 September 2011, para. 71; Dyuldin and Kislov v. Russia [ECtHR], App. no. 25968/02, 31 July 2007, para. 83; Radio Twist a.s. v. Slovakia [ECtHR], App. no. 62202/00, 19 March 2007, para. 53.

²⁰³ Busuioac v. Moldova [ECtHR], App. no. 61513/00, 21 March 2005, para. 64; Lešník v. Slovakia [ECtHR], App. no. 35640/97, 11 June 2003, para. 53.

ღალი ხარისხი კრიტიკისას, ვიდრე ინდივიდებს, რომელთაც არ გააჩნიათ საჯარო პირის სტატუსი,²⁰⁴ თუმცა, აქვე, მნიშვნელოვანია, გათვალისწინებული იქნეს, რამდენად მაღალი თანამდებობა უკავია საჯარო მოხელეს²⁰⁵. ერთ-ერთ საქმეში სასამართლომ ხაზი გაუსვა სადავო განცხადებების ადრესატის როლისა და ფუნქციის მნიშვნელობას და ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ საჯარო პირი ახორციელებდა სამსახურებრივ ფუნქციებს²⁰⁶.

საჯარო და კერძო პირების მკაფიო საკანონმდებლო დეფინიციების მიუხედავად, ეროვნული სასამართლოების მიდგომა არაერთგვაროვანია. ერთ-ერთ საქმეში თბილისის საქალაქო სასამართლომ კერძო პირად მიიჩნია პოლიციელი, რომლის საქმიანობის შესახებაც მომზადდა სატელევიზიო სიუჟეტი.²⁰⁷ კიდევ ერთ საქმეში, სადაც ძალადობაგამოვლილ ქალს ცილისწამებას ედავებოდნენ და სასამართლომ დაადგინა, რომ განცხადების ადრესატი საჯარო პირია, დასაშვები კრიტიკის ფარგლები მაინც არ გააფართოვა და არ იმსჯელა განცხადების ავტორის ბრალეულობაზე²⁰⁸.

ძალადობაგამოვლილი ქალები, რომლებიც საჯარო პირების მხრიდან ჩადენილ გენდერულ ძალადობაზე ღიად საუბრობენ, შესაძლოა მამხილებლებიც აღმოჩნდნენ,²⁰⁹ განსაკუთრებით ისეთ შემ-

²⁰⁴ Mamère v. France [ECtHR], App. no. 12697/03, 7 February 2007, para. 27; Janowski v. Poland [ECtHR], App. no. 25716/94, 21 January 1999, para. 33; Mariapori v. Finland [ECtHR], App. no. 37751/07, 6 July 2010, para. 56; Nikula v. Finland [ECtHR], App. no. 25576/04, 6 July 2010, para. 48; Balaskas v. Greece [ECtHR], App. no. 73087/17, 5 November 2020, para. 48; Milosavljević v. Serbia [ECtHR], App. no. 57574/14, 25 May 2021, para. 60.

²⁰⁵ Nilsen and Johnsen v. Norway [ECtHR], App. no. 23118/93, 9 September 1998, para. 52; De Carolis and France Télévisions v. France [ECtHR], App. no. 29313/10, 21 January 2016, para. 52.

²⁰⁶ Kaçki v. Poland [ECtHR], App. no. 10947/11, 4 July 2017, paras. 54-55.

²⁰⁷ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 19 ნოემბრის გადაწყვეტილება №2/3332-21.

²⁰⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021.

²⁰⁹ Saade M., Women & Whistleblowing, Hastings Journal of Gender and Law,

თხვევაში, როდესაც ისინი დამსაქმებლის უკანონო ქცევის შესახებ აცხადებენ²¹⁰. ევროპის საბჭოს რეზოლუციის თანახმად, მამხილებელი შესაძლოა იყოს ნებისმიერი პირი, რომელიც ღიად ავრცელებს ინფორმაციას საჯარო ინტერესისთვის საფრთხის ან ზიანის შესახებ,²¹¹ მისი შრომითი ურთიერთობიდან გამომდინარე.²¹² მხილების თავისუფლება და მამხილებელთა დაცვა შურისძიებისგან დაცულია გამონაკის თავისუფლებით,²¹³ თუმცა მას აქვს გენდერული განზომილება, რადგან ქალების მხრიდან მხილება საზოგადოების მიერ შეუფერებელ ქცევად აღიქმება²¹⁴. ერთ-ერთ საქმეში, სადაც ძალადობაგამოვლილმა ქალმა მისი ყოფილი უფროსი ამხილა მის მიმართ სექსუალურ შევიწროებასა და სქესის ნიშნით დისკრიმინაციაში, არცერთი ინსტანციის სასამართლომ არ იმსჯელა მასზე, როგორც მამხილებელზე,²¹⁵ რომელიც თავისი განცხადებით იცავდა არა მხოლოდ საკუთარ უსაფრთხოებას, არამედ საზოგადოებრივ ინტერესს – გენდერული ძალადობისგან თავისუფალ სამუშაო ადგილს²¹⁶. სა-

---

Vol. 34, No. 1, 2023, 43-68.

²¹⁰ Kuhlmann-Macro V.F., *Blowing the Whistle on the Employment At-will Doctrine*, *Drake Law Review*, Vol. 41, No. 2, 1992, 343.

²¹¹ Bakirci K., *Work-Related Whistle-Blowing in Democratic Societies Context: A Comparative Study of International, EU and Turkish Law*, *Journal of Financial Crime*, Vol. 26, No. 4, 2019, 1169.

²¹² Recommendation CM/Rec(2014)7 of the Committee of Ministers to member States on the protection of whistleblowers, Council of Europe, 30 April 2014.

²¹³ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტის „ი“ ქვეპუნქტი.

²¹⁴ Saade M., *Women & Whistleblowing*, *Hastings Journal of Gender and Law*, Vol. 34, No. 1, 2023, 48.

²¹⁵ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 9 აგვისტოს გადაწყვეტილება №2/17241-18; თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 9 დეკემბრის გადაწყვეტილება №23/318-20; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021.

²¹⁶ Myers A., *Evaluation Report on Recommendation CM/Rec(2014)7 of the Committee of Ministers to the Member States on the Protection of Whistleblowers*, Council of Europe, 2022, 32.

გულისხმობს, რომ მამხილებელთა დაცვის გარანტიები არსებობს როგორც კანონმდებლობაში, ისე სამუშაო ადგილებზე²¹⁷, რადგან მათი დაცვა შურისძიებისგან დემოკრატიული საზოგადოებისთვის პრიორიტეტულად მიიჩნევა²¹⁸.

კერძო და საჯარო პირის ცილისწამებისგან დაცვის განსხვავებული სამართლებრივი გარანტიები და შესაბამისად, ამ პირების მიმართ დასაშვები კრიტიკის ფარგლების დივერსიფიკაცია ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლების შეზღუდვის არსებითად განსხვავებული მიდგომებს აყალიბებს. ყოველ ინდივიდულურ შემთხვევაში გენდერული ძალადობის შესახებ განცხადებების შეფასებისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს არა მხოლოდ პირის საჯაროობის სტატუსი და მისი ქცევისა და ზნეობრივი ნორმების მიმართ საზოგადოებრივი ინტერესი, არამედ უნდა დადგინდეს ხომ არ არის განცხადების ავტორი მამხილებელი და ხომ არ ვრცელდება მასზე შესაბამისი საკანონმდებლო დაცვის გარანტიები. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ქალები, რომლებიც საჯარო ინტერესის დაცვის მიზნით ამხელენ სამართალდარღვევას, ვერ ისარგებლებენ სათანადო დაცვით და ეს პრაქტიკა მათ დაშინებას და თვითცენზურას გამოიწვევს²¹⁹.

3. მტკიცების სტანდარტი და მტკიცების ტვირთი

ცილისწამების საქმეთა განხილვისას მტკიცებულების სტანდარტი და მტკიცების ტვირთის გადანაწილება კანონით მკაფიოდ და ზედმიწევნით ზუსტადაა განმარტებული²²⁰ და ადგენს გამოხატ-

²¹⁷ Saade M., *Women & Whistleblowing*, *Hastings Journal of Gender and Law*, Vol. 34, No. 1, 2023, 51.

²¹⁸ *Guja v. Moldova* [ECtHR], App. no. 14277/04, 12 February 2008, para. 88.

²¹⁹ White A., *A New Vision of Values, Accountability and Mission for Journalism*, in: *The United Nations and Freedom of Expression and Information*, Edited by T. Mcgonagle and Y. Donders, Cambridge University Press, 2015, 358.

²²⁰ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლი.

ვის თავისუფლების პრიმატს ამ უფლების შეზღუდვაზე:²²¹ კანონი მოითხოვს, რომ ყოველგვარი ეჭვი, რომელიც ვერ დადასტურდება უტყარი მტკიცებულებებით, უნდა გადაწყდეს პირისთვის საჯარო სტატუსის მინიჭების სასარგებლოდ,²²² მოვლენისათვის საზოგადოებრივი ყურადღების სტატუსის მინიჭების სასარგებლოდ²²³ და განცხადებაში მოყვანილი ცნობებისათვის აზრის სტატუსის მინიჭების სასარგებლოდ²²⁴. მტკიცების ტვირთი ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლების შეზღუდვის ინიციატორს ეკისრება²²⁵ და სწორედ ის არის ვალდებული, ამტკიცოს, რომ ქალმა უშუალოდ მის შესახებ გაავრცელა ფაქტები და ეს ფაქტები არსებითად მცდარია²²⁶. ცილისწამებასთან დაკავშირებული დავების განხილვისას მტკიცების ტვირთის განაწილების შესახებ ნორმების ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სამართალთან შესაბამისობა გამოხატვის თავისუფლების ლეგიტიმური საფუძვლით შეზღუდვის უზრუნვეყოფის და არა თავისუფალი სიტყვის ჩახშობის გარანტიაა²²⁷.

ძალადობაგამოვლილი ქალის განცხადება მის მიმართ განცდილ ძალადობაზე რომ ცილისწამებლურად იქნეს მიჩნეული, იმ პირობა, ვისაც ბრალდებები მიემართება, უნდა დაამტკიცოს, რომ ქალის მიერ აღწერილი მოვლენები გადამოწმებად ფაქტებს შეიცავს და ისინი არსებითად მცდარია, რის შემდეგაც უკვე განცხა-

²²¹ იქვე, მე-7 მუხლის მე-2 პუნქტი.

²²² იქვე, მე-7 მუხლის მე-3 პუნქტი.

²²³ იქვე, მე-7 მუხლის მე-4 პუნქტი.

²²⁴ იქვე, მე-7 მუხლის მე-5 პუნქტი.

²²⁵ იქვე, მე-7 მუხლის მე-6 პუნქტი.

²²⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 20 თებერვლის გადაწყვეტილება №ას-1278-1298-2011.

²²⁷ Parmar S., Uprooting 'defamation of religions' and planting a new approach to freedom of expression at the United Nations, in: *The United Nations and Freedom of Expression and Information*, Edited by T. Mcgonagle and Y. Donders, Cambridge University Press, 2015, 391.

დების ავტორს ეკისრება ფაქტების დადასტურების ტვირთი.²²⁸ ევროპული სასამართლო დანაშაულის ნიშნების შემცველი ფაქტების მტკიცების ტვირთის თაობაზე მიუთითებს, რომ არასწორია განცხადების ავტორის მიმართ არსებობდეს ისეთივე მოლოდინი, როგორც პროკურორების მიმართ, რომლებიც ვალდებულები არიან, ამტკიცონ დანაშაულის ჩადენა.²²⁹ ასევე, მან არათანაზომიერად მიიჩნია განცხადების ავტორისთვის იმის მტკიცების ტვირთის დაკისრება, რომ პოლიციელების მხრიდან ჩადენილი იყო წამება ამ ტერმინის სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამისი განმარტებით და განმცხადებლის გამოხატვის თავისუფლებისთვის ძირის გამოთხრად შეაფასა²³⁰.

განცხადების ავტორისთვის დანაშაულის ჩადენის მტკიცების ტვირთის დაკისრება უნდა შეფასდეს უდანაშაულობის პრეზუმფციის შუქზეც.²³¹ პირის უფლება რეპუტაციაზე მჭიდრო კავშირშია უდანაშაულობის პრეზუმფციის ფუნდამენტურ კონცეფციასთან.²³² ეს პრინციპი²³³ სრულიად უგულბებლყოფილია თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ განხილულ საქმეში, სადაც სასამართლომ ძალადობაგამოვლილ ქალს დააკისრა მის მიმართ ჩადენილი ძალადობის მტკიცების ტვირთი და მოწმეთა ჩვენებებზე დაყრდნობით

²²⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 26 ივლისის გადაწყვეტილება №ას-1011-972-2016.

²²⁹ *Kasabova v. Bulgaria* [ECtHR], App. no. 22385/03, 19 April 2011, para. 62; *Bozhkov v. Bulgaria* [ECtHR], App. no. 3316/04, 19 April 2011, para. 51; *Rumyana Ivanova v. Bulgaria* [ECtHR], App. no. 36207/03, 14 February 2008, para. 39.

²³⁰ *Toranzo Gomez v. Spain* [ECtHR], App. no. 26922/14, 20 November 2018, para. 65.

²³¹ საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-5 პუნქტი; სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-12 მუხლის პირველი ნაწილი.

²³² *Surkin R.H.*, *The Status of the Private Figure's Right to Protect His Reputation under the United States Constitution*, *Dickinson Law Review*, Vol. 90, No. 3, 1986, 672.

²³³ *Karaman v. Germany* [ECtHR], App. no. 17103/10, 27 February 2014, para. 40.

დაადგინა, რომ ქალის განცხადება „არ შეიცავს ცრუ ინფორმაციას, არამედ წარმოადგენს მოსარჩელის მიერ მოპასუხის მიმართ განხორციელებული ძალადობის აღწერას“²³⁴. ეს მიდგომა ეწინააღმდეგება საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მსჯელობას ერთ-ერთ საქმეში, სადაც სასამართლომ სამართლიანად არ გაიზიარა მხარის მოსაზრება, რომ არ შეიძლება ყველა დანაშაულის აღმნიშვნელი სიტყვა ჩაითვალოს ფაქტის შემცველ განცხადებად და არა შეფასებით მსჯელობად ყოველგვარი კონტექსტის გათვალისწინების გარეშე და სიტყვა „გამოსძალა“ არ მიიჩნია ფაქტის კონსტატაციად.²³⁵

ძალადობაგამოვლილი ქალის მხრიდან ცილისწამების დადგენისას არანაკლებ მნიშვნელოვანია თავად მტკიცებულებების შეფასება, რომლის წარმოდგენაც ქალმა შეძლო მის მიმართ ჩადენილი გენდერული ძალადობის დადასტურებისთვის. ერთ-ერთ საქმეში, სადაც ქალს ცილისწამებას ედავებოდნენ, სააპელაციო სასამართლო ე.წ. „სიყალბის პრეზუმფციით“²³⁶ მოქმედებდა, რადგან ნეიტრალურად არ მიიჩნია მოწმეები, რომლებიც ქალის თანამშრომლები იყვნენ და მის მიმართ ჩადენილ გენდერულ ძალადობას ადასტურებდნენ, საერთოდ არ იმსჯელა მრავალ სხვა ნივთიერ მტკიცებულებაზე, მათ შორის, მიმონერებზე და სახალხო დამცველის მიერ გაცემული რეკომენდაცია სქესის ნიშნით დისკრიმინაციის და სექსუარული შევიწროების ფაქტის დადასტურებად არ ჩათვალა.²³⁷ ამ საქმეში სასამართლომ იმსჯელა სახალხო დამცველის მიერ შევიწროების ფაქტების გამოკვლევის მსხვერპლზე ორიენტირებულ მი-

²³⁴ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2023 წლის 21 ნოემბრის გადაწყვეტილება №2/18681-22.

²³⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 20 მაისის განჩინება №ას-625-593-2014.

²³⁶ *McVicar v. the United Kingdom* [ECtHR], App. no. 46311/99, 7 May 2002, paras. 83-87; *Kasabova v. Bulgaria* [ECtHR], App. no. 22385/03, 19 April 2011, paras. 59-62.

²³⁷ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 9 დეკემბრის გადაწყვეტილება №2ბ/318-20.

დგომაზე და დაადგინა, რომ სახალხო დამცველის „გადანწყვეტილება მიიღება არა უტყუარი მტკიცებულებების საფუძველზე, არამედ მხარეთა მიერ წარმოდგენილ სუბიექტურ მტკიცებულებებზე და-ყრდნობით“²³⁸. საგულისხმოა, რომ ამ საქმეში სასამართლოს არ უმსჯელია სექსუალური შევიწროების ფაქტის დადგენაზე, არამედ მხოლოდ გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის აუცილებლობას გაუსვა ხაზი, რადგან მიიჩნია, რომ სახალხო დამცველის მიერ და-დგენილი ფაქტები არაა საკმარისი და რელევანტური საფუძველი სქესის ნიშნით დისკრიმინაციასა და სექსუალურ შევიწროებაში პირის საჯაროდ დადანაშაულებისთვის.²³⁹ ცილისწამების საქმეთა განხილვისას ევროპული სასამართლო განცხადების ავტორისთვის პროცედურული გარანტიების მნიშვნელობას უსვამს ხაზს, რაც მისთვის გამოიხატება რეალური შანსის მიცემაში, დაამტკიცოს განცხადებაში ნახსენები ცნობების ფაქტობრივი საფუძველი.²⁴⁰ სააპელაციო სასამართლოს მიდგომა შესაძლოა შეფასდეს *exceptio veritatis* პრინციპის²⁴¹ გამოყენებად, რაც გენდერული ძალადობის შესახებ განცხადებების ცილისწამებად კვალიფიკაციის პროცესში სხვა ადამიანის რეპუტაციის დაცვისთვის მართებული არაა.

ეროვნული სასამართლოების მიდგომა ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ აღძრული ცილისწამების შესახებ სარჩელების განხილვისას არაერთგვაროვანია, თუმცა ჩანს ტენდენცია, რომ სასამართლო გენდერულად მგრძნობიარე მიდგომას უგულვებელყოფს. იგი ყველა გადანწყვეტილებაში მიუთითებს მოპასუხის გენდერული ძალადობისგან დაცვის საკანონმდებლო გარანტიებზე²⁴², თუმცა

²³⁸ იქვე, პარ. 60.

²³⁹ იქვე, პარ. 66.

²⁴⁰ *Morice v. France* [ECtHR], App. no. 29369/10, 23 April 2015, para. 155.

²⁴¹ *Colombani and Others v. France* [ECtHR], App. no. 51279/99, 25 June 2002, para. 66.

²⁴² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021, პარ. 52-53.

დავას განიხილავს მტკიცების ტვირთის განაწილების თაობაზე დადგენილი მოთხოვნების საპირისპიროდ და მაგალითად, სექსუალური შევიწროების სავარაუდო ჩამდენს არ აკისრებს იმის მტკიცების ტვირთს, რომ სექსუალური შევიწროება არ ჩაუდენია, არამედ იზოლირდება მხოლოდ სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების მარეგულირებელი ნორმებით²⁴³.

3. პასუხისმგებლობა ცილისწამებისთვის

ცილისწამებისთვის დაკისრებული პასუხისმგებლობის ბუნება და სიმძიმე მნიშვნელოვანი ფაქტორებია გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევის პროპორციულობის შეფასებისას²⁴⁴ და განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია ძალადოგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლების დაცვისთვის. ცილისწამების პასუხისმგებლობის ფორმების შეფასებისას ყურადსაღებია მათი მსუსხავი ეფექტი, განსაკუთრებით ისეთ საკითხებზე, რომელთა მიმართაც არსებობს განსაკუთრებული საზოგადოებრივი ინტერესი. საჯარო ინტერესი არ არის ის ერთადერთი შემთხვევა, როდესაც მსუსხავი ეფექტის რისკები უნდა შეფასდეს, რადგან შესაძლოა პასუხისმგებლობისთვის ისეთი ფორმა განისაზღვროს, რომ მან მსუსხავი ეფექტი გამოიწვიოს პროფესიული სანდოობის კუთხითაც.²⁴⁵ აღნიშნული განსაკუთრებით აქტუალურია ძალადოგამოვლილი ქალების, გენდერული ძალადობის მსხვერპლთა მხარდამჭერი ორგანიზაციებისა და ცალკეული აქტივისტებისთვის, რადგან ხშირად სწორედ ისინი საუბრობენ ღიად ძალადობის გამოცდილებებთან დაკავშირებით²⁴⁶ და

²⁴³ იქვე.

²⁴⁴ *Cumpănă and Mazăre v. Romania* [ECtHR], App. no. 33348/96, 17 December 2004, para. 111.

²⁴⁵ *Karsai v. Hungary* [ECtHR], App. no. 5380/07, 1 December 2009, para. 36.

²⁴⁶ *Promotion of the Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms: Protecting Women Human*

ცდილობენ გენდერული ძალადობის წინააღმდეგ საზოგადოებრივი აზრის მობილიზებას. ევროპული სასამართლოს მიერ განხილულ ერთ-ერთ საქმეში, სადაც ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა თავშესაფრის დირექტორს მის მიერ ძალადობაგამოვლილი ქალის შესახებ გაკეთებული განცხადების გამო ცილისწამებას ედავებოდნენ, სასამართლომ დაადგინა, რომ პირის სისხლის სამართლის წესით გასამართლება ერთგვარი ცენზურა იყო, ცილისწამებისთვის გამოყენებულ ამ საშუალებას შესაძლოა ნეგატიური გავლენა ჰქონოდა მისი ორგანიზაციის საქმიანობაზე და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ქალების მიმართ მხარდაჭერაზე²⁴⁷.

ევროპული სასამართლო ნებისმიერ სისხლისსამართლებრივ სასჯელს არ მიიჩნევს გამონაკლის თავისუფლებაში არაპროპორციულ ჩარევად,²⁴⁸ თუმცა სახელმწიფოებს მოუწოდებს, თავი შეიკავონ პასუხისმგებლობის ამგვარი მექანიზმების გამოყენებისგან²⁴⁹ და უპირატესობა მიანიჭონ სამოქალაქო და დისციპლინური დაცვის საშუალებებს²⁵⁰. თავის მხრივ, სამოქალაქო წესით დაკისრებული პასუხისმგებლობის ფორმა, უმჯობესია, გადაწყდეს ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში კონკრეტული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით²⁵¹ და გათვალისწინებული იქნეს განცხადების ავტორის

Rights Defenders, UN General Assembly Resolution 68/181, A/RES/68/181, 30 January 2014.

²⁴⁷ Tölle v. Croatia [ECtHR], App. no. 41987/13, 10 December 2020, para. 47.

²⁴⁸ Radio France and Others v. France [ECtHR], App. no. 53984/00, 30 March 2004, para. 40; Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France [ECtHR], App. nos. 21279/02 and 36448/02, 22 October 2007, para. 59.

²⁴⁹ Morice v. France [ECtHR], App. no. 29369/10, 23 April 2015, para. 176; De Carolis and France Télévisions v. France [ECtHR], App. no. 29313/10, 21 January 2016, para. 44; Otegi Mondragon v. Spain [ECtHR], App. nos. 4184/15 and 4 other applications, 6 February 2019, para. 58; Incal v. Turkey [ECtHR], App. no. 41/1997/825/103, 9 June 1998, para. 54; Öztürk v. Turkey [ECtHR], App. no. 20151/92, 28 March 2002, para. 66.

²⁵⁰ Raichinov v. Bulgaria [ECtHR], App. no. 47579/99, 20 April 2006, para. 50; Ceylan v. Turkey [ECtHR], App. no. 23556/94, 8 July 1999, para. 34.

²⁵¹ Tolstoy Miloslavsky v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 23556/94, 8

ეკონომიკური მდგომარეობა²⁵². სანქციის ყველაზე მისაღებ ფორმად ევროპული სასამართლო სიმბოლურ კომპენსაციას განიხილავს.²⁵³ საქართველოში ცილისწამება კრიმინალიზებული არ არის და შესაბამისად, ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა მხოლოდ სამოქალაქო წესით პირადი ცხოვრების დაცვის კონტექსტშია შესაძლებელი, რაც გულისხმობს ცილისწამებლური განცხადებების შედეგად მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურებას²⁵⁴.

კომპენსაციასთან ერთად კანონი მკაფიოდ განსაზღვრავს, რომ ცილისწამებასთან დაკავშირებით განცხადების ავტორს შეიძლება დაევალოს განცხადების შესწორება ან უარყოფა.²⁵⁵ კანონი ექსპლიციტურად კრძალავს სასამართლოს მიერ განცხადების ავტორის იძულებას, მოიხადოს ბოდიში.²⁵⁶ კვლევის ფარგლებში შესწავლილ ქართული სასამართლოების გადანყვეტილებებში ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ ცილისწამების სარჩელების დაცვის საგანია პატივის, ღირსებისა და საქმიანი რეპუტაციის შემლახველი ცნობების უარყოფა. ერთ-ერთ საქმეში პასუხისმგებლობის ფორმად სასამართლომ ძალადობაგამოვლილ ქალს დაავალა სამი სხვადასხვა მედიასაშუალებისთვის მიცემულ ინტერვიუში გაჟღერებული გამონათქვამების უარყოფა იმავე მედიასაშუალებებითა და ფორ-

---

July 1999, para. 41; *OOO Regnum v. Russia* [ECtHR], App. no. 22649/08, 8 September 2020, para. 78.

²⁵² *Delfi AS v. Estonia* [ECtHR], App. no. 64569/09, 16 June 2015, para. 161; *Kasabova v. Bulgaria* [ECtHR], App. no. 22385/03, 19 April 2011, para. 43; *Tolmachev v. Russia* [ECtHR], App. no. 42182/11, 2 June 2020, paras. 53-55.

²⁵³ *Brasilier v. France* [ECtHR], App. no. 71343/01, 11 April 2006, para. 43; *Paturel v. France* [ECtHR], App. no. 54968/00, 22 December 2005, para. 49; *Desjardin v. France* [ECtHR], App. no. 22567/03, 22 November 2007, para. 51.

²⁵⁴ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17 მუხლის მე-3 პუნქტი.

²⁵⁵ იქვე.

²⁵⁶ იქვე, მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტი.

მით, როგორც გავრცელდა.²⁵⁷ ნიშანდობლივია, რომ მედიაორგანიზაციები არ არიან მოპასუხეები ხსენებულ საქმეში და არ გააჩნიათ ვალდებულება, ძალადოგამოვლილი ქალის მიერ გავრცელებული განცხადებების უარყოფა იმავე ფორმით, ანუ იმავე გადაცემებში გააშუქონ, რადგან თავისუფალნი არიან, თავად განსაზღვრონ, რა არის საზოგადოებრივი ინტერესის²⁵⁸ საგანი და შესაბამისად, რას დაუთმონ საეთერო დრო. შესაბამისად, გაუგებარია, როგორ შეძლებს ქალი სასამართლოს გადანყვეტილების აღსრულებას.

კანონი ცალსახად ადგენს არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობას, თუმცა სასამართლოს მოპასუხის ქცევის შეფასების ვალდებულებას აკისრებს²⁵⁹. ცილისწამების საქმეებში სასამართლო ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში განსაზღვრავს მორალური ზიანის არსებობას და ხაზს უსვამს, რომ თავად ცილისწამების დადასტურება მორალური ზიანის არსებობის და შესაბამისად, მისი ანაზღაურების საფუძველია.²⁶⁰ ნიშანდობლივია, რომ როგორც ძალადობაგამოვლილი ქალების წინააღმდეგ აღძრული ცილისწამების შესახებ სარჩელების განხილვისას²⁶¹, ისე სხვა გადანყვეტილებებში სასამართლო არ მსჯელობს მოპასუხის მიერ

²⁵⁷ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 9 აგვისტოს გადანყვეტილება №2/17241-18.

²⁵⁸ საზოგადოებრივი ყურადღება – საზოგადოების ინტერესი (და არა ცალკეულ პირთა უბრალო ცნობისმოყვარეობა) იმ მოვლენისადმი, რომელიც დაკავშირებულია დემოკრატიულ სახელმწიფოში საზოგადოებრივი თვითმმართველობის განხორციელებასთან. იხ., „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის „ზ“ ქვეპუნქტი.

²⁵⁹ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17 მუხლის მე-3 პუნქტი.

²⁶⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 17 მაისის განჩინება №ას-57-2023; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2023 წლის 23 ივნისის განჩინება №ას-1590-2022.

²⁶¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021, პარ. 56.

განცხადებაში მითითებული ცნობების შესწორების ან უარყოფის შესაძლებლობაზე და არ აფასებს, რამდენად საკმარისი შეიძლება ყოფილიყო აღნიშნული ქმედებები მოსარჩელისთვის ცილისნამებით მიყენებული ზიანის ჯეროვანი ანაზღაურებისთვის²⁶². კანონმდებლის მოთხოვნა, რომ სასამართლოს მიერ ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში მოპასუხის ქცევასთან თანხვედრაში შეფასდეს ზიანის არსებობა, ემსახურება გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევისთვის დადგენილი კრიტერიუმების პრაქტიკულ რეალიზაციას, – ჩარევა იყოს მინიმალური, თანაზომიერი, ეფექტიანი, ეკონომიური და აღსრულებადი²⁶³.

ცილისნამებისთვის პასუხისმგებლობის საშუალების პროპორციულობას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლებაზე როგორც ინდივიდის მიმართ, ისე მსუსხავი ეფექტის გათვალისწინებით. შესაბამისად, სასამართლომ განსაკუთრებული სიფრთხილით უნდა იმსჯელოს გენდერული ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის პასუხისმგებლობის დაკისრებაზე და გამოიკვლიოს ყველა მნიშვნელოვანი გარემოება, მათ შორის, ქალებს დააკისროს მხოლოდ ისეთი ქმედების განხორციელება ან ქმედებისგან თავის შეკავება, რომელიც მხოლოდ მათზეა დამოკიდებული და მოპასუხის ქცევასთან ერთობლიობაში იმსჯელოს მორალური ზიანის არსებობაზე.

---

²⁶² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 3 აპრილის განჩინება №ას-1477-1489-2011.

²⁶³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 26 ივლისის გადაწყვეტილება №ას-1011-972-2016, პარ. 20.

IV. ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა, როგორც გენდერული დისკრიმინაცია

1. გამოხატვის თავისუფლების როლი გენდერულ ძალადობასა და ქალთა მიმართ დისკრიმინაციასთან ბრძოლაში

გენდერული თანასწორობის მიღწევა და ქალებისა და გოგონების მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრა მსოფლიოს ერთ-ერთი გლობალური მიზანია.²⁶⁴ ქალთა მიმართ დისკრიმინაციას „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კონვენცია განმარტავს როგორც განსხვავებას, ჩამოშორებას ან შეზღუდვას, რომელიც მიმართულია ან რომლის მიზანია ქალის მიერ, ნებისმიერ, მათ შორის, სამოქალაქო სფეროში უფლებათა და თავისუფლებათა აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების შესაძლებლობის შესუსტება.²⁶⁵ ამ თვალსაზრისით, ქალების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა, რომლის მიზანიც არა ლეგიტიმური მიზნის დაცვა, არამედ ქალის გაჩუმებაა²⁶⁶, შესაძლოა ქალთა მიმართ დისკრიმინაციად იქნეს მიჩნეული.

ძალადობაგამოვლილი ქალების მხრიდან გენდერულ ძალადობაზე ღია საზოგადოებრივი დისკუსია სტრუქტურული დისკრიმინაციის აღმოფხვრას და არსებითი თანასწორობის უზრუნველყოფას უწყობს ხელს,²⁶⁷ რადგან ქალების რეალური პერსპექტივა შემოაქვს

²⁶⁴ გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნები, <t.ly/nDfqD> [17.01.2024].

²⁶⁵ „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კონვენციის პირველი მუხლი.

²⁶⁶ Oppenheimer D.B., Defamation Law Is Being Weaponized to Destroy the Global #MeToo Movement: Can Free Speech Protections Help Counter the Impact?, in: The Global #MeToo Movement, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020, 506.

²⁶⁷ Alkiviadou N., Manoli A., The European Court of Human Rights Through the Looking Glass of Gender: An Evaluation, Goettingen Journal of International

არსებულ რეალობაში, სადაც გენდერული როლები ქალების ჩაგვრას განამტკიცებს²⁶⁸. 2022 წლის კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ საქართველოში გენდერული სტერეოტიპები მყარად არის დამკვიდრებული, რაც ქალთა მიმართ ძალადობის ნაკლებ ხილვადობასაც განაპირობებს.²⁶⁹ მოძრაობამ „მეც“ (“MeToo”) აჩვენა, რომ სიტყვის თავისუფლება უზრუნველყოფს სისტემური გამონწვევების ხილვადობას და შესაბამისად, ცვლილებებს უწყობს ხელს, რითაც ქალების ისტორიულ ჩაგვრას უპირისპირდება.²⁷⁰

გენდერული ძალადობა განიმარტება როგორც გენდერული დისკრიმინაციის ყველაზე ექსტრემალური ფორმა, რომელიც გამოიხატება ფიზიკურ, ფსიქოლოგიურ, ეკონომიკურ, სექსუალურ ძალადობაში, იძულებაში ან ასეთი ქმედებების მუქარაში.²⁷¹ მას შემდეგ, რაც გენდერული ძალადობის, როგორც მავნე ფენომენის, შესახებ გაიზარდა ცოდნა, მასთან თანმიმდევრულ ბრძოლა დადგა დღის წესრიგში, რაც, მათ შორის, გულისხმობს საზოგადოებაში გაბატონებულ რწმენა-წარმოდგენებთან დაპირისპირების აუცილებლობას.²⁷² გენდერული თანასწორობის მიღწევისთვის საკმარისი არაა მხოლოდ საკანონმდებლო რეგულირება, არამედ

Law, Vol. 11, No. 1, 2021, 205.

²⁶⁸ Pollack W., Sexual Harassment: Women's Experience vs. Legal Definitions, *Harvard Women's Law Journal*, Vol. 13, 1990, 40.

²⁶⁹ გოგოლაშვილი თ., ქალთა მიმართ ძალადობის კვლევა საქართველოში, თბილისი, 2022, 218.

²⁷⁰ Leader A.R., A “SLAPP” in the Face of Free Speech: Protecting Survivors’ Rights to Speak Up in the “Me Too” Era, *First Amendment Law Review*, Vol. 17, No. 3, 2019, 449-450.

²⁷¹ Declaration on the Elimination of Violence against Women, UN General Assembly Resolution 48/104, 1993, A/RES/48/104, Art. 1; Carpenter R.C., Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict Situations, *Security Dialogue*, No. 37/1, 2006, 83-103.

²⁷² Mayer A.E., Reflections on recent progress and reversals in the war to curb violence against women, in: *Feminist Advocacy, Family Law and Violence Against Women*, Edited by M. Afkhami, Y. Ertürk and A.E. Mayer, New York, 2019, 240.

საჭიროა საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება,²⁷³ გენდერული ძალადობისა და მისგან დაცვის მექანიზმების შესახებ ინფორმაციის თავისუფლად გავრცელება, მათ შორის, პოტენციური მოძალადეების შეკავებისთვის²⁷⁴.

ქალების გამოხატვის თავისუფლების დაცვა არსებითია მათი საზოგადოებრივ ცხოვრებაში თანაბარი მონაწილეობისთვის,²⁷⁵ რადგან გენდერული ძალადობის შესახებ ინფორმაციის გავრცელება ძალადობაგამოვლილ ქალებს სოციალური კაპიტალის მოპოვებაში ეხმარება. სოციალური კაპიტალის ზრდა და საზოგადოების მხარდაჭერის მოპოვება ხელს უწყობს ძალადობის შესახებ მგრძობელობის გაზრდას და პრევენციული ეფექტი აქვს²⁷⁶.

2. ძალადობაგამოვლილი ქალის გამოხატვის თავისუფლების დაცვის ვალდებულება

ქალების გენდერული თანასწორობისთვის ბრძოლის მრავალწლიანი გამოცდილება არაერთგვაროვან საჯარო აქტივობას მოიცავს, მათ შორისაა სექსუალური შევიწროების და სექსუალური ძალადობის წინააღმდეგ წარმოებული საჯარო მხილების კამპანიები.²⁷⁷ ამ კამპანიების მიზანი საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება და მსხვერპლთა გაძლიერებაა²⁷⁸, რათა მათ შიშისა და სირ-

²⁷³ Irving H., *More than Rights*, in: *Constituting Equality*, Edited by S.H. Williams, Cambridge University Press, 2009, 82.

²⁷⁴ Leader A.R., *A "SLAPP" in the Face of Free Speech: Protecting Survivors' Rights to Speak Up in the "Me Too" Era*, 2019, *First Amendment Law Review*, Vol. 17, No. 3, 450.

²⁷⁵ Schneider E., *Domestic Violence, Citizenship, and Equality*, in: *Gender Equality – Dimensions of Women's Equal Citizenship*, Edited by L.C. McClain and J.L. Grossman, Cambridge University Press, 2009, 384.

²⁷⁶ York M.R., *Gender Attitudes and Violence Against Women, USA*, 2011, 40.

²⁷⁷ Abade D.N., *Brazilian Sexual Harassment Law, the #MeToo Movement, and the Challenge of Pushing the Future Away from the Past of Race, Class, and Social Exclusion*, in: *The Global #MeToo Movement*, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020, 91.

²⁷⁸ Pollack W., *Sexual Harassment: Women's Experience vs. Legal Definitions*,

ცხვილის გარეშე გამოიყენონ საკანონმდებლო მექანიზმები²⁷⁹ და მოითხოვონ ეფექტიანი მართლმსაჯულება გენდერული ძალადობის შემთხვევებზე²⁸⁰.

სექსუალურ შევიწროებაზე საჯარო დისკუსიის აუცილებლობას განაპირობებს ამ საყოველთაო პრობლემის განუზომლად დიდი მასშტაბი, რადგან სრულწლოვან ქალთა 75%-ს სექსუალური შევიწროება საკუთარ თავზე გამოუცდია.²⁸¹ ამავდროულად, ქალები მრავალი მიზეზით იკავებენ თავს ძალადობის შესახებ განცხადებისგან, მიზეზთა შორისაა ინფორმაციის ნაკლებობა იმაზე, თუ რა შეიძლება ჩაითვალოს სექსუალურ შევიწროებად²⁸² და ფართო საზოგადოებისგან ძალადობაგამოვლილი ქალის მხარდაჭერის ნაკლებობა²⁸³. ამდენად, მსხვერპლთა მოტივირება და ნახალისება, ღიად ისაუბრონ საკუთარ გამოცდილებაზე, არსებითია მათი დაცვის საშუალებებით უზრუნველყოფისთვის.²⁸⁴ გენდერული ძალადობის სხვადასხვა ფორმის კრიმინალიზაციამ და პენალიზაციამ შექმნა რეაგირების ჩარჩო, თუმცა მისი პრაქტიკული აღსრულება მიმართვიანობის უზრუნველყოფის და მსხვერპლების დაცვის გარეშე შეუძლებელია²⁸⁵.

Harvard Women's Law Journal, No. 13, 1990, 40.

²⁷⁹ Herman G., Serughetti G., The #MeToo Movement in Italy: Chronicle of a Death Foretold? in: The Global #MeToo Movement, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020, 159.

²⁸⁰ Lembke U., Early Start, Slow Progress, Racist Takeover, but Destined Not to Yield: The #MeToo Movement in Germany, in: The Global #MeToo Movement, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020, 207.

²⁸¹ Chamie J., Sexual Harassment: At Least 2 Billion Women, Inter Press Service News Agency, 2018.

²⁸² Morgan P., Gruber J.E., Sexual Harassment Violence Against Women at Work and in Schools, in: Sourcebook on Violence Against Women, Edited by C.M. Renzetti, J. L. Edleson, R. Kennedy Bergen, Sage Publications, 2011, 79.

²⁸³ სექსუალური შევიწროება სამუშაო ადგილზე საქართველოს საჯარო სამსახურში, UN Women, 2021, 37.

²⁸⁴ Pillinger J., Handbook – Addressing Violence and Harassment against Women in the world of work, UN Women, 2019, 56.

²⁸⁵ Goodmark L., State, National, and International Legal Initiatives to Address

ქალები, რომლებიც საკუთარ ან სხვის მიმართ ჩადენილ გენდერულ ძალადობაზე ღიად საუბრობენ, თავიანთი განცხადებებით, ერთი მხრივ, ხელს უწყობენ მართლმსაჯულების აღსრულებას კონკრეტულ დანაშაულზე²⁸⁶, ხოლო, მეორე მხრივ, ფართო საზოგადოების ყურადღებას მიაპყრობენ სექსუალური შევიწროების მიმართ²⁸⁷. ამდენად, ქალების გამოხატვის თავისუფლების დაცვა სახელმწიფოსთვის საჯარო ინტერესის კონტექსტში უნდა იქნეს განხილული და შესაბამისი მექანიზმებით დაცული, მათ შორის განხილვობდეს „სტრატეგიულ სარჩელებად საზოგადოებრივი ჩართულობის წინააღმდეგ“ (შემდეგში „SLAPP სარჩელები“)²⁸⁸.

SLAPP სარჩელები პირველად 1988 წელს აღწერეს მკვლევრებმა პენელოპა კანანმა და ჯორჯ პრინგმა²⁸⁹ და მას შემდეგ აშშ-ის მრავალ შტატსა²⁹⁰ და სხვა ქვეყნებში²⁹¹ ანტი-SLAPP კანონმდებლობა²⁹²

Violence Against Women A Survey, in: Sourcebook on Violence Against Women, Edited by C.M. Renzetti, J. L. Edleson and R. Kennedy Bergen, Sage Publications, 2011, 193.

²⁸⁶ MacKinnon A.C., Global #MeToo, in: The Global #MeToo Movement, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020, 6.

²⁸⁷ Edelman L.B., The #MeToo Movement, Symbolic Structures, and the Limits of the Law, in: The Global #MeToo Movement, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020, 445.

²⁸⁸ Lucindo P.A.A., Anti-SLAPP and Pro-Women: A Study on the Applicability of the Concept of Strategic Lawsuit against Public Participation to Cases Involving Violence against Women and Their Children, Philippine Law Journal, Vol. 95, No. 3, 2022, 584.

²⁸⁹ Pring G.W. and Canan P., SLAPPs: Getting Sued for Speaking Out, Philadelphia, 1996.

²⁹⁰ Anti-SLAPP Statutes: 2023 Report Card <<https://www.ifs.org/anti-slapp-report/>> [17.01.2024].

²⁹¹ Ogle G., Anti-SLAPP Law Reform in Australia, Review of European, Comparative & International Environmental Law, Vol. 19, No. 1, 2010, 35; Young H., Canadian Anti-SLAPP Laws in Action, Canadian Bar Review, Vol. 100, No. 2, 2022, 186.

²⁹² Tate K.W., California's Anti-Slapp Legislation: A Summary of and Commentary on Its Operation and Scope, Loyola of Los Angeles Law Review, Vol. 33, No. 3, 2000, 803.

სხვადასხვა ფორმით შეიქმნა, რათა სადავო საკითხების პოლიტიკური სივრციდან სამართლებრივ სივრცეში გადატანის პრევენცია მოეხდინათ²⁹³. ძალადობაგამოვლილი ქალების განცხადებები მათ მიმართ ჩადენილ გენდერულ ძალადობასთან დაკავშირებით ანტი-SLAPP კანონმდებლობით დაცვას იმსახურებს,²⁹⁴ რადგან უკავშირდება საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვან საკითხს.²⁹⁵ სწორედ აღნიშნულის გამო ენიჭება ამგვარ განცხადებებს კვალიფიციური პრივილეგია²⁹⁶ და დაცულია გამოხატვის თავისუფლებით²⁹⁷.

SLAPP სარჩელებისგან ძალადობაგამოვლილი ქალების დაცვა წარმოადგენს *ubi jus ibi remedium* პრინციპის პრაქტიკულ რეალიზაციას, რადგან უფლება არ არსებობს მისი სათანადო დაცვის მექანიზმებით უზრუნველყოფის გარეშე.²⁹⁸ ანტი-SLAPP კანონმდებლობის პრაქტიკული რეალიზაცია უზრუნველყოფს ცილისწამების შესახებ სარჩელების შემონმებას რამდენიმე კრიტერიუმის საშუალებით, – მონმდება სარჩელის რეალური მიზანი და თუ დადგინდება, რომ იგი აღძრულია არა მოსარჩელის კანონიერი უფლების დაცვისთვის, არამედ მოპასუხის მიმართ ანგარიშსწორების მიზნით, სასამართლო ასეთ სარჩელს დაუშვებლად ცნობს.²⁹⁹ SLAPP სარჩელებისგან დაცვის დამატებითი საშუალებაა შეგებებული

²⁹³ Sheldrick B., *Blocking Public Participation: The Use of Strategic Litigation to Silence Political Expression*, Wilfrid Laurier University Press, 2014, 26.

²⁹⁴ Leader A.R., *A “SLAPP” in the Face of Free Speech: Protecting Survivors’ Rights to Speak Up in the “Me Too” Era*, *First Amendment Law Review*, Vol. 17, No. 3, 2019, 447.

²⁹⁵ Pring G.W., *SLAPPs: Strategic Lawsuits against Public Participation*, *Pace Environmental Law Review*, Vol. 7, No. 1, 1989, 4.

²⁹⁶ Clement G., *Law and Practice of Libel and Slander in a Civil Action with Precedents of Pleadings*, London, 1924, 212.

²⁹⁷ Ahangar M.A.H., *Broadening Horizons of Qualified Privilege: Desirability of One Law for All*, *IJUM Law Journal*, Vol. 13, No. 2, 2005, 170.

²⁹⁸ Thomas T.A., *Ubi Jus, Ibi Remedium: The Fundamental Right to a Remedy under Due Process*, *San Diego Law Review*, Vol. 41, No. 4, 2004, 1637.

²⁹⁹ *Sagaille v Carrega*, 2021 NY Slip Op 01369 (2021).

სარჩელები, რომელიც ძალადობაგამოვიღო ქალებს აძლევს სა-
შუალებას იდავონ მათ მიმართ აღძრულ უსაფუძვლო სარჩელზე.
საქმეში – „მიუღერი სვიფტის წინააღმდეგ“³⁰⁰ – ნაფიცმა მსაჯუ-
ლებმა უსაფუძვლოდ მიიჩნიეს მოსარჩელის მოთხოვნა, დადგე-
ნილად ცნეს მოსარჩელის მხრიდან მოპასუხეზე თავდასხმა და
შეურაცხყოფა და მოსარჩელეს დააკისრეს ზიანის ანაზღაურება
სიმბოლური 1 დოლარის კომპენსაციის სახით.³⁰¹ კალიფორნიის
შტატის სააპელაციო სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეზე დაადგინა,
რომ მოსარჩელემ, რომელმაც ცილისწამების შესახებ სარჩელი შე-
იტანა იმ ქალის წინააღმდეგ, რომელიც მას სექსუალურ შევიწრო-
ებაში ადანაშაულებდა, სარჩელი წარადგინა მოპასუხის გაჩუმების
მიზნით, რაც საზოგადოების მნიშვნელოვანი ინტერესის მქონე სი-
ტყვის თავისუფლებაში შეუსაბამო ჩარევა იყო³⁰².

სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების უკანონო შეზღუდ-
ვის მიზნით ცილისწამების შესახებ აშკარად უსაფუძვლო სარჩე-
ლისგან დაცვის გარანტიებს ქმნის საქართველოს კანონმდებლო-
ბაც, კერძოდ, მოპასუხე უფლებამოსილია უსაფუძვლო სარჩელის
წარდგენის შემთხვევაში მოითხოვოს მოსარჩელისაგან ფინანსური
კომპენსაცია.³⁰³ თბილისის საქალაქო სასამართლომ ერთ-ერთ
საქმეში, სადაც დავის საგანი იყო პატივის, ღირსებისა და საქმი-
ანი რეპუტაციის შემლახველი ცნობების უარყოფა, მორალური
ზიანის ანაზღაურება, არ დააკმაყოფილა სარჩელი და აღნიშნული
გარემოება საკმარისად მიიჩნია მოპასუხის შეგებებული სარჩე-
ლის დაკმაყოფილებისთვის, შესაბამისად, მოსარჩელეს ფინან-
სური კომპენსაციის გადახდა დააკისრა.³⁰⁴ ძალადობაგამოვიღოლმა

³⁰⁰ *Mueller v. Swift*, [District Court, D. Colorado], 1:15-cv-01974 (2017).

³⁰¹ იქვე.

³⁰² *Wentworth v. Hemenway*, [Court of Appeal of California], A154511 (2019).

³⁰³ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლი.

³⁰⁴ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2022 წლის 20 ივლისის გადაწყვეტილება №2/2743-21.

ქალმაც აღძრა შეგებებული სარჩელი მის მიმართ უსაფუძვლო ცილისწამების სარჩელის გამო, თუმცა სასამართლომ სარჩელი წარმოებაში არ მიიღო³⁰⁵ და შესაბამისად, ძირითად სარჩელთან ერთად არ განიხილა.

დაუშვებელია, პირმა რეპუტაციის უფლება დაიცვას ძალადობაგამოვლილი ქალის სიცოცხლის, ღირსების და კანონის წინაშე თანასწორობის დაცვის უფლებების დარღვევის ხარჯზე.³⁰⁶ ერთ-ერთ საქმეზე პარიზის სააპელაციო სასამართლომ სექსუალური შევიწროებისგან დაცვის უფლებაზე, როგორც საზოგადოებრივ სიკეთეზე გაამახვილა ყურადღება და მიიჩნია, რომ ძალადობაგამოვლილი ქალის წინააღმდეგ გადანყვეტილების გამოტანა, თუნდაც ეს იყოს სამოქალაქოსამართლებრივი გადანყვეტილება, იქნებოდა არაპროპორციული ჩარევა მის გამოხატვის თავისუფლებაში³⁰⁷.

ძალადობაგამოვლილი ქალები, რომლებიც მათ მიმართ საჯარო მოხელეთა მიერ ჩადენილ გენდერულ ძალადობაზე აკეთებენ განცხადებებს, დაცულნი არიან როგორც მამხილებლები, რადგან ისინი ამხელენ სამართალდარღვევას, რომელიც მათ სამუშაო ადგილზე ხდება.³⁰⁸ ასეთი განცხადებები, მხილების კონტექსტში, შესაძლოა იყოს, ერთი მხრივ, მხილება თანამშრომლის უკანონო ქმედებებზე,³⁰⁹ ხოლო, მეორე მხრივ, მხილება – საზოგადოებრივი სიკეთის დასაცავად³¹⁰. კვლევებმა აჩვენა, რომ შურისძიებისგან და ანგარიშსწორებისგან მამხილებელთა დაცვის მექანიზმები სა-

³⁰⁵ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2022 წლის 29 ნოემბრის განჩინება №2/18681-22.

³⁰⁶ Mobashar Jawed Akbar v. Priya Ramani, [Shri Ravindra Kumar Pandey], DLCT120000252019 (2021).

³⁰⁷ Muller c/ Brion, [Paris Court of Appeal], RG 19/19081 (2021).

³⁰⁸ Tilton C., Women and Whistleblowing: Exploring Gender Effects in Policy Design, Columbia Journal of Gender and Law, Vol. 35, No. 2, 2018, 339.

³⁰⁹ Kuhlmann-Macro V.F., Blowing the Whistle on the Employment at-will Doctrine, Drake Law Review, Vol. 41, No. 2, 1992, 343.

³¹⁰ იქვე, 346.

ჭიროებს გენდერულ მგრძობელობას³¹¹, რადგან ქალი მამხილებლებისთვის სხვა შედეგები დგება³¹² და დაცვისა და მხარდაჭერის მექანიზმებმა ამ საჭიროებებს უნდა უპასუხოს³¹³, რათა ქალი მამხილებლები კაცების თანასწორად იყვნენ დაცულნი და არ დაბრკოლდნენ მხილების პროცესში. ქალი მამხილებლები ამჯობინებენ ანონიმურად და კონფიდენციალურობის დაცვით შეატყობინონ სამართალდარღვევის შესახებ და ამგვარი შესაძლებლობის უზრუნველყოფის გარეშე, ისინი უბრალოდ თავს შეიკავებენ მხილებისგან³¹⁴, რაც საჯარო ინტერესს დააზიანებს.

ევროპული სასამართლოს განმარტებით, გამოსატყვის თავისუფლება იცავს მამხილებლებს და განსაკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როდესაც თანამშრომელი ან დაინტერესებული საჯარო მოხელე არის ის ერთადერთი ადამიანი ან მცირე ჯგუფის წევრი, რომელმაც იცის სამართალდარღვევის შესახებ და შეუძლია იმოქმედოს აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებიდან გამომდინარე.³¹⁵ მამხილებლების გამოსატყვის თავისუფლებაში ჩარევის პროპორციულობის განსაზღვრისთვის სასამართლომ ექვსი კრიტერიუმი ჩამოაყალიბა:³¹⁶ 1. ინფორმაციის საჯაროდ გაცხადება, რო-

³¹¹ Kundro T.G., Rothbard N.P., Does Power Protect Female Moral Objectors? How and When Moral Objectors' Gender, Power, and Use of Organizational Frames Influence Perceived Self-Control and Experienced Retaliation, *Academy of Management Journal*, Vol. 66, No. 1, 2023, 770.

³¹² Tilton C., Women and Whistleblowing: Exploring Gender Effects in Policy Design, *Columbia Journal of Gender and Law*, Vol. 35, No. 2, 2018, 340.

³¹³ Saade M., Women & Whistleblowing, *Hastings Journal of Gender and Law*, Vol. 34, No. 1, 2023, 60.

³¹⁴ Rehg M.T., Miceli M.P., Near J.P., Van Scotter J.R., Antecedents and Outcomes of Retaliation against Whistleblowers: Gender Differences and Power Relationships, *Organization Science*, Vol. 19, No. 2, 2008, 230.

³¹⁵ *Guja v. Moldova* [ECtHR], App. no. 14277/04, 12 February 2008, para. 72; *Marchenko v. Ukraine* [ECtHR], App. no. 4063/04, 19 February 2009, para. 46; *Heinisch v. Germany* [ECtHR], App. no. 28274/08, 21 July 2011, para. 63; *Goryaynova v. Ukraine* [ECtHR], App. no. 41752/09, 8 October 2020, para. 50.

³¹⁶ *Guja v. Moldova* [ECtHR], App. no. 14277/04, 12 February 2008, paras. 74-78.

გორც ერთადერთი ადეკვატური გამოსავალი;³¹⁷ 2. განცხადებაში გახმოვანებული საკითხის მიმართ ფართო საზოგადოების ინტერესი;³¹⁸ 3. ინფორმაციის ავთენტურობა;³¹⁹ 4. საჯარო ინსტიტუტებისთვის მიყენებული ზიანის ხარისხი;³²⁰ 5. მამხილებლის მოტივი და კეთილსინდისიერება;³²¹ 6. მამხილებლისთვის დამდგარი შედეგები და დაკისრებული პასუხისმგებლობის სიმძიმე³²². თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ განხილულ ერთ-ერთ საქმეში, სადაც ქალმა სექსუალურ შევიწროებასა და სქესის ნიშნით დისკრიმინაციაში ამხილა მისი ყოფილი უფროსი, სასამართლომ არ იმსჯელა ქალის, როგორც მამხილებლის, განცხადებაზე და საერთოდ არ შეაფასა ქალის მამხილებელი განცხადება ევროპული სასამართლოს მიერ დადგენილი კრიტერიუმების შესაბამისად.³²³ ძალადობაგამოვლილი ქალების მხრიდან გენდერული ძალადობის მხილება განსაკუთრე-

³¹⁷ იქვე, para. 73; *Matúz v. Hungary* [ECtHR], App. no. 73571/10, 21 October 2014, para. 47.

³¹⁸ *Bucur and Toma v. Romania* [ECtHR], App. no. 40238/02, 08 January 2013, para. 103; *Guja v. Moldova* [ECtHR], App. no. 14277/04, 12 February 2008, para. 88.

³¹⁹ *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [ECtHR], App. no. 21980/93, 20 May 1999, para. 65; *Gawlik v. Liechtenstein* [ECtHR], App. no. 23922/19, 16 February 2021, paras. 74-78.

³²⁰ *Guja v. Moldova* [ECtHR], App. no. 14277/04, 12 February 2008, para. 76; *Hadjianastassiou v. Greece* [ECtHR], App. no. 12945/87, 16 December 1992, para. 45; *Bucur and Toma v. Romania* [ECtHR], App. no. 40238/02, 08 January 2013, para. 115; *Görmüş and Others v. Turkey* [ECtHR], App. no. 49085/07, 19 January 2016, 63.

³²¹ *Heinisch v. Germany* [ECtHR], App. no. 28274/08, 21 July 2011, para. 80; *Wojtas-Kaleta v. Poland* [ECtHR], App. no. 20436/02, 16 July 2009, para. 51; *Matúz v. Hungary* [ECtHR], App. no. 73571/10, 21 October 2014, para. 44.

³²² *Fuentes Bobo v. Spain* [ECtHR], App. no. 39293/98, 29 February 2000, para. 49; *Gawlik v. Liechtenstein* [ECtHR], App. no. 23922/19, 16 February 2021, para. 85; *Heinisch v. Germany* [ECtHR], App. no. 28274/08, 21 July 2011, para. 91; *Marchenko v. Ukraine* [ECtHR], App. no. 4063/04, 19 February 2009, paras. 52-53.

³²³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021.

ბულ დაცვას იმსახურებს, რადგან საზოგადოებაში მყარად ფესვგადმული სტერეოტიპების გამო, ქალების მხრიდან მხილებას საზოგადოება ნეგატიურად აღიქვამს და მიიჩნევს, რომ ქალების ამგვარი ქცევა მათ გენდერულ როლთან შეუთავსებელია³²⁴.

ქალები, რომლებიც საჯაროდ საუბრობენ გენდერული ძალადობის შესახებ, ხელს უწყობენ საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებას და გარკვეული თვალსაზრისით, ადამიანის უფლებების დამცველებად განიხილებიან.³²⁵ საერთაშორისო სამართალი ავალდებულებს სახელმწიფოებს, დაიცვან ამ ქალების თანაბარი მონაწილეობა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.³²⁶ გაეროს ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტი ქალთა მიმართ დისკრიმინაციად მიიჩნევს იმ ქალების სტიგმატიზებას, რომლებიც იბრძვიან საკუთარი უფლებებისთვის როგორც ადამიანის უფლებების დამცველები.³²⁷ გენდერული უთანასწორობა თვალსაჩინოა ონლაინ-ვირცეში გაკეთებულ საჯარო განცხადებებზე გამოხმაურების შესაბამისადაც, რადგან ქალები, კაცებისგან განსხვავებით, გაცილებით ხშირად ხდებიან შეურაცხყოფის და ძალადობის სამიზნე³²⁸ მათი საჯარო განცხადებების გამო³²⁹. გაეროს სპეციალური მომხსენებლის შეფასებით, ქალი უფლებადამცველების მიმართ გენდერულად განპირობებული რისკების გათვალისწინება და ქალების მიერ სა-

³²⁴ Saade M., *Women & Whistleblowing*, *Hastings Journal of Gender and Law*, Vol. 34, No. 1, 2023, 48.

³²⁵ Human Rights Council, *Situation of women human rights defenders*, 10 January 2019, A/HRC/40/60, paras. 11-12.

³²⁶ „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კონვენციის მე-7 მუხლი.

³²⁷ General Recommendation No. 35 on Gender-based Violence against Women, Updating General Recommendation No. 19, CEDAW/GC/35, 2017, para. 12.

³²⁸ Bernstein A., *Abuse and Harassment Diminish Free Speech*, *Pace Law Review*, Vol. 35, No. 1, 2014, 5.

³²⁹ იქვე, 5-6.

კუთარი უფლებებით სარგებლობისთვის უსაფრთხო გარემოს უზუნველყოფას სახელმწიფოს მხრიდან შესაბამისი მოქმედებები სჭირდება, უსაფრთხო გარემოდ კი ვერ მიიჩნევა საზოგადოებრივი საკითხების განხილვა, რომელსაც თან ახლავს ანგარიშსწორების შიში სასამართლოს მეშვეობით³³⁰.

გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო პოლიტიკა ვერ განხორციელდება გენდერული სტერეოტიპების და მავნე ჩვეულებების და ტრადიციების აღმოფხვრის გარეშე³³¹ და ამ პროცესში ქალების თანაბარი მონაწილეობა მათი სიტყვის თავისუფლების შეზღუდვის პირობებში ვერ მიიღწევა.

3. გენდერულად მგრძობიარე მიდგომა ცილისწამების საქმეთა განხილვისას

ძალადობაგამოვლილი ქალების დადანაშაულება ცილისწამებაში, უნინარესად, გენდერულ ძალადობას უკავშირდება და შესაბამისად, დაუშვებელია საქმის განხილვა მისგან იზოლირებულად.³³² მხოლოდ არსებული გენდერული იერარქიის სასამართლოს მიერ გათვალისწინებით არის შესაძლებელი თავის არიდება იმ დამკვიდრებული „ნეიტრალური“ მიდგომებისგან, რომლებიც დაკავშირებულია კაცების დომინირებასთან და მოითხოვს ქალის დაქვემდებარებას.³³³ ცილისწამების შესახებ სარჩელის აღძვრა ქალების მიმართ შურისძიების მიზნით მათზე არათანაზომიერად მძიმედ ზემოქმედებს და საკმაოდ სერიოზული გავლენა შეიძლება ჰქონდეს ქალის

³³⁰ Sheldrick B., *Blocking Public Participation: The Use of Strategic Litigation to Silence Political Expression*, Wilfrid Laurier University Press, 2014, 52.

³³¹ Niemi J., Sanmartin A.V., *The Concepts of Gender and Violence*, in: *International Law and Violence Against Women – Europe and the Istanbul Convention*, Edited by J. Niemi, L. Peroni, V. Stoyanova, New York, 2020, 83.

³³² Pollack W., *Sexual Harassment: Women's Experience vs. Legal Definitions*, *Harvard Women's Law Journal*, Vol. 13, 1990, 84.

³³³ იქვე, 53.

პირად ცხოვრებაზე იმისათვის, რომ საჩივარი *ratione materiae* ქალის პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლებასთან კავშირში იქნეს განხილული³³⁴. ამ თვალსაზრისით, აუცილებელია, სასამართლო გენდერულად მგრძობიარედ მიუდგეს საქმის განხილვას³³⁵ და გაითვალისწინოს მსხვერპლზე ორიენტირებული მართლმსაჯულების პრინციპები, რათა გადანყვეტილების მიღების პროცესი იყოს სამართლიანი³³⁶ და არ გამოიწვიოს ქალების დისკრედიტაცია³³⁷. განსაკუთრებით სექსუალური ძალადობის შემთხვევების განხილვისას ევროპული კონვენცია მოითხოვს, რომ ქალის ფსიქო-ემოციური უსაფრთხოების საკითხს სათანადო ყურადღება მიექცეს საქმის სასამართლოში განხილვის დროს³³⁸.

სექსუალური შევიწროების შემთხვევებში კანონი მოითხოვს, მტკიცების ტვირთი იმგვარად გადანაწილდეს, რომ ძალადობაგამოვლილ ქალს მხოლოდ ქმედების განხორციელების ვარაუდის საფუძვლის მტკიცება მოუწიოს, ხოლო იმის მტკიცების ტვირთი, რომ დისკრიმინაცია არ განხორციელებულა, სრულად სავარაუდო მოძალადეს ეკისრება³³⁹. ამგვარ საქმეთა განხილვისას სასამართლოც მსხვერპლზე ორიენტირებულ მიდგომას იყენებს, რაც ერთ-ერთ საქმეში ამგვარად გამოიხატა: სპორტსმენი ქალების ჩვენებების და სხვა მტკიცებულებების საფუძველზე სასამართლომ დაადგინა, რომ მათ არასახარბილოდ მოპყრნენ, რის შემდეგაც მტკიცების

³³⁴ Vučina v. Croatia [ECtHR], App. no. 58955/13, 21 November 2019, para. 32.

³³⁵ Pollack W., *Sexual Harassment: Women's Experience vs. Legal Definitions*, Harvard Women's Law Journal, Vol. 13, 1990, 85.

³³⁶ Fernández Martínez v. Spain [ECtHR], App. no. 56030/07, 12 June 2014, para. 147.

³³⁷ Henson v. City of Dundee, [United States Court of Appeals], 682 F.2d 897 (1982).

³³⁸ Y. v. Slovenia [ECtHR], App. no. 41107/10, 28 May 2015, para. 103; López Ribalda and others v. Spain [ECtHR], App. nos. 1874/13, 8567/13, 17 October 2019, paras. 149-152.

³³⁹ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 363³-ე მუხლი.

ტვირთი მოპასუხეზე გადაიტანა. შედეგად, შეაფასა რა მოპასუხის მიერ წარმოდგენილი არგუმენტები, სასამართლომ დაადგინა: მოპასუხემ ვერ წარმოადგინა დამაჯერებელი დასაბუთება, რომ ქალეზისთვის არასასურველი მოპყრობა პროფესიული თვალსაზრისით აუცილებელი იყო³⁴⁰.

მსხვერპლზე ორიენტირებული მიდგომით იმსჯელა საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეში, სადაც ძალადობაგამოვლილ ქალს ცილისწამებას ედავებოდნენ და მოსარჩელეს დააკისრა იმის მტკიცების ტვირთი, რომ მოპასუხის განცხადებაში მითითებული ცნობები არ იყო ნამდვილი და ის მოქმედებდა ბოროტი განზრახვით – სხვა პირთან შეთანხმებით მოსარჩელის სამსახურიდან ჩამოშორების მიზნით³⁴¹. სასამართლო დაეყრდნო მოსარჩელის წინააღმდეგ მიღებული დისციპლინური და სასამართლო საქმისწარმოების მასალებს, რომელიც მოსარჩელის მხრიდან ამორალური ქმედების ჩადენას ადასტურებდა და სარჩელი ფაქტობრივად უსაფუძვლოდ მიიჩნია³⁴². ამ საქმეში სასამართლომ უგულებელყო ფორმალიზმი³⁴³ და პრეიუდიციული ძალა მიანიჭა ისეთ ფაქტებს, რომლებიც დადგინდა სხვა სამოქალაქო საქმეზე კანონიერი გადაწყვეტილებით, სადაც იგივე მხარეები არ მონაწილეობდნენ³⁴⁴. ამდენად, ხსენებულ გადაწყვეტილებაში გენდერულად მგრძობიარე მიდგომას მიენიჭა უპირატესობა, რაც ფორმალურ მიდგომაზე ცალსახად სამართლიანია³⁴⁵.

³⁴⁰ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2022 წლის 18 თებერვლის გადაწყვეტილება №2/21831-20.

³⁴¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 27 ნოემბრის განჩინება №ას-1705-2019.

³⁴² იქვე.

³⁴³ Volokh E., How Harassment Law Restricts Free Speech, Rutgers Law Review, Vol. 47, No. 2, 1995, 576.

³⁴⁴ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი.

³⁴⁵ Volokh E., How Harassment Law Restricts Free Speech, Rutgers Law Review, Vol. 47, No. 2, 1995, 575.

განხილული შემთხვევის მიუხედავად, გენდერულად მგრძობიარე მიდგომა სრულიად უგულებელყო სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეზე, სადაც ქალს ცილისწამებას ედავებოდნენ სქესის ნიშნით დისკრიმინაციისა და სექსუალური შევიწროების შესახებ საჯარო განცხადების გამო და პრეიუდიციული ძალა არ მიანიჭა სახალხო დამცველის მიერ დადგენილ სქესის ნიშნით დისკრიმინაციისა და სექსუალური შევიწროების ფაქტს.³⁴⁶ თავის მხრივ, სახალხო დამცველის რეკომენდაცია არ არის სასამართლო გადანყვეტილება და მის მიერ დადგენილი ფაქტებისთვის პრეიუდიციული ძალის მინიჭება ეწინააღმდეგება მოქმედ საპროცესო კანონმდებლობას³⁴⁷ და სამართლიანი სასამართლოს კონსტიტუციური და კონვენციური უფლების განხორციელებას³⁴⁸. ამასთანავე, ეს მიდგომა უგულებელყოფს გენდერული საკითხების სათანადო შეფასებას და ქალის ქცევას მიკროსკოპის ქვეშ აყენებს და განსჯის ფსევდონეიტრალური პერსპექტივით,³⁴⁹ რაც ეწინააღმდეგება ევროსასამართლოს მიერ გენდერული ძალადობის საქმეთა განხილვისთვის დადგენილ სტანდარტს³⁵⁰, რომლის თანახმად, გენდერული ძალადობის ფაქტების დაკნინებამ შეიძლება შეარყიოს ძალადობაგამოვლილი ქალების ნდობა მართლმსაჯულების სისტემის მიმართ³⁵¹ და გამოიწვიოს

³⁴⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021.

³⁴⁷ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი.

³⁴⁸ გვიდიანი ჯ., პრეიუდიცია სამოქალაქო საპროცესო სამართალში (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის ჰერმენეუტიკისათვის), ჟურნ. „სამართლის მეთოდები“, N. 7, 2023, 120-121.

³⁴⁹ Pollack W., *Sexual Harassment: Women's Experience vs. Legal Definitions*, Harvard Women's Law Journal, Vol. 13, 1990, 58.

³⁵⁰ Evans J., *Gender Mainstreaming at the European Court of Human Rights: The Need for A Coherent Strategy in Approaching Cases of Violence Against Women and Domestic Violence*, University of Miami Inter-American Law Review, Vol. 54, No. 1, 2023, 30.

³⁵¹ J.L. v. Italy [ECtHR], App. no. 5671/16, 27 May 2021, paras. 134-139.

სასამართლოს მიერ სექსუალური შევიწროების ლეგიტიმაცია სამუშაო ადგილას³⁵².

გენდერულ ძალადობასთან დაკავშირებული დავების განხილვისას გენდერულად ბრმა მიდგომა ხშირად თავად კანონის დადგენილი მოთხოვნების საწინააღმდეგო გადანყვეტილების მიღებას იწვევს.³⁵³ მტკიცების ტვირთის მართებული განაწილება მხოლოდ გენდერულად მგრძობიარე მიდგომით არის შესაძლებელი³⁵⁴ და სწორედ ეს მიდგომა უზრუნველყოფს სამართლიანი და ობიექტური მართლმსაჯულების მიღწევას. სასამართლოს მიერ ცილისწამების საქმეთა განხილვისას გენდერული მიდგომის პრაქტიკული იმპლემენტაცია მხოლოდ იმ შემთხვევაში იქნება შესაძლებელი, თუ იგი სახალხო დამცველის რეკომენდაციის არსებობას შეაფასებს მხოლოდ ქალის მხრიდან ბრალეული მოქმედების ან ბოროტი განზრახვის კონტექსტში. საჯარო პირის ცილისწამების შემთხვევაში განცხადების ცილისწამებად კვალიფიკაციისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება მოპასუხის კეთილსინდისიერებას, ანუ იმ გარემოების დადასტურებას, რომ განცხადებული ფაქტის მცდარობა მისთვის წინასწარ იყო ცნობილი.³⁵⁵ მიზანშეწონილია, რომ ცილისწამების საქმეზე ობიექტური გადანყვეტილების მისაღებად სასამართლომ სახალხო დამცველის რეკომენდაცია, რომლითაც დადგენილია მოსარჩელის მხრიდან მოპასუხის მიმართ დისკრიმინაცია ან სექსუალური შევიწროება, გამოიყენოს იმის დასადასტუ-

³⁵² Pollack W., *Sexual Harassment: Women's Experience vs. Legal Definitions*, *Harvard Women's Law Journal*, Vol. 13, 1990, 44.

³⁵³ Chapman A., *Employing the Law for Women – Gender, work and legal regulation in Australia*, in: *International Women's Rights Law and Gender Equality*, Edited by R. Vijayarasa, New-York, 2021, 116.

³⁵⁴ დეკანოსიძე თ., ქალთა მიმართ სექსუალური ძალადობის დანაშაულებზე მართლმსაჯულების განხორციელება საქართველოში, თბილისი, 2020, 32.

³⁵⁵ „სტიყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-14 მუხლი.

რებლად, რომ მოპასუხეს არ შეიძლებოდა წინასწარ სცოდნოდა განცხადებული ფაქტის მცდარობა. ეს მიდგომა გულისხმობს სასამართლოს მიერ არა სექსუალური შევიწროების ან სექსის ნიშნით დისკრიმინაციის ფაქტის პრეზუმირებას ცილისწამების საქმეში, არამედ ემსახურება გენდერული ძალადობის მსხვერპლთა სიტყვის თავისუფლების დაცვას.

იმ ქვეყნებში, სადაც მოქმედებს ანტი-SLAPP კანონმდებლობა, ძალადობაგამოვლილ ქალებს შეუძლიათ წარადგინონ შესაბამისი შუამდგომლობა და მოითხოვონ ცილისწამების შესახებ სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმა. აღნიშნულის შემდეგ მტკიცების ტვირთი გადადის მოსარჩელე მხარეზე და მას უწევს დაამტკიცოს, რომ სარჩელი აღძრა არა გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის მიზნით, არამედ იმ უსაფუძვლო ბრალდებისგან თავის დასაცავად, რომელიც მოსარჩელის ბრალეული ქმედებით დაირღვა.³⁵⁶ მაგალითად, აშშ-ის კალიფორნიის შტატის სააპელაციო სასამართლომ ძალადობაგამოვლილი ქალის განცხადება პოლიტიკოსის მიერ თანამშრომელთა მიმართ ჩადენილ სექსუალურ შევიწროებაზე საზოგადოებრივი მნიშვნელობის საკითხად მიიჩნია³⁵⁷ და ცილისწამების საქმის წარმოება შეწყვიტა³⁵⁸. გენდერულად მგრძნობიარე მიდგომით განიხილა ერთ-ერთი საქმე ვერმონტის უმაღლესმა სასამართლომაც და დაადგინა, რომ ცილისწამების შესახებ სარჩელი იმ პირის წინააღმდეგ, რომელმაც სექსუალური შევიწროების შესახებ გააკეთა განცხადება, დაცულია ანტი-SLAPP ნორმებით.³⁵⁹ სასამართლომ იმსჯელა ძალაუფლების ასიმეტრიულ გადანაწილებაზე პროფესორსა და სტუდენტს შორის და ყურადღება გაამახვილა ამ

³⁵⁶ Conroy v. Spitzer, [Court of Appeal of California], 70 Cal.App.4th 1446 (1999).

³⁵⁷ იქვე.

³⁵⁸ იქვე, პარ. 449.

³⁵⁹ Figueroa v. Eoodstock Resort Corp, [Vermont Superior Court], 23-CV-01822 (2023).

სახის სარჩელების მსუსხავ ეფექტზე სხვა ძალადობაგამოვლილი ქალების მიერ საკუთარ გამოცდილებაზე საუბრის თვალსაზრისით, რაც საჯარო ინტერესად მიიჩნია³⁶⁰.

მიზანშეწონილია, სასამართლომ, მოპასუხეთა შესაბამისი შუამდგომლობის პირობებში, ძალადობაგამოვლილი ქალების განცხადებები მათ მიერ განცდილ გენდერულ ძალადობასთან დაკავშირებით განიხილოს საზოგადოებრივი მნიშვნელობის საკითხად და გაითვალისწინოს საზოგადოებაში არსებული გენდერული უთანასწორობა. შედეგად, რეკომენდებულია, ცილისწამების საქმეთა განხილვისას ქალების სიტყვის თავისუფლების დაცვის მიზნით სასამართლომ მტკიცების ტვირთი იმგვარად გაანაწილოს, რომ მოსარჩელეს დააკისროს არა მხოლოდ ფაქტის მცდარობის მტკიცების ვალდებულება, არამედ ქალის მხრიდან ბოროტი განზრახვის არსებობა.

4. ძალადობაგამოვლილი ქალების მეორეული ვიქტიმიზაცია ცილისწამების საქმეთა განხილვისას

ძალადობაგამოვლილი ქალების წინააღმდეგ აღძრულ ცილისწამების შესახებ სარჩელებს გაცილებით მძიმე ნეგატიური შედეგები აქვს მათთვის, ვიდრე სხვების მიმართ, რადგან ამ სასამართლო პროცესების დროს, უწევთ, დეტალურად გაიხსენონ მომხდარის დეტალები და ხელახლა განიცადონ წარსულში მიღებული ტრავმები³⁶¹. სასამართლო პროცესების მსვლელობისას ძალადობაგამოვლილი ქალებს, შესაძლოა, შეექმნათ უხერხულობის ან სირცხვილის განცდა და მიიღონ დამატებითი სტრესი.³⁶² გარდა

³⁶⁰ იქვე.

³⁶¹ Leader A.R., A “SLAPP” in the Face of Free Speech: Protecting Survivors’ Rights to Speak Up in the “Me Too” Era, *First Amendment Law Review*, Vol. 17, No. 3, 2019, 448.

³⁶² Phipps-Yonas S., *Sexual Trauma and Psychological Injuries: What Experts Need to Know*, *Psychological Injury and Law*, Vol. 5, No. 1, 2012, 25.

ამისა, სასამართლოში საკუთარი ინტერესების დაცვის ფინანსური ტვირთი საკმაოდ მძიმე შეიძლება იყოს ძალადობაგამოვლილი ქალებისთვის, რადგან კვლევებით დადგენილია, რომ დაბალი შემოსავლის ადამიანები უფრო ხშირად ხდებიან გენდერული ძალადობის მსხვერპლნი ³⁶³.

სასამართლო პროცესის დროს ძალადობაგამოვლილი ქალების მეორეული ვიქტიმიზაციის რისკებზე³⁶⁴ გაამახვილა ყურადღება ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეში, სადაც სექსუალური შევიწროების მსხვერპლი ქალის მიმართ კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა დაადგინა.³⁶⁵ სასამართლო ძალადობაგამოვლილი ქალის პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევად აფასებს მართლმსაჯულების პროცესში სექსისტური სტერეოტიპების კვლავნარმოებას და მსხვერპლთა მიმართ განსჯით დამოკიდებულებას და ამგვარი ქმედებების წინააღმდეგ სახელმწიფოს მიერ სათანადო ღონისძიებების გატარების ვალდებულებას ადგენს.³⁶⁶ სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს სოციალური, ისტორიული და კულტურული ფონი, რომელიც განსახილველი დისკრიმინაციის შემთხვევას განაპირობებს³⁶⁷, რადგან ქალების დაცვა მათი „განსაკუთრებული მოწყვლადობის“ აღიარების გარეშე შეუძლებელია³⁶⁸, თუმცა, იმავდროულად, სასამართლო ფრთხილად უნდა იყოს, რომ თავი აარიდოს ვიქტიმოლოგიების შექმნილ „იდეალური“ და „არაიდე-

³⁶³ Morgan R.E., Kena G., *Criminal Victimization*, Department of Justice, Bureau of Justice Statistics, 2018.

³⁶⁴ C. v. Romania [ECtHR], App. no. 47358/20, 30 October 2022, paras. 82-85.

³⁶⁵ იქვე.

³⁶⁶ J.L. v. Italy [ECtHR], App. no. 5671/16, 27 May 2021, paras. 85, 119.

³⁶⁷ მუხადგვერდელი ნ., სასამართლოს მიხედულობის ფარგლები სამუშაო ადგილზე სექსუალური შევიწროების ფაქტის დადგენისას (სასამართლო გადანყვეტილების ანალიზი), წიგნში: გიორგი კვერენჩილაძე 50, დ. გეგენავას რედაქტორობით, თბილისი, 2022, 141.

³⁶⁸ Pierobom de Ávila T., *Evolution of Victims' Access to Criminal Justice in Brazil*, in: *Victims' Access to Justice Historical and Comparative Perspectives*, Edited by P. Cox and S. Walklate, New York, 2023, 216.

ალური“ მსხვერპლის კონცეფციებს.³⁶⁹ სამართალშემფარდებელმა უნდა გაითვალისწინოს კულტურული ფონი, რომელიც გენდერული ძალადობის მრავალი ფორმის ნორმალიზაციას ახდენს და კაცებსა და ქალებს შორის ძალადობრივ ურთიერთობებს მისაღებად მიიჩნევს.³⁷⁰ აღსანიშნავია, რომ ცილისწამების შესახებ ნებისმიერი სარჩელი ქალის მიმართ მის მიერ გაკეთებულ განცხადებასთან დაკავშირებით, რომელიც გენდერული ძალადობის შესახებ ცნობებს შეიცავს, არის მანიფესტაცია – ქალი „სინამდვილეში“ არა მსხვერპლი, არამედ მატყუარაა³⁷¹.

ევროპის საბჭოს კონვენცია ქალთა „მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ სახელმწიფოებს აკისრებს ვალდებულებას, მიიღონ შესაბამისი საკანონმდებლო ან სხვა მექანიზმები ძალადობის მსხვერპლთა შემდგომი აქტებისაგან დასაცავად³⁷², მათ შორის, დაიცვას ძალადობაგამოვლილი ქალები მეორადი ძალადობისგან³⁷³. ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ რაიმე სახის უარყოფითი მოპყრობა და მათზე ზემოქმედება იმის გამო, რომ დისკრიმინაციისაგან დასაცავად განცხადებით ან საჩივრით მიმართეს შესაბამის ორგანოს, აკრძალულია საქართველოს კანონმდებლობითაც³⁷⁴. ასევე კანონი კრძალავს

³⁶⁹ Petoukhov K., 'I Want Your Tears and I Want Them to be Real' Exploring the Construction of 'Ideal' and 'Non-ideal' Victims in the Independent Assessment Process for Indian Residential School Abuse, in: Victims' Access to Justice Historical and Comparative Perspectives, Edited by P. Cox and S. Walklate, New York, 2023, 115.

³⁷⁰ Kelly L., Radford J., Sexual Violence Against Women and Girls – An Approach to an International Overview, in: Rethinking Violence Against Women, Edited by R.E. Dobash and R.P. Dobash, SAGE Publications, 1998, 63.

³⁷¹ Shore H., Williams L., Divergent Victims in the Old Bailey, in: Victims' Access to Justice Historical and Comparative Perspectives, Edited by P. Cox and S. Walklate, New York, 2023, 43.

³⁷² „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტი.

³⁷³ იქვე.

³⁷⁴ „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს

როგორც ფსიქოლოგიურ ძალადობას, რაც შესაძლოა გამოიხატოს, მათ შორის, მუქარაში ან სხვა ისეთი მოქმედებაში, რომელიც იწვევს ადამიანის პატივისა და ღირსების შელახვას³⁷⁵, ისე იძულებას, შეასრულოს ან არ შეასრულოს მოქმედება, რომლის განხორციელება ან რომლისგან თავის შეკავება მისი უფლებაა, ანდა საკუთარ თავზე განიცადოს თავისი ნება-სურვილის სანინაალმდეგო ზემოქმედება.³⁷⁶ ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ აღძრული ცილისწამების შესახებ სარჩელებით მოთხოვნილია ქალების მიერ გავრცელებული განცხადებების უარყოფა, რომელიც მოიცავს მათ მიერ განცდილი ძალადობის შესახებ ცნობების უარყოფას.³⁷⁷ ქალების ამგვარი იძულება იწვევს მათ მეორეულ ვიქტიმიზაციას, რაც გენდერული ძალადობის ერთ-ერთი ფორმაა.³⁷⁸ იმავდროულად, იმ ქალებს, რომლებმაც გენდერული ძალადობის გამო შესაბამის უწყებებს მიმართეს, ემუქრებათ სისხლის სამართლის წესით გასამართლება იმ შემთხვევაში, თუ სამოქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებას დაემორჩილებიან და უარყოფენ განცხადებაში აღწერილ მოვლენებს³⁷⁹.

ქართულ სასამართლოებს სამი ძალადობაგამოვლილი ქალის მიმართ აქვთ განხილული ცილისწამების საქმეები. ერთ-ერთი საქმის განხილვა ხუთი წლის მანძილზე გრძელდებოდა სამი ინსტანციის სასამართლოში, ყველა ჯერზე ძალადობაგამოვლილ ქალს უწევდა სასამართლოში შეხვედრა ადამიანთან, რომელმაც, სახალხო დამ-

---

კანონის მე-12 მუხლის პირველი პუნქტი.

³⁷⁵ „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი.

³⁷⁶ იქვე, „გ“ ქვეპუნქტი.

³⁷⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021.

³⁷⁸ „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი.

³⁷⁹ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 370-ე მუხლი.

ცველის რეკომენდაციის თანახმად, მის მიმართ სქესის ნიშნით დისკრიმინაცია ჩაიდინა და სექსუალურად შეავინროვა.³⁸⁰

ძალადობაგამოვლილი ქალებისთვის იურიდიული დახმარების განევა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მათი მეორეული ვიქტიმიზაციისგან დასაცავად, თუმცა ამ მიმართულებით მრავალი გამოწვევა არსებობს.³⁸¹ მას შემდეგ, რაც 2014 წელს საქართველომ ხელი მოაწერა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციას³⁸², წლიდან წლამდე უფასო იურიდიული დახმარების მიმღებ პირთა წრე სულ უფრო ფართოვდება³⁸³ და დღეისათვის უკვე მოიცავს იმ ქალებს, რომლებიც გენდერული ძალადობის მსხვერპლნი ხდებიან არა მხოლოდ ოჯახში, არამედ ოჯახის მიღმა³⁸⁴. თუმცა კანონით არ არის გათვალისწინებული იურიდიული დახმარებით უზრუნველყოფა ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლებისათვის, რომლებსაც ცილისწამებას ედავეებიან³⁸⁵. შესაბამისად, გენდერული ძალადობის მსხვერპლი ქალები, რომლებმაც ღიად ისაუბრეს განცდილი ძალადობის თაობაზე, ადვოკატის დახმარების გარეშე დარჩებოდნენ, რომ არა არსამთავრობო ორგანიზაციების უფასო იურიდიული დახმარების მომსახურება³⁸⁶. ამ სერვისის

³⁸⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021.

³⁸¹ გოგბერაშვილი ა., ძალადობაგამოვლილი ქალებისთვის მხარდამჭერი სერვისები და მექანიზმები საქართველოში, თბილისი, 2023, 25.

³⁸² „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენცია, CETS No.210, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 29.08.2017.

³⁸³ „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე“ საქართველოს 2017 წლის 25 მაისის კანონის პირველი მუხლი.

³⁸⁴ „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე“ საქართველოს 2018 წლის 26 თებერვლის კანონის პირველი მუხლი.

³⁸⁵ „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლი.

³⁸⁶ გოგბერაშვილი ა., ძალადობაგამოვლილი ქალებისთვის მხარდამჭერი

არარსებობის პირობებში ქალებს თავად მოუწევდათ გადაეხადათ ადვოკატის ხარჯები და შესაბამისად, დაეკისრებოდათ შეუსაბამოდ მაღალი ფინანსური ტვირთი.

ეკონომიკური რესურსების ასიმეტრიულობა განსაკუთრებით აქტუალურია ცილისნამების შესახებ იმგვარი სარჩელების დროს, რომლის მიზანიც არა მოსარჩელის საქმიანი რეპუტაციის დაცვა, არამედ ქალის გაჩუმება და მისი სიტყვის თავისუფლების ჩახშობაა³⁸⁷. კოლუმბიის საკონსტიტუციო სასამართლომ თავის ერთ-ერთ საეტაპო გადაწყვეტილებაში, სადაც გამოხატვის თავისუფლების ფარგლები მნიშვნელოვნად გააფართოვა, „სასამართლო შევიწროებად“ მიიჩნია ფემინისტური მედიის მიმართ აღძრული ცილისნამების საქმე იმ პირის მიერ, ვის შესახებაც ჟურნალისტებმა საგამოძიებო მასალა მოამზადეს და ხუთი ქალის მიმართ სექსუალურ შევიწროებაში დაადანაშაულეს.³⁸⁸ „სასამართლო შევიწროების“ დადგენისთვის სასამართლომ რამდენიმე კრიტერიუმზე მიუთითა: 1. მოსარჩელე იყენებს სამართალწარმოების უფლებას გამოხატვის თავისუფლების ჩახშობის მიზნით, განსაკუთრებით, საჯარო ინტერესის საკითხებთან დაკავშირებით; 2. მოსარჩელეს აქვს სათანადო ეკონომიკური რესურსი იურიდიული მომსახურების ხარჯების უზრუნველყოფად; 3. ამკარაა მხარეთა ძალაუფლებრივი დისბალანსი; 3. მოსარჩელის მოთხოვნის დაკმაყოფილება შეუძლებელია მოპასუხის მიერ, განსაკუთრებით, დიდი რაოდენობით კომპენსაციის მოთხოვნის შემთხვევებში; 4. სარჩელი შეტანილია მსუსხავი ეფექტის წარმოქმნის მიზნით³⁸⁹.

სერვისები და მექანიზმები საქართველოში, თბილისი, 2023, 23-24.

³⁸⁷ Pring G.W. and Canan P., SLAPPs: Getting Sued for Speaking Out, Philadelphia, 1996, 74.

³⁸⁸ Guerra v. Ruiz-Navarro, [Constitutional Court of Colombia], T-452/22 (2022).

³⁸⁹ Bollinger L. C., Botero-Marino C., How are Courts Responding to SLAPPs? Analysis of Selected Court Decisions from Across the Globe, Columbia Global Freedom of Expression, 2023, 17.

შეიძლება ითქვას, რომ იურიდიული მომსახურებისთვის განუ-
ული ხარჯები მნიშვნელოვანი გარემოებაა ზოგადად SLAPP საქმე-
ებში, თუმცა კიდევ უფრო აქტუალურია ძალადობაგამოვლილი ქა-
ლების წინააღმდეგ აღძრულ ცილისწამების შესახებ სარჩელების
განხილვისას. ევროპის საბჭოს კონვენცია აღიარებს გენდერული
ძალადობის მსხვერპლების იურიდიული დახმარების უფლებას და ამ
უფლების სრულყოფილი რეალიზაციის მიზნით სახელმწიფოს შე-
საბამისი ღონისძიებების გატარებისკენ მოუწოდებს³⁹⁰. ძალადობა-
გამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლებისა და მათი მეორეული
ვიქტიმიზაციისგან დაცვისთვის „იურიდიული დახმარების შესახებ“
საქართველოს კანონის მონერსრიგება უნდა შეიცვალოს, კერძოდ,
მე-5 მუხლს, რომელიც იურიდიული დახმარების განევის პირობებს
განსაზღვრავს, მიზანშეწონილია, დაემატოს შინაარსი, რომელიც
უზრუნველყოფს ძალადობაგამოვლილი ქალებისთვის სამართლებ-
რივი დოკუმენტების შედგენაში მხარდაჭერას და სასამართლოში
წარმომადგენლობას (დანართი 1).

5. ცილისწამებით ქალების გამომხატვის თავისუფლების შეზღუდვა, როგორც არაპირდაპირი დისკრიმინაცია

დისკრიმინაციაა არა ნებისმიერი განსხვავებული მოპყრობა,
არამედ ისეთი, რომელსაც არ გააჩნია ობიექტური და გონივრული
დასაბუთება.³⁹¹ დისკრიმინაცია სხვადასხვა ფორმით, მათ შორის,
ირიბი დისკრიმინაციის სახით შეიძლება გამოიხატოს³⁹², რაც შე-

³⁹⁰ „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და
აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის 57-ე მუხლი.

³⁹¹ *Molla Sali v. Greece* [ECtHR], App. no. 20452/14, 19 December 2018, para.
135; *Fabris v. France* [ECtHR], App. no. 16574/08, 7 February 2013, para.
56; *D.H. and Others v. the Czech Republic* [ECtHR], App. no. 57325/00, 13
November 2007, para. 175;

³⁹² „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს
კანონის მე-2 მუხლის მე-3 პუნქტი.

იძლება ეწოდოს ზოგადი პოლიტიკის ან ღონისძიების არაპროპორციულად მანვე ზემოქმედებას, რომელიც არსით ნეიტრალურია, თუმცა განსაკუთრებულად არახელსაყრელი ეფექტი აქვს კონკრეტულ ჯგუფზე.³⁹³ არაპირდაპირი დისკრიმინაცია არსებობს დისკრიმინაციული განზრახვის მიუხედავად³⁹⁴ და შესაძლოა წარმოიშვას ნეიტრალური წესიდან³⁹⁵, დე ფაქტო სიტუაციიდან³⁹⁶ ან პოლიტიკიდან³⁹⁷.

ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის დისკრიმინაციად კვალიფიკაციისთვის, უპირველესად, უნდა განიმარტოს სუბსიდიარობის პრინციპი, რომელიც არ გულისხმობს დაცვის შიდასამართლებრივი საშუალებების გამოყენებით მიღებულ შედეგზე ყოველგვარ ზედამხედველობაზე უარის თქმას³⁹⁸. ევროპულმა სასამართლომ დისკრიმინაცია დაადგინა ქალთა მიმართ ძალადობის მრავალ საქმეში, იმის მიუხედავად, რომ ქვეყანაში მოქმედი კანონმდებლობა არ ადგენდა განსხვავებულ მოპყრობას კაცებსა და ქალებს შორის უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობის ან მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით.³⁹⁹ სასამართლომ შეაფასა კანონის

³⁹³ Biao v. Denmark [ECtHR], App. no. 38590/10, 24 May 2016, para. 103; D.H. and Others v. the Czech Republic [ECtHR], App. no. 57325/00, 13 November 2007, para. 184; Sampanis and Others v. Greece [ECtHR], App. no. 59608/09, 11 December 2012, para. 67.

³⁹⁴ Biao v. Denmark [ECtHR], App. no. 38590/10, 24 May 2016, para. 103; D.H. and Others v. the Czech Republic [ECtHR], App. no. 57325/00, 13 November 2007, para. 184.

³⁹⁵ Hoogendijk v. the Netherlands [ECtHR], App. no. 58641/00, 6 January 2005.

³⁹⁶ Zarb Adami v. Malta [ECtHR], App. no. 17209/02, 24 May 2005, para. 76.

³⁹⁷ Tapayeva and Others v. Russia [ECtHR], App. no. 24757/18, 23 November 2021, para. 112.

³⁹⁸ იქვე, პარ. 40.

³⁹⁹ Opuz v. Turkey [ECtHR], App. no. 33401/02, 9 June 2009; Eremia v. the Republic of Moldova [ECtHR], App. no. 3564/11, 28 May 2013; Volodina v. Russia [ECtHR], App. no. 41261/17, 9 July 2019; Tunikova and Others v. Russia [ECtHR], App. nos. 55974/16 and 3 others, 14 December 2021; Tkheldze v.

აღსრულება ძალადობაგამოვლილი ქალების დაცვის კონტექსტში და დაადგინა, რომ გენდერულ ძალადობაზე მართლმსაჯულება ბრკოლდებოდა სამართალდამცავი უწყებებისა და სასამართლო ხელისუფლების არაეფექტიანობის გამო.⁴⁰⁰ ფაქტობრივი უთანასწორობის გამოსწორებაზე სახელმწიფოს რეაგირებისგან თავის შეკავება,⁴⁰¹ თავის მხრივ, იწვევს ევროკონვენციის მე-14 მუხლით ნაკისრი ვალდებულებების დარღვევას⁴⁰². ამ ვალდებულების ფარგლებში აუცილებელია სახელმწიფომ მიიღოს პოზიტიური მექანიზმები ფაქტობრივი უთანასწორობის წინააღმდეგ,⁴⁰³ ქალების დისკრიმინაციის მასშტაბის გათვალისწინებით და სოციალური ჰარმონიის უზრუნველსაყოფად.⁴⁰⁴ აღნიშნული, უპირველეს ყოვლისა, ემსახურება დისკრიმინაციული მოპყრობის შეჩერებას ან დისკრიმინაციის აღმოფხვრას⁴⁰⁵.

Georgia [ECtHR], App. no. 33056/17, 8 July 2021; A and B v. Georgia [ECtHR], App. no. 73975/16, 10 February 2022.

⁴⁰⁰ Opuz v. Turkey [ECtHR], App. no. 33401/02, 9 June 2009, para. 192.

⁴⁰¹ McDougal M. S., Lasswell H. D., Chen L., Freedom from Discrimination in Choice of Language and International Human Rights, Southern Illinois University Law Journal, Vol. 1, No. 1, 1976, 163.

⁴⁰² Taddeucci and McCall v. Italy [ECtHR], App. no. 51362/09, 30 June 2016, para. 81; Kurić and Others v. Slovenia [ECtHR], App. no. 26828/06, 26 June 2012, para. 388; Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina [ECtHR], App. nos. 27996/06 and 34836/06, 22 December 2009, para. 44; Muñoz Díaz v. Spain [ECtHR], App. no. 49151/07, 8 December 2009, para. 48; D.H. and Others v. the Czech Republic [ECtHR], App. no. 57325/00, 13 November 2007, para. 175; Stec and Others v. the United Kingdom [ECtHR], App. nos. 65731/01 and 65900/01, 12 April 2006, para. 51; Thlimmenos v. Greece [ECtHR], App. no. 34369/97, 6 April 2000, para. 44.

⁴⁰³ Horváth and Kiss v. Hungary [ECtHR], App. no. 11146/11, 29 January 2013, para. 104.

⁴⁰⁴ Mullen T., Affirmative Action, in: The Legal Relevance of Gender – Some Aspects of Sex-Based Discrimination, Edited by S. Mclean, N. Burrows, London, 1988, 246.

⁴⁰⁵ Pla and Puncernau v. Andorra [ECtHR], App. no. 69498/01, 13 July 2004, para. 62.

ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლება⁴⁰⁶ და მათი მეორეული ვიქტიმიზაციისგან დაცვა⁴⁰⁷ ევროპული კონვენციით გარანტირებული უფლებებია და შესაბამისად, ლეგიტიმური საჯარო მიზანია, რომლის დაცვის ვალდებულებაც სახელმწიფოს ისევე აქვს, როგორც სხვა უფლებების (მაგალითად, ციხის გარემოში ქალების გენდერული ძალადობისა და სექსუალური შევიწროებისგან დაცვის)⁴⁰⁸.

ქალის ძალადობისა და დისკრიმინაციისგან დაცვის ვალდებულება მჭიდროდ უკავშირდება პირადი ცხოვრების უფლებას, რომლის ცნება იმდენად ფართოა, რომ ევროპული სასამართლო შეუძლებლად მიიჩნევს მის ამომწურავად განმარტებას⁴⁰⁹. პირადი ცხოვრების უფლება მოიცავს ადამიანის ფიზიკურ და ფსიქიკურ ხელშეუხებლობას, თუმცა არ იზოლირდება გარე სამყაროსგან⁴¹⁰. ძალადობაგამოვლილი ქალების უფლება, ღიად ისაუბრონ მათ მიმართ ჩადენილ ძალადობაზე და ყველა კანონიერი საშუალებით სცადონ თავის დაცვა, მათი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების ნაწილია, რომელიც მოიცავს თითოეული ინდივიდის უფლებას, მონაწილეობა მიიღოს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში⁴¹¹ და საკუთარი შეხედულებისამებრ წარმართოს თავისი ცხოვრება,⁴¹² იაქტიუროს პოლიტიკურ, კულტურულ, სოციალურ

⁴⁰⁶ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-10 მუხლი.

⁴⁰⁷ იქვე, მე-8 მუხლი.

⁴⁰⁸ *Khamtokhu and Aksenchik v. Russia* [ECtHR], App. nos. 60367/08 and 961/11, 13 March 2014, para. 82.

⁴⁰⁹ *Niemietz v. Germany* [ECtHR], App. no. 13710/88, 16 December 1992, para. 29; *Pretty v. the United Kingdom* [ECtHR], App. no. 2346/02, 29 April 2002, para. 61; *Peck v. the United Kingdom* [ECtHR], App. no. 44647/98, 28 January 2003, para. 57.

⁴¹⁰ *Denisov v. Ukraine* [ECtHR], App. no. 76639/11, 25 September 2018, para. 96.

⁴¹¹ *Bărbulescu v. Romania* [ECtHR], App. no. 61496/08, 5 September 2017, para. 71; *Botta v. Italy* [ECtHR], App. no. 21439/93, 24 February 1998, para. 32.

⁴¹² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 29 დეკემბრის

თუ ეკონომიკურ სფეროში⁴¹³ და საზოგადოებრივი კონტროლისგან თავისუფალ პირობებში გამოხატოს საკუთარი თავი მისთვის სასურველი ფორმითა თუ მანერით⁴¹⁴. ამ უფლებით სარგებლობა შეუძლებელია გენდერული ძალადობისა და დისკრიმინაციისგან დაცვის მექანიზმებით უზრუნველყოფის გარეშე, რადგან ქალის ფიზიკური და ფსიქიკური ხელშეუხებლობის დაცვა მესამე პირების მხრიდან მისი პირადი ცხოვრების დაცულობის ერთ-ერთი კომპონენტია⁴¹⁵. სახელმწიფოს აკისრია მისი დაცვის პოზიტიური ვალდებულება⁴¹⁶, რაც მოიცავს ქალების ფიზიკური და ფსიქიკური ხელშეუხებლობის დაცვის ვალდებულებას სხვა პირებისგან, მათ შორის მოიაზრება შევიწროება/დაშინება კოლეგების მიერ⁴¹⁷ და სექსუალური შევიწროება სამუშაო ადგილზე⁴¹⁸.

სახელმწიფოები ქმნიან შესაბამის საკანონმდებლო ბაზას, რომელიც უზრუნველყოფს ქალების დაცვას კერძო პირების მხრიდან

№3/7/679 გადანყვეტილება საქმეზე, „შპს სამაუნყებლო კომპანია რუსეთის თავი 2“ და „შპს ტელეკომპანია საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-2.

⁴¹³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 31 მარტის გადანყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტიძე, ლაშა ტულუში, ზვიად ქორიძე, ააიბ „ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ააიბ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველო“, ააიბ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ააიბ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ააიბ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-6.

⁴¹⁴ იქვე, II-10.

⁴¹⁵ *Nicolae Virgiliu Tănase v. Romania* [ECtHR], App. no. 41720/13, 25 June 2019, para. 128, *C. v. Romania* [ECtHR], App. no. 47358/20, 30 October 2022, paras. 50-54; *Beizaras and Levickas v. Lithuania* [ECtHR], App. no. 41288/15, 14 January 2020, paras. 109, 117.

⁴¹⁶ *C. v. Romania* [ECtHR], App. no. 47358/20, 30 October 2022, paras. 62-66.

⁴¹⁷ *Špadijer v. Montenegro* [ECtHR], App. no. 31549/18, 9 November 2021, para. 100.

⁴¹⁸ *C. v. Romania* [ECtHR], App. no. 47358/20, 30 October 2022, paras. 67-87.

ძალადობისგან,⁴¹⁹ კერძოდ, შეინარჩუნოს და პრაქტიკაში გამოიყენოს ადეკვატური სამართლებრივი ჩარჩო ამ მიზნით⁴²⁰. გარდა ამისა, ეს საკანონმდებლო ბაზა ეფექტიანად უნდა განხორციელდეს პრაქტიკაში, რათა სახელმწიფომ შეასრულოს ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლით გათვალისწინებული პოზიტიური ვალდებულებები.⁴²¹ მართალია, სახელმწიფოები პოზიტიური ვალდებულების ფარგლებში მოქმედებენ და ქმნიან გენდერული ძალადობისგან დაცვის მექანიზმებს,⁴²² თუმცა არსებული კანონმდებლობა ყოველთვის არ ითვალისწინებს მსხვერპლთა საჭიროებებს და შესაბამისად, ვერ უზრუნველყოფს ძალადობაგამოვლილი ქალების სათანადო დაცვას⁴²³. გრევიოს შეფასებით, სექსუალური შევიწროების ამკრძალავი ეროვნული საკანონმდებლო ნორმები არ შეესაბამება სტამბოლის კონვენციას⁴²⁴, რადგან საქართველოს შრომის კოდექ-

⁴¹⁹ Sandra Janković v. Croatia [ECtHR], App. no. 38478/05, 5 March 2009, para. 45.

⁴²⁰ Osman v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 87/1997/871/1083, 28 October 1998, paras. 128-130; Bevacqua and S. v. Bulgaria [ECtHR], App. no. 71127/01, 12 June 2008, para. 65; Sandra Janković v. Croatia [ECtHR], App. no. 38478/05, 5 March 2009, para. 45; A v. Croatia [ECtHR], App. no. 55164/08, 14 October 2010, para. 60; Đorđević v. Croatia [ECtHR], App. no. 41526/10, 24 July 2012, paras. 141-143; Söderman v. Sweden [ECtHR], App. no. 5786/08, 12 November 2013, para. 80.

⁴²¹ Špadijer v. Montenegro [ECtHR], App. no. 31549/18, 9 November 2021, para. 101.

⁴²² Milićević v. Montenegro [ECtHR], App. no. 27821/16, 6 September 2018, para. 54; Odièvre v. France [ECtHR], App. no. 42326/98, 13 February 2003, para. 42; Glass v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 61827/00, 9 March 2004, paras. 74-83.

⁴²³ Chapman A., *Employing the Law for Women – Gender, work and legal regulation in Australia*, in: *International Women’s Rights Law and Gender Equality*, Edited by R. Vijayarasa, New-York, 2021, 118.

⁴²⁴ GREVIO-ს (საბაზისო) შეფასების ანგარიში იმ საკანონმდებლო და სხვა ზომების შესახებ, რომლებიც უზრუნველყოფს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციის (სტამბოლის კონვენცია) დებულებების ამოქმედებას, საფრანგეთი, 2022, პარ. 284.

სის თანახმად, სექსუალურ შევიწროებად მიიჩნევა არასასურველი სექსუალური ხასიათის ქცევა, რომელიც მოითხოვს ორი გარემოების კუმულაციურად დადასტურებას: პირის ღირსების შელახვას და დამაშინებელი, მტრული, დამამცირებელი, ღირსების შემლახველი ან შეურაცხმყოფელი გარემოს შექმნას⁴²⁵. კონვენცია კი სახელმწიფოს ავალდებულებს ნებისმიერი სექსუალური ხასიათის არასასურველი ქცევის აკრძალვას, რომელიც იწვევს ადამიანის ღირსების შელახვას⁴²⁶. არსებული საკანონმდებლო ხარვეზი აფერხებს ქალის მიერ გონივრული აღქმის სტანდარტის⁴²⁷ გამოყენებას, რადგან მათ უწევთ ამტკიცონ როგორც ღირსების შელახვის ფაქტი, ისე ამგვარი გარემოს არსებობა და ეს უნდა მოახერხონ სასამართლო სისტემაში, რომელიც გაჯერებულია ქალთა მიმართ წინარწმენებით⁴²⁸ და მასკულინური „ობიექტურობის ტირანიით“⁴²⁹.

ფიზიკური და ფსიქიკური ხელშეუხებლობის დაცვის უფლებიდან გამომდინარე გენდერული ძალადობისგან დაცვის ეფექტიანი და ხელმისაწვდომი საშუალებები⁴³⁰ მოიცავს როგორც საკანონმდებლო, ისე აღმასრულებელი მექანიზმების მარეგულირებელ ჩარჩოს, რომელიც იცავს ინდივიდთა უფლებებს და მათ განხორციელებას კონტექსტის გათვალისწინებით.⁴³¹ სამუშაო ადგილზე

⁴²⁵ საქართველოს შრომის კოდექსის მე-4 მუხლის მე-6 პუნქტი.

⁴²⁶ „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის მე-40 მუხლი.

⁴²⁷ Westman B.B, *The Reasonable Woman Standard: Preventing Sexual Harassment in the Workplace*, William Mitchell Law Review, Vol. 18, No. 3, 805-810.

⁴²⁸ იქვე, 806-807.

⁴²⁹ Scales A.C., *The Emergence of Feminist Jurisprudence: An Essay*, Yale Law Journal, Vol. 95, No. 7, 1986, 1376-1377.

⁴³⁰ Airey v. Ireland [ECtHR], App. no. 6289/73, 9 October 1979, para. 33; McGinley and Egan v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 10/1997/794/995-996, 9 June 1998, para. 101; Roche v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 32555/96, 19 October 2005, para. 162.

⁴³¹ A, B and C v. Ireland [ECtHR], App. no. 25579/05, 16 December 2010, para. 245.

შევიწროების გამოცდილება საფრთხეს უქმნის ქალების ფსიქო-ემოციურ სტაბილურობას და ნეგატიური გავლენა აქვს მათ კეთილდღეობაზე⁴³², ამდენად სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებაა, სათანადოდ დაიცვას ამგვარი გენდერული ძალადობის მსხვერპლები⁴³³. ეს ვალდებულება მოიცავს სტერეოტიპებისგან თავისუფალი მიდგომებით უზრუნველყოფას, რადგან სწორედ ნეგატიური გენდერული სტერეოტიპები განაპირობებს ქალების ჩაგვრას გენდერული ნიშნით.⁴³⁴

ქალების წინააღმდეგ SLAPP სარჩელებს, რომელთა მიზანიც გამოხატვის თავისუფლების არალეგიტიმური შეზღუდვაა, შესაძლოა, ნეგატიური შედეგი ჰქონდეს ქალების ფსიქო-ემოციურ და ეკონომიკურ⁴³⁵ მდგომარეობაზე. იმავდროულად, ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ აღძრულ ცილისწამების სარჩელებს აქვთ მსუსხავი ეფექტი არა მხოლოდ ქალების გამოხატვის თავისუფლებაზე, არამედ ზოგადად, საჯარო ინტერესზე⁴³⁶. კერძო პირებს შორის ნაკლებად სერიოზულ ქმედებებთან დაკავშირებით, რომლებმაც შეიძლება საფრთხე შეუქმნას ადამიანის ფსიქო-ემოციურ მდგომარეობას, სახელწიფომ უნდა უზრუნველყოს დაცვის საშუალებების არსებობა, რაც მოიცავს არა მხოლოდ ქმედებების კრიმინალიზაციას, არამედ სამოქალაქოსამართლებრივ დაცვის მექანიზმებსაც, რომლებსაც შეუძლიათ საკმარისი დაცვის უზრუნველყოფა⁴³⁷. ამ

⁴³² Špadijer v. Montenegro [ECtHR], App. no. 31549/18, 9 November 2021, paras. 85-100.

⁴³³ C. v. Romania [ECtHR] App. no. 47358/20, 30 October 2022, paras. 61-88.

⁴³⁴ Caputi J., Is Seeing Believing? Rapist Culture on the Screen, in: Analyzing Violence Against Women, Edited by W. Teays, Los Angeles, 2019, 213.

⁴³⁵ Acheson D.J., Wohlschlegel A., The Economics of Weaponized Defamation Lawsuits, Southwestern Law Review, Vol. 47, No. 2, 2018, 357.

⁴³⁶ იქვე, 337.

⁴³⁷ X and Y v. the Netherlands [ECtHR], App. no. 8978/80, 5 July 1983, paras. 24 and 27; Söderman v. Sweden [ECtHR], App. no. 5786/08, 12 November 2013, para. 85; Tolić and Others v. Croatia [ECtHR], App. no. 13482/15, 27 June 2019, paras. 94-95 and 99; Noveski v. the former Yugoslav Republic of

თვალსაზრისით, გასათვალისწინებელია ზოგადი კონტექსტი და გენდერული უთანასწორობის ისტორიული გამოცდილება⁴³⁸.

ლეგიტიმური მიზნის არსებობასთან ერთად, აუცილებელია, სამართლიანი ბალანსის უზრუნველყოფა საზოგადოების ინტერესების დაცვასა და პიროვნების უფლებებისა და თავისუფლებების პატივისცემას შორის⁴³⁹, რაც გონივრულობის და პროპორციულობის კრიტერიუმებს უნდა აკმაყოფილებდეს⁴⁴⁰. ევროპული სასამართლოს შეფასებით, საზოგადოებაში გარკვეული ჯგუფის მიმართ სტერეოტიპული მიდგომა მათი საჭიროებების უგულვებელყოფაში გამოიხატება.⁴⁴¹ სახელმწიფოს მხრიდან გენდერული ძალადობის უზრუნველყოფისთვის შესაბამისი პოზიტიური მექანიზმების შემუშავება⁴⁴², მათ შორის მოიცავს ქალების სიტყვის თავისუფლების გაუმართლებელი შეზღუდვისგან დაცვას. ძალადობაგამოვლილი ქალების წინააღმდეგ აღძრული ცილისწამების შესახებ სარჩევები შეტანილია არა რეპუტაციის დაცვის, არამედ ქალების გაჩუმების მიზნით, რადგან მათ გაბედეს და გენდერულ ძალადობასთან დაკავშირებით გააკეთეს განცხადება⁴⁴³.

Macedonia [ECtHR], App. nos. 25163/08, 2681/10 and 71872/13, 6 October 2016, para. 61.

⁴³⁸ Radacic I., Gender Equality Jurisprudence of the European Court of Human Rights, *The European Journal of International Law*, Vol. 19 No. 4, 2008, 851.

⁴³⁹ Belgian Linguistic Case (No. 2) [ECtHR], App. nos. 1474/62 and others, 23 July 1968, para. 10.

⁴⁴⁰ Molla Sali v. Greece [ECtHR], App. no. 20452/14, 19 December 2018, para. 135; Fabris v. France [ECtHR], App. no. 16574/08, 7 February 2013, para. 56; Mazurek v. France [ECtHR], App. no. 34406/97, 1 February 2000, paras. 46-48; Larkos v. Cyprus [ECtHR], App. no. 29515/95, 14 January 1998, para. 29.

⁴⁴¹ Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugal [ECtHR], App. no. 17484/15, 25 July 2017, para. 46.

⁴⁴² Radacic I., Gender Equality Jurisprudence of the European Court of Human Rights, *The European Journal of International Law*, Vol. 19 No. 4, 2008, 854.

⁴⁴³ Leader A.R., A “SLAPP” in the Face of Free Speech: Protecting Survivors’ Rights to Speak Up in the “Me Too” Era, *First Amendment Law Review*, Vol. 17, No. 3, 2019, 447.

სქესის ნიშნით განსხვავებული მოპყრობა შეიძლება გამართლდეს მხოლოდ ძალიან მნიშვნელოვანი მიზეზებით⁴⁴⁴, რადგან როდესაც საქმე ეხება სქესის ნიშნით დისკრიმინაციას, ევროპულმა სასამართლომ არაერთხელ განაცხადა, რომ გენდერული თანასწორობის განვითარება დღეს ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში მთავარი მიზანია⁴⁴⁵ და „ძალიან მნიშვნელოვანი მიზეზები“ უნდა ამ ნიშნით განსხვავებული მოპყრობის დაცვას⁴⁴⁶. ამ თვალსაზრისით, არსებითია, შეფასდეს, ერთი მხრივ, არსებული პრაქტიკის ნეგატიური გავლენა ქალებზე, რაც მათი სიტყვის თავისუფლებისა და პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევაში მდგომარეობს, ხოლო, მეორე მხრივ, ქალების ამ პრაქტიკისგან დასაცავად სახელმწიფოს მიერ მიღებული საკანონმდებლო ან აღმასრულებელი მექანიზმები⁴⁴⁷.

ეროვნული სასამართლოების გენდერულად ბრმა მიდგომა მტკიცების ტვირთის განაწილებისა და მტკიცებულებების გამოკვლევისას, ქმნის ძალადობაგამოვლილი ქალების მეორეული ვიქტიმიზაციისთვის ხელსაყრელ კლიმატს⁴⁴⁸ და ხელს უწყობს

⁴⁴⁴ Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom [ECtHR], App. nos. 9214/80, 9473/81, 9474/81, 28 May 1985, para. 78; Konstantin Markin v. Russia [ECtHR], App. no. 30078/06, 22 March 2012, para. 127; Schalk and Kopf v. Austria [ECtHR], App. no. 30141/04, 26 June 2010, para. 97.

⁴⁴⁵ Konstantin Markin v. Russia [ECtHR], App. no. 30078/06, 22 March 2012, para. 127.

⁴⁴⁶ Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom [ECtHR], App. nos. 9214/80, 9473/81, 9474/81, 28 May 1985, para. 78; Burghartz v. Switzerland [ECtHR], App. no. 16213/90, 22 February 1994, para. 27; Schuler-Zraggen v. Switzerland [ECtHR], App. no. 14518/89, 24 June 1993, para. 67; Konstantin Markin v. Russia [ECtHR], App. no. 30078/06, 22 March 2012, para. 127; J.D. and A. v. the United Kingdom [ECtHR], App. nos. 32949/17, 34614/17, 24 October 2019, para. 89.

⁴⁴⁷ Radacic I., Gender Equality Jurisprudence of the European Court of Human Rights, The European Journal of International Law, Vol. 19 No. 4, 2008, 857.

⁴⁴⁸ Guide on Article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol No. 12 to the Convention Prohibition of discrimination, Council of Europe, 2022, para. 100.

გენდერული სტერეოტიპების კვლავწარმოებას⁴⁴⁹, რაც ეწინააღმდეგება ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლს. სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებაა ქალის არა მხოლოდ „მყისიერი და უშუალო“ რისკებისგან დაცვა, არამედ ზოგადი პრევენცია, რომელიც შესაძლებელია ეფექტიანია საკანონმდებლო ან აღმასრულებელი მექანიზმებით, რომელიც ქალების გენდერული ძალადობისგან დაცვას შესაძლებელს გახდის.⁴⁵⁰ სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება გულისხმობს მის მოქმედებას სათანადო გულმოდგინებით, რათა დაიცვას ინდივიდები კერძო პირების მიერ მათი უფლებების დარღვევისგან.⁴⁵¹ სახელმწიფოებმა თავად უნდა დაადგინონ მოქმედების ფარგლები ჯგუფის საჭიროებების დაცვის მიზნით და იმოქმედონ სათანადო გულმოდგინებით.⁴⁵² სათანადო გულმოდგინება, ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლებისა და მათი მეორეული ვიქტიმიზაციისგან დაცვის თვალსაზრისით, გულისხმობს გენდერულად მგრძობიარე მიდგომის დამკვიდრებას, რომელიც ითვალისწინებს სტამბოლის კონვენციით ნაკისრ ვალდებულებას ქალისა და მამაკაცის ქცევის სოციალურ და კულტურულ მოდელებში ცვლილებების დასანერგად.⁴⁵³ ამგვარი ცვლილების მი-

⁴⁴⁹ Konstantin Markin v. Russia [ECTHR], App. no. 30078/06, 22 March 2012, para. 127.

⁴⁵⁰ Stoyanova V., Due Diligence versus Positive Obligations – Critical Reflections on the Council of Europe Convention on Violence against Women, in: *International Law and Violence Against Women – Europe and the Istanbul Convention*, Edited by J. Niemi, L. Peroni and V. Stoyanova, New York, 2020, 123.

⁴⁵¹ Benninger-Budel C., *Due Diligence and Its Application to Protect Women from Violence*, Leiden, 2008, 21.

⁴⁵² Stoyanova V., Due Diligence versus Positive Obligations – Critical Reflections on the Council of Europe Convention on Violence against Women, in: *International Law and Violence Against Women – Europe and the Istanbul Convention*, Edited by J. Niemi, L. Peroni and V. Stoyanova, New York, 2020, 98.

⁴⁵³ „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის მე-12 მუხლის პირველი პუნქტი.

ზანია აღმოფხვრას მანვე ცრურწმენები, მათ შორის, ძალადობაგამოვლილი ქალების შესახებ არსებული რწმენა-წარმოდგენები, რომ ისინი ცრუობენ, როცა მათ მიმართ ჩადენილ გენდერულ ძალადობაზე საჯაროდ საუბრობენ⁴⁵⁴.

6. ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ ცილისწამების შესახებ სარჩელთა განუხილველად დატოვება

სექსუალური შევიწროების და სქესის ნიშნით დისკრიმინაციის კლინიკური ასპექტების შესწავლის შედეგად გამოვლინდა, რომ ძალადობის ჩამდენი კაცების მიერ ამგვარ შემთხვევებზე ღიად მოსაუბრე ქალების დასჯის სურვილი გამოვლინდება ძალადობაგამოვლილი ქალის წინააღმდეგ სასამართლო სარჩელთ, რომელიც ხშირად ისეთივე ტრავმულია ქალისთვის, როგორც თავად დისკრიმინაციის შემთხვევა იყო⁴⁵⁵. საგულისხმოა მსუსხავი ეფექტი, რომელიც ამ სარჩელებს შეიძლება მოჰყვეს ზოგადად გენდერული ძალადობის მსხვერპლი ქალების მხრიდან გენდერულ ძალადობაზე ღიად საუბრის ან შესაბამისი უწყებებისთვის მიმართვის თვალსაზრისით.⁴⁵⁶

ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლების დაცვისთვის გენდერული მიდგომის პრაქტიკული იმპლემენტაცია შესაძლებელია არსებული საკანონმდებლო გარანტიების ფართო განმარტების გზით. „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონი ადგენს, რომ ცილისწამებისათვის პასუხისმგებლობას არ იწვევს განცხადება, რომელიც გაკეთებუ-

⁴⁵⁴ Women Lie about Abuse to Get Rehoused: Dangerous Misconceptions about Domestic Violence, <t.ly/zLzSL>, [17.01.2024].

⁴⁵⁵ Lenhart S.A., Clinical Aspects of Sexual Harassment and Gender Discrimination, New York, 2004, 101.

⁴⁵⁶ Leader A.R., A “SLAPP” in the Face of Free Speech: Protecting Survivors’ Rights to Speak Up in the “Me Too” Era, First Amendment Law Review, Vol. 17, No. 3, 2019, 447.

ღია წინასასამართლო ან სასამართლო პროცესზე და სახალხო დამცველის წინაშე.⁴⁵⁷ ქალების მეორეული ვიქტიმიზაციისგან დაცვის მიზნით მიზანშეწონილია, რომ სასამართლომ ძალადობაგამოვლილი ქალის ნებისმიერი განცხადება, რომელიც გენდერული ძალადობის შესახებ ცნობებს შეიცავს, განმარტოს სასამართლო სიტყვის ფარგლებში გაკეთებულ განცხადებად და ცილისწამების პასუხისმგებლობისგან გაათავისუფლოს⁴⁵⁸.

უპირველეს ყოვლისა, რეკომენდებულია საკანონმდებლო ცვლილება, რომლის თანახმად, სასამართლო სიტყვა განიმარტება არა მხოლოდ წინასასამართლო ან სასამართლო პროცესზე ან სახალხო დამცველის წინაშე გაკეთებულ განცხადებად, არამედ მოიცავს გამოძიების ორგანოების წინაშე და შრომის ინსპექციის სამსახურის წინაშე გაკეთებულ განცხადებებსაც. ეს ის ორგანოებია, რომელთაც შესაძლოა სხვადასხვა საქმისწარმოების ფარგლებში განხილული ჰქონდეთ გენდერული ძალადობის სხვადასხვა სახის შემთხვევა და შესაბამისი გადაწყვეტილება ან/და რეკომენდაცია მიღებული, მათ შორის, რეკომენდაცია დისკრიმინაციის დადგენის შესახებ⁴⁵⁹, გადაწყვეტილება გამოძიების დაწყების შესახებ⁴⁶⁰, გადაწყვეტილება სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ⁴⁶¹ და ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმი⁴⁶². მოსამზადებელ სხდომაზე სასამართლო მოპასუხის შუამდგომლობით გამოითხოვს სახალხო დამცველის რეკომენდაციას, სისხლის სამართლის

⁴⁵⁷ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი.

⁴⁵⁸ იქვე, მე-2 პუნქტი.

⁴⁵⁹ „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი.

⁴⁶⁰ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-100 მუხლი.

⁴⁶¹ იქვე, მე-16 მუხლი.

⁴⁶² „შრომის ინსპექციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის „ნ“ ქვეპუნქტი და საქართველოს შრომის კოდექსის 78-ე მუხლი.

საქმის მასალებს ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმს და მას შემდეგ, რაც დადასტურდება კომპეტენტური ორგანოს მიერ მიღებული შესაბამისი აქტის არსებობა, შეწყვეტს ცილისწამების საქმისწარმოებას.

რაც შეეხება პირის მიერ საკუთარი რეპუტაციის დაცვის უფლებას უსაფუძვლო ცილისწამებისგან, ასეთი უფლება, მისი დაცვის ღირსი ინტერესის მიუხედავად, ვერ გადანონის ქალის უფლებას, დაცული იყოს დისკრიმინაციისგან და ძალადობისგან და ყველა კანონიერი საშუალება გამოიყენოს ამისთვის⁴⁶³. თავის მხრივ, რეპუტაციაზე უფლება პირდაპირ უკავშირდება შესაბამისი კომპეტენტური ორგანოების მიერ გენდერულ ძალადობაზე ეფექტიან რეაგირებას⁴⁶⁴, რაც, მათ შორის, იცავს პირის უფლებას, უსაფუძვლოდ არ დაადანაშაულონ გენდერულ ძალადობაში და ამით არ შეილახოს მისი რეპუტაცია⁴⁶⁵. უფლებას რეპუტაციაზე როგორც შინაგანი, ისე გარეგანი ასპექტი აქვს და ცილისწამებით მიყენებული ზიანი უკავშირდება, ერთი მხრივ, გავლენის სიმძიმეს მის პირად ხელშეუხებლობაზე, ხოლო, მეორე მხრივ, გავლენას მის საჯარო იმიჯზე⁴⁶⁶. ნებისმიერ შემთხვევაში ცილისწამებისგან დაცვის უფლების რეალიზაცია გამოხატვის თავისუფლება-სთან გონივრული დაბალანსების პრინციპის უზრუნველყოფით ხორციელდება. ეროვნული პრაქტიკის ანალიზით დადგინდა, რომ გენდერული ძალადობის შესახებ განცხადების ნამდვილობაზე

⁴⁶³ Leader A.R., A "SLAPP" in the Face of Free Speech: Protecting Survivors' Rights to Speak Up in the "Me Too" Era, *First Amendment Law Review*, Vol. 17, No. 3, 2019, 450.

⁴⁶⁴ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია 49-ე მუხლის პირველი პუნქტი.

⁴⁶⁵ Moosavian R., Deconstructing Public Interest in the Article 8 vs Article 10 Balancing Exercise, *Journal of Media Law*, Vol. 6, No. 2, 2014, 241.

⁴⁶⁶ O'Callaghan P., Article 8 ECHR as a General Personality Right," *Journal of European Tort Law*, Vol. 6, No. 1, 2015, 74-75.

დავა „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ კანონით დადგენილი მტკიცების ტვირთის გადანაწილების პირობებში ვერც ძალადობაგამოვლილი ქალის გამოხატვის თავისუფლების სათანადო დაცვას უზრუნველყოფს⁴⁶⁷ და ვერც მოსარჩელის დარღვეულ უფლებას აღადგენს⁴⁶⁸. მეტიც, მოსარჩელისთვის გარკვეული რისკის შემცველია, რომ სამოქალაქო სასამართლოს მიერ არ დადგინდეს მის მიერ დანაშაულის ჩადენა⁴⁶⁹.

ამასთანავე, უფლება რეპუტაციაზე ისევე ადამიანის ღირსების შემადგენელი ელემენტი, როგორც დისკრიმინაციისგან და ძალადობისგან დაცვის უფლება⁴⁷⁰. ძალადობაგამოვლილი ქალების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის მიზნით აღძრული ცილისწამების შესახებ სარჩელები და მათი თანმხლები შედეგები უკავშირდება არა მხოლოდ გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვას, არამედ პირადი ცხოვრების დაცულობის უფლებას. შედეგად, ორი დაპირისპირებული ინტერესი არა მხოლოდ გამოხატვის თავისუფლება და პირადი ცხოვრების დაცულობის უფლება, არამედ როგორც მოსარჩელის, ისე მოპასუხის ღირსების უფლებაა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლოს მიერ ძალადობაგამოვლილი ქალების წინააღმდეგ აღძრული ცილისწამების შესახებ სარჩელების განუხილველად დატოვება საუკეთესოდ უზრუნველყოფს ქალების მონაწილეობას გენდერული ძალადობის შესახებ საჯარო დებატებში, ეს კი როგორც ინდივიდის, ისე საზოგადოების ინტერესია და დაიცავს ქალებს მეორეული ვიქტიმი-

⁴⁶⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021.

⁴⁶⁸ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2023 წლის 21 ნოემბრის გადაწყვეტილება №2/18681-22.

⁴⁶⁹ იქვე, პარ. 6.26.

⁴⁷⁰ Hilgendorf E., Human Rights, Human Dignity, and the Concept of Honour: A German Perspective, *Cardozo Journal of International and Comparative Law*, Vol. 25, No. 3, 2017, 508-509.

ზაციისგან, რაც შესაძლოა უკავშირდებოდეს ცილისნამების საქმის განხილვის დროს ქალების მიმართ ფსიქოლოგიურ და ეკონომიკურ ძალადობას ან იძულებას. ეროვნული სასამართლოების მიერ ამ მიდგომის დამკვიდრება გამორიცხავს ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლებაზე მსუსხავს ეფექტს და მათი ხმების ჩახშობას გენდერულად უთანასწორო საზოგადოებაში.

V. დასკვნა

გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო პოლიტიკა ვერ განხორციელდება გენდერული სტერეოტიპების, მავნე ჩვეულებების და ტრადიციების აღმოფხვრის გარეშე. თანასწორობისთვის ბრძოლის პროცესში ქალების თანაბარი მონაწილეობა მათი სიტყვის თავისუფლების შეზღუდვის პირობებში ვერ მიიღწევა. გენდერულ ძალადობასთან დაკავშირებული განცხადებები, მიმართული ერთი ინდივიდუალური შემთხვევისკენ, გარდა თვითდახმარებისა, შესაძლოა ააშკარავებდეს მწვავე პოლიტიკურ საკითხებს და ხელს უწყობდეს ქალებს სოციალური კაპიტალის მოპოვებაში, რაც, თავის მხრივ, გენდერული ძალადობის პრევენციის საშუალებაა.

ძალადობაგამოვლილი ქალების უფლება, გამოიყენონ ძალადობისგან დაცვის მექანიზმები, თავისთავად იზღუდება ისეთი სამართლებრივი საშუალებებით, რომლებიც გამორიცხავს ცილისწამებას ვინმეს მიმართ ან გენდერულ ძალადობაზე რეაგირების განმახორციელებელი უწყებისთვის ცრუ ინფორმაციის მიწოდებას. იმავდროულად, ძალადობაგამოვლილი ქალების გამონატვის თავისუფლება არ არის აბსოლუტური უფლება და იზღუდება სხვისი რეპუტაციის დაცვის ლეგიტიმური მიზნიდან გამომდინარე, რაც მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული, მათ შორის, პირის საჯაროობის სტატუსზე და განცხადების მიმართ საზოგადოების ინტერესზე, პირის ქცევაზე, რომელიც წინ უძღოდა განცხადებას და განცხადების ავტორის კეთილსინდისიერებაზე. ამ გარემოებების გათვალისწინების გარეშეც გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევა არაპროპორციულ საშუალებად შეიძლება იქნეს მიჩნეული.

ეროვნული სასამართლოების მიდგომა ძალადობაგამოვლილი ქალების მიმართ აღძრული ცილისწამების შესახებ სარჩელების განხილვისას არაერთგვაროვანია, თუმცა ჩანს ტენდენცია, რომ სასამართლო გენდერულად მგრძნობიარე მიდგომას უგულებე-

ლყოფს. სასამართლო არ განიხილავს განცხადების ავტორ ქალებს მამხილებლებად და არ ავრცელებს მათზე საკანონმდებლო დაცვის გარანტიებს. იმავედროულად, იგი არ ითვალისწინებს საზოგადოებაში არსებულ გენდერულ უთანასწორობას და ქალების განცხადებებს მათ მიერ განცდილ გენდერულ ძალადობასთან დაკავშირებით საზოგადოებრივი მნიშვნელობის საკითხად არ აფასებს. გარდა ამისა, იურიდიული მომსახურებისთვის განეული ხარჯები განსაკუთრებით აქტუალურია ძალადობაგამოვლილი ქალების წინააღმდეგ აღძრულ ცილისწამების შესახებ სარჩელების განხილვისას და ამ სერვისის არარსებობის პირობებში ირღვევა ქალების უფლება იურიდიულ დახმარებაზე. რეკომენდებულია ქალებს, რომელთაც გენდერული ძალადობის შესახებ განცხადების გამო ცილისწამებას ედავებიან, სახელმწიფო უფასო იურიდიული დახმარებით უზრუნველყოფდეს და შესაბამისი სამართლებრივი გარანტიები აისახოს „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონში (დანართი 1).

ცილისწამებისთვის პასუხისმგებლობის საშუალების პროპორციულობას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლებასა და მეორეული ვიქტიმიზაციისგან დაცვის უფლებაზე. სასამართლომ განსაკუთრებული სიფრთხილით უნდა განიხილოს გენდერული ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის პასუხისმგებლობის დაკისრების საკითხი და გამოიკვლიოს ყველა მნიშვნელოვანი გარემოება, მათ შორის, ქალებს დააკისროს მხოლოდ ისეთი ქმედების განხორციელება ან ქმედებისგან თავის შეკავება, რომელიც მხოლოდ მათზე დამოკიდებული და მოპასუხის ქცევასთან ერთობლიობაში იმსჯელოს მორალური ზიანის არსებობაზე.

ქალების სიტყვის თავისუფლების დაცვის მიზნით მიზანშეწონილია სასამართლომ მტკიცების ტვირთი იმგვარად გაანაწილოს, რომ მოსარჩელეს დააკისროს არა მხოლოდ ფაქტის მცდარობის

მტკიცების ვალდებულება, არამედ ქალის მხრიდან ბოროტი განზრახვის არსებობა. იმავდროულად, სამართალშემფარდებელმა უნდა შეაფასოს განცხადების შინაარსის მიმართ საჯარო ინტერესი, რეპუტაციისთვის მიყენებული ზიანი და განცხადების ავტორის ბოროტი განზრახვა და ბრალეულობა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, კანონი და მართლმსაჯულების სისტემა გამოყენებული იქნება ქალეზის გაჩუმების იარაღად და არა მათ დასაცავად.

ქალების დაშინებისა და თვითცენზურის რისკების გათვალისწინებით, რეკომენდებულია „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მოწესრიგების შეცვლა (დანართი 1). ცვლილებებისა და სასამართლოს მიერ გენდერულად მგრძნობიარე მიდგომის გამოყენების შედეგად სასამართლო სიტყვად უნდა განიმარტოს ქალების განცხადებები, თუ მათ იმავე შინაარსის განცხადებით მიმართეს სახალხო დამცველს, გამოძიების ორგანოებს ან/და შრომის ინსპექციის სამსახურს. ამგვარი ფართო და გენდერულად მგრძნობიარე მიდგომა საშუალებას მისცემს სასამართლოს განუხილველად დატოვოს ისეთი ცილისწამების სარჩელები, რომელთა მიზანი არა პირის რეპუტაციის დაცვა, არამედ ქალის გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა და მისი გაჩუმებაა.

სასამართლოს მიერ ძალადობაგამოვლილი ქალების წინააღმდეგ აღძრული ცილისწამების შესახებ სარჩელების განუხილველად დატოვება საუკეთესოდ უზრუნველყოფს ქალების მონაწილეობას გენდერული ძალადობის შესახებ საჯარო დებატებში და დაიცავს მათ მეორეული ვიქტიმიზაციისგან. სწორედ ეს მიდგომაა ერთადერთი ადეკვატური მექანიზმი, რომელიც გამორიცხავს ძალადობაგამოვლილი ქალების სიტყვის თავისუფლებაზე მსუსხავ ეფექტს და მათი ხმების ჩახშობას, რაც ცალსახად საჯარო ინტერესია. შემოთავაზებული საკანონმდებლო ცვლილებები და სამართალშემფარდებლის მიერ გენდერულად მგრძნობიარე მიდგომა

უზრუნველყოფს სამართლიან ბალანსს გამოხატვის თავისუფლებასა და პირადი ცხოვრების დაცულობის უფლებას შორის და გამოორიცხავს მართლმსაჯულების მექანიზმების გამოყენებას ქალების დასჯისა და დაშინების მიზნით იმის გამო, რომ მათ გაბედეს და ღიად ისაუბრეს განცდილი ძალადობის თაობაზე. ძალადობა-გამოვლილ ქალებსა და ძალადობის სავარაუდო ჩამდენს შორის ძალაუფლებისა და რესურსების ასიმეტრიული გადანაწილების პირობებში, სწორედ მართლმსაჯულების მგრძნობელობაა სამართლიანობის გარანტია, რომელიც, თავის მხრივ, გენდერული თანასწორობის მიღწევის საფუძველია.

გამოყენებული ლიტერატურა

სამეცნიერო ლიტერატურა

- ახვლედიანი მ., პრაქტიკული სახელმძღვანელო სექსუალური შევიწროებების შესახებ, თბილისი, 2020
- ბეგაძე მ., გვრიტიშვილი ე., ჯოხაძე ს., სახალხო დამცველი, როგორც თანასწორობის მექანიზმი, თბილისი, 2017
- გვიდიანი ჯ., პრეიუდიცია სამოქალაქო საპროცესო სამართალში (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის ჰერმენეუტიკისათვის), ჟურნ. „სამართლის მეთოდები“, N. 7, 2023
- გოგბერაშვილი ა., ძალადობაგამოვლილი ქალებისთვის მხარდაჭერი სერვისები და მექანიზმები საქართველოში, თბილისი, 2023
- გოგოლაშვილი თ., ქალთა მიმართ ძალადობის კვლევა საქართველოში, თბილისი, 2022
- გოცირიძე ე., გამოხატვის თავისუფლება კონფლიქტურ ღირებულებათა სამართლიანი დაბალანსების კონტექსტში, თბილისი, 2007
- დათუაშვილი ვ., სახელმწიფოს „თავისუფალი შეფასების ფარგლები“ პანდემიის პირობებში გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის ასპექტში, „საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალი“, N2, 2020
- დეკანოსიძე თ., ქალთა მიმართ სექსუალური ძალადობის დანაშაულებზე მართლმსაჯულების განხორციელება საქართველოში, თბილისი, 2020
- ლეკვიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, ნ. II, თბილისი, 2017
- მესხიშვილი ქ., კერძო სამართლის აქტუალური საკითხები, ტ. I, თბილისი, 2020
- მუხადგვერდელი ნ., სასამართლოს მიხედულობის ფარგლები სამუშაო ადგილზე სექსუალური შევიწროების ფაქტის დადგენისას (სასამართლო გადანეგუტილების ანალიზი), წიგნში: გიორგი კვერენჩილაძე 50, დ. გეგნავას რედაქტორობით, თბილისი, 2022
- სხილაძე ნ., გამოხატვის თავისუფლებისა და პატივისა და ღირსების უფლებათა დაცვა და მათი მიმართება სოციალური მედიის ქრილში, თბილისი, 2021

- ფრუიდე ს., გამოსატვის უფლების მიმართება პატივისა და რეპუტაციის პიროვნულ უფლებებთან, „სამართლის ჟურნალი“, №1, 2016
- ჯორბენაძე ს., სოციალური მედიის სამართალი, თბილისი, 2019
- Abade D.N., Brazilian Sexual Harassment Law, the #MeToo Movement, and the Challenge of Pushing the Future Away from the Past of Race, Class, and Social Exclusion, in: The Global #MeToo Movement, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020
- Acheson D.J., Wohlschlegel A., The Economics of Weaponized Defamation Lawsuits, Southwestern Law Review, Vol. 47, 2018
- Ahangar M.A.H., Broadening Horizons of Qualified Privilege: Desirability of One Law for All, IIUM Law Journal, Vol. 13, No. 2, 2005
- Alkiviadou N., Manoli A., The European Court of Human Rights Through the Looking Glass of Gender: An Evaluation, Goettingen Journal of International Law, Vol. 11, No. 1, 2021
- Bakirci K., Work-Related Whistle-Blowing in Democratic Societies Context: A Comparative Study of International, EU and Turkish Law, Journal of Financial Crime, Vol. 26, No. 4, 2019
- Barendt E., Balancing Freedom of Expression and the Right to Reputation: Reflections on Reynolds and Reportage, Northern Ireland Legal Quarterly, Vol. 63, No. 1, 2012
- Barendt E., Freedom of Speech, Oxford University Press, 2007
- Belzer L. M., Raising Her Voice: Early Feminist Efforts at Obtaining the Right to Speak, 1835-1860, Texas Journal of Women and the Law, Vol. 13, No. 2, 2004
- Benninger-Budel C., Due Diligence and Its Application to Protect Women from Violence, Leiden, 2008
- Bernstein A., Abuse and Harassment Diminish Free Speech, Pace Law Review, Vol. 35, No. 1, 2014
- Bernstein B., Power, Prejudice, and the Right to Speak: Litigating Outness under the Equal Protection Clause, Stanford Law Review, Vol. 47, No. 2, 1995
- Bollinger L. C., Botero-Marino C., How are Courts Responding to SLAPPs? Analysis of Selected Court Decisions from Across the Globe, Columbia Global Freedom of Expression, 2023

- Çalı B., Balancing Human Rights? Methodological Problems with Weights, Scales and Proportions, *Human Rights Quarterly*, Vol. 29, No. 1, 2007
- Caputi J., Is Seeing Believing? Rapist Culture on the Screen, in: *Analyzing Violence Against Women*, Edited by W. Teays, Los Angeles, 2019
- Carpenter R.C., Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict Situations, *Security Dialogue*, No. 37/1, 2006
- Chamie, J., *Sexual Harassment: At Least 2 Billion Women*, Inter Press Service News Agency, 2018
- Chapman A., Employing the Law for Women – Gender, work and legal regulation in Australia, in: *International Women’s Rights Law and Gender Equality*, Edited by R. Vijeyarasa, New-York, 2021
- Clement G., *Law and Practice of Libel and Slander in a Civil Action with Precedents of Pleadings, etc.* London, 1924
- Cohen-Almagor R., *Speech, Media and Ethics*, London, 2001
- Cookson T.P., Fuentes L., Kuss M.K., Bitterly J., *Social Norms, Gender and Development: A Review of Research and Practice*, UN-Women Discussion Paper Series no. 42, New York: UN-Women, 2023
- Edelman L.B., The #MeToo Movement, Symbolic Structures, and the Limits of the Law, in: *The Global #MeToo Movement*, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020
- Evans J., Gender Mainstreaming at the European Court of Human Rights: The Need for A Coherent Strategy in Approaching Cases of Violence Against Women and Domestic Violence, *University of Miami Inter-American Law Review*, Vol. 54, No. 1, 2023
- Garcia-Moreno C., *WHO Multi-Country Study on Women’s Health and Domestic Violence Against Women: Initial Results on Prevalence, Health Outcomes and Women’s Responses*, World Health Organization, 2005
- Goodmark L., State, National, and International Legal Initiatives to Address Violence Against Women A Survey, in: *Sourcebook on Violence Against Women*, Edited by C.M. Renzetti, J. L. Edleson, R. Kennedy Bergen, Sage Publications, 2011

- Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, Council of Europe, 2022
- Guide on Article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol No. 12 to the Convention Prohibition of discrimination, Council of Europe, 2022
- Hermanin G., Serughetti G., The #MeToo Movement in Italy: Chronicle of a Death Foretold? in: The Global #MeToo Movement, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020
- Hilgendorf E., Human Rights, Human Dignity, and the Concept of Honour: A German Perspective, *Cardozo Journal of International and Comparative Law*, Vol. 25, No. 3, 2017
- Hoffman G. A., In Search of an International Human Right to Receive Information, *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review*, Vol. 25, No. 2, 2003
- Irving H., More than Rights, in: *Constituting Equality*, Edited by S.H. Williams, Cambridge University Press, 2009
- Karma E., Domestic Violence against Women: A Social Legal Analysis, *Indian Journal of Law and Legal Research*, Vol. 4, No. 2, 2022
- Kelly L., Radford J., Sexual Violence Against Women and Girls – An Approach to an International Overview, in: *Rethinking Violence Against Women*, Edited by R.E. Dobash, R.P. Dobash, SAGE Publications, 1998
- Khalfan O.S., Freedom of Expression and Democratic Process: An Analysis of Laws and Policies Relating to the Right of Freedom of Expression in Zanzibar, University of Oslo, 2010
- Kishor S., Johnson K., Profiling Domestic Violence – A Multi-Country Study, Calverton, 2004
- Kuhlmann-Macro V.F., Blowing the Whistle on the Employment At-will Doctrine, *Drake Law Review*, Vol. 41, No. 2, 1992
- Kuhlmann-Macro V.F., Blowing the Whistle on the Employment at-will Doctrine, *Drake Law Review*, Vol. 41, No. 2, 1992
- Kundro T.G., Rothbard N.P., Does Power Protect Female Moral Objectors? How and When Moral Objectors' Gender, Power, and Use of Organizational Frames Influence Perceived Self-Control and Experienced Retaliation, *Academy of Management Journal*, Vol. 66, No. 1, 2023

- Kwadwo A.-A., A Review of the Theories of Expression in the Context of the Development Argument, *University of Ghana Law Journal*, No. 23, 2005-2007
- Leader A.R., A “SLAPP” in the Face of Free Speech: Protecting Survivors’ Rights to Speak Up in the “Me Too” Era, *First Amendment Law Review*, Vol. 17, No. 3, 2019
- Lembke U., Early Start, Slow Progress, Racist Takeover, but Destined Not to Yield: The #MeToo Movement in Germany, in: *The Global #MeToo Movement*, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020
- Lenhart S.A., *Clinical Aspects of Sexual Harassment and Gender Discrimination*, New York, 2004, 101.
- Lidsky L.B., Defamation, Reputation and Myth of the Community, *Washington Law Review*, Vol. 71, No. 1, 1996
- Lipsic D., Freedom of Expression, *Ave Maria International Law Journal*, No. 3, 2014, 146; Kolarevic E., The Influence of Artificial Intelligence on the Right to Freedom of Expression, *LAW – Theory and Practice*, Vol. 39, No. 1, 2022
- Lucindo P.A.A., Anti-SLAPP and Pro-Women: A Study on the Applicability of the Concept of Strategic Lawsuit against Public Participation to Cases Involving Violence against Women and Their Children, *Philippine Law Journal*, Vol. 95, No. 3, 2022
- MacKinnon A.C., Global #MeToo, in: *The Global #MeToo Movement*, Edited by A.M. Noel and D.B. Oppenheimer, Full Court Press, 2020
- Mayer A.E., Reflections on recent progress and reversals in the war to curb violence against women, in: *Feminist Advocacy, Family Law and Violence Against Women*, Edited by M. Afkhami, Y. Ertürk and A.E. Mayer, New York, 2019
- McDougal M. S., Lasswell H. D., Chen L., Freedom from Discrimination in Choice of Language and International Human Rights, *Southern Illinois University Law Journal*, Vol. 1, No. 1, 1976
- McGonagle T., *Freedom of Expression and Defamation*, Strasbourg, 2016
- Melkonian H., *Freedom of Speech and Society*, Cambria Press, 2012

- Mladenov M., Staparski T., Human Rights Approach to Internet Access with a Special Emphasis on the Case-Law of the European Court of Human Rights, *Revija za evropsko pravo*, Vol. XXIV, 2022
- Montes D.C., Ezer T., Ali R., Bokzam K., Nargund R. S., Norris M., Zoberman M., Gender Justice and Human Rights Symposium Holistic Approaches to Gender Violence, *University of Miami International and Comparative Law Review*, Vol. 30, No. 1, 2022
- Moosavian R., Deconstructing Public Interest in the Article 8 vs Article 10 Balancing Exercise, *Journal of Media Law*, Vol. 6, No. 2, 2014
- Morgan P., Gruber J.E., Sexual Harassment Violence Against Women at Work and in Schools, in: *Sourcebook on Violence Against Women*, Edited by C.M. Renzetti, J. L. Edleson, R. Kennedy Bergen, Sage Publications, 2011
- Morgan R.E., Kena G., *Criminal Victimization*, Dep't of Justice, Bureau of Justice Statistics, 2018
- Mullen T., Affirmative Action, in: *The Legal Relevance of Gender – Some Aspects of Sex-Based Discrimination*, Edited by S. Mclean, N. Burrows, London, 1988
- Myers A., Evaluation Report on Recommendation CM/Rec(2014)7 of the Committee of Ministers to the Member States on the Protection of Whistleblowers, Council of Europe, 2022
- Niemi J., Sanmartin A.V., The concepts of gender and violence, in: *International Law and Violence Against Women – Europe and the Istanbul Convention*, Edited by Niemi J., Peroni L., Stoyanova V., New York, 2020
- O'Callaghan P., Article 8 ECHR as a General Personality Right," *Journal of European Tort Law*, Vol. 6, No. 1, 2015
- Ogle G., Anti-SLAPP Law Reform in Australia, *Review of European, Comparative & International Environmental Law*, Vol. 19, No. 1, 2010, 35; Young H., Canadian Anti-SLAPP Laws in Action, *Canadian Bar Review*, Vol. 100, No. 2, 2022
- Oppenheimer D.B., Defamation Law Is Being Weaponized to Destroy the Global #MeToo Movement: Can Free Speech Protections Help Counter

the Impact?, in: *The Global #MeToo Movement*, Edited by A. M. Noel and D. B. Oppenheimer, A Full Court Press, 2020

- Oreg E., Right to Information Identity, *John Marshall Journal of Computer and Information Law*, Vol. 29, No. 4, 2012
- Palermo T., Bleck J., Peterman A., Tip of the Iceberg: Reporting and Gender-Based Violence in Developing Countries, *American Journal of Epidemiology*, Vol. 179, No. 5, 2013
- Parmar S., Uprooting 'defamation of religions' and planting a new approach to freedom of expression at the United Nations, in: *The United Nations and Freedom of Expression and Information*, Edited by T. Mcgonagle and Y. Donders, Cambridge University Press, 2015
- Petoukhov K., 'I Want Your Tears and I Want Them to be Real' Exploring the Construction of 'Ideal' and 'Non-ideal' Victims in the Independent Assessment Process for Indian Residential School Abuse, in: *Victims' Access to Justice Historical and Comparative Perspectives*, Edited by P. Cox, S. Walklate, New York, 2023
- Phipps-Yonas S., Sexual Trauma and Psychological Injuries: What Experts Need to Know, *Psychological Injury and Law*, Vol. 5, No. 1, 2012
- Pierobom de Ávila T., Evolution of Victims' Access to Criminal Justice in Brazil, in: *Victims' Access to Justice Historical and Comparative Perspectives*, Edited by P. Cox, S. Walklate, New York, 2023
- Pillinger J., Handbook – Addressing violence and harassment against women in the world of work, UN Women, 2019
- Pollack W., Sexual Harassment: Women's Experience vs. Legal Definitions, *Harvard Women's Law Journal*, No. 13, 1990
- Pring G.W. and Canan P., SLAPPs: Getting Sued for Speaking Out, Philadelphia, 1996
- Pring G.W., SLAPPs: Strategic Lawsuits against Public Participation, *Pace Environmental Law Review*, Vol. 7, No. 1, 1989
- Quinn P., Stigma, State Expressions and the Law, London, 2019
- Radacic I., Gender Equality Jurisprudence of the European Court of Human Rights, *The European Journal of International Law*, Vol. 19 No. 4, 2008

- Redish M. H., The Value of Free Speech, in: Freedom of Speech, Vol. I, Edited by L. Alexander, London, 2000
- Rehg M.T., Miceli M.P., Near J.P., Van Scotter J.R., Antecedents and Outcomes of Retaliation against Whistleblowers: Gender Differences and Power Relationships, Organization Science, Vol. 19, No. 2, 2008
- Rodriguez M.A., Quiroga S.S., Bauer H.M, Breaking the Silence, Battered Women's Perspectives on Medical Care, Archives of Family Medicine, Vol. 5, No. 3, 1996
- Saade M., Women & Whistleblowing, Hastings Journal of Gender and Law, Vol. 34, No. 1, 2023
- Scales A. C., The Emergence of Feminist Jurisprudence: An Essay, Yale Law Journal, Vol. 95, No. 7, 1986
- Schneider E., Domestic Violence, Citizenship, and Equality, in: Gender Equality – Dimensions of Women's Equal Citizenship, Edited by L.C. McClain, J.L. Grossman, Cambridge University Press, 2009
- Sheldrick B., Blocking public participation: the use of strategic litigation to silence political expression, Wilfrid Laurier University Press, 2014
- Shore H., Williams L., Divergent Victims in the Old Bailey, in: Victims' Access to Justice Historical and Comparative Perspectives, Edited by P. Cox, S. Walklate, New York, 2023
- Smet S., Freedom of Expression and the Right to Reputation: Human Rights in Conflict, American University International Law Review, Vol. 26, No. 1, 2010
- Stoyanova V., Due diligence versus positive obligations – Critical reflections on the Council of Europe Convention on Violence against Women, in: International Law and Violence Against Women – Europe and the Istanbul Convention, Edited by Niemi J., Peroni L., Stoyanova V., New York, 2020
- Surkin R.H., The Status of the Private Figure's Right to Protect His Reputation under the United States Constitution, Dickinson Law Review, Vol. 90, No. 3, 1986
- Tate K.W., California's Anti-Slapp Legislation: A Summary of and Commentary on Its Operation and Scope, Loyola of Los Angeles Law Review, Vol. 33, No. 3, 2000

- Thomas T.A., Ubi Jus, Ibi Remedium: The Fundamental Right to a Remedy under Due Process, San Diego Law Review, Vol. 41, No. 4, 2004
- Tilton C., Women and Whistleblowing: Exploring Gender Effects in Policy Design, Columbia Journal of Gender and Law, Vol. 35, No. 2, 2018
- Vansweevelt T., Bubalo L., Post-Mortal Protection of the Right to Reputation: A Comparative View, Journal of European Tort Law, Vol. 10, No. 1, 2019
- Volokh E., How Harassment Law Restricts Free Speech, Rutgers Law Review, Vol. 47, No. 2, 1995
- Westman B.B., The Reasonable Woman Standard: Preventing Sexual Harassment in the Workplace, William Mitchell Law Review, Vol. 18, No. 3
- Wexler L., #MeToo and Law Talk, University of Chicago Legal Forum 2019, 2019
- White A., A New Vision of Values, Accountability and Mission for Journalism, in: The United Nations and Freedom of Expression and Information, Edited by T. Mcgonagle and Y. Donders, Cambridge University Press, 2015
- Yin T., Independent Appellate Review of Knowledge of Falsity in Defamation and False Statements Cases, Berkeley Journal of Criminal Law, Vol. 15, No. 2, 2010
- York M.R., Gender Attitudes and Violence Against Women, USA, 2011
- Ziniakova T., Gender-Based Violence in International Human Rights Law: Evolution towards a Binding Post-Binary Framework, William & Mary Journal of Race, Gender, and Social Justice, Vol. 27, No. 3, 2021

სამართლებრივი აქტები

- საქართველოს კონსტიტუცია
- ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია
- „რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ“ კონვენცია
- „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“ საერთაშორისო პაქტი
- „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კონვენცია

- ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია
- „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენცია
- საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“
- საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს შრომის კოდექსი»
- საქართველოს ორგანული კანონი „სახალხო დამცველის შესახებ“
- „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონი
- „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი
- „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლი, №777-III, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 25.05.2017
- „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლი, №1971-III, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26.02.2018
- საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი
- საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი
- საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი
- საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი
- საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი
- „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონი
- „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი
- „შრომის ინსპექციის შესახებ“ საქართველოს კანონი

სასამართლო გადაწყვეტილებები

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო

- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2021 წლის 28 დეკემბრის №3/2/1478 გადაწყვეტილება საქმეზე, „თეთრიწყაროს რაიონ-

ნული სასამართლოს კონსტიტუციური წარდგინება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-20 ნაწილის მე-2 წინადადების, 25-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მე-3 წინადადების, 48-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილების, მე-5 ნაწილის პირველი წინადადებისა და მე-7 ნაწილის პირველი წინადადების კონსტიტუციურობის თაობაზე“

- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 29 დეკემბრის №3/7/679 გადაწყვეტილება, საქმეზე „შპს სამაუწყებლო კომპანია რუსთავი 2“ და „შპს ტელეკომპანია საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“
- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 31 მარტის გადაწყვეტილება, საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯავია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტიძე, ლაშა ტუღუში, ზვიად ქორიძე, ააიპ „ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ააიპ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველო“, ააიპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ააიპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ააიპ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“
- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის №1/6/561,568 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე იური ვაზაგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“
- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 22 დეკემბრის №1/1/477 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“
- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 10 ნოემბრის №1/3/421,422 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ყიფიანი და ავთანდილ უნგიაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“
- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის №2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“
- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 ოქტომბრის №2/2-389 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე

მაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ“

- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 6 ივნისის №2/2/359 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“
- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2002 წლის 5 ნოემბრის №2/2/180-183 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და ზაალ ტყეშელაშვილი, ნინო ტყეშელაშვილი, მაია შარიქაძე, ნინო ბასიშვილი, ვერა ბასიშვილი და ლელა გურაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

საქართველოს საერთო სასამართლოები

- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2023 წლის 23 ივნისის განჩინება №ას-1590-2022
- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 13 აპრილის განჩინება №ას-358-2021
- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 27 ნოემბრის განჩინება №ას-1705-2019
- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 17 იანვრის განჩინება №ას-790-739-2017
- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 26 ივლისის გადაწყვეტილება №ას-1011-972-2016
- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 20 მაისის განჩინება №ას-625-593-2014
- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 30 სექტემბრის გადაწყვეტილება №ას-1052-1007-2014
- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 1 ოქტომბრის განჩინება №ას-179-172-2012
- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 17 მაისის განჩინება №ას-57-2023

- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 3 აპრილის განჩინება №ას-1477-1489-2011
- საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 20 თებერვლის გადაწყვეტილება №ას-1278-1298-2011
- თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 9 დეკემბრის გადაწყვეტილება №2ბ/318-20
- თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2020 წლის 6 მარტის განაჩენი №1ბ/2010-19
- თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2023 წლის 21 ნოემბრის გადაწყვეტილება №2/18681-22
- თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2022 წლის 20 ივლისის გადაწყვეტილება №2/2743-21
- თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2022 წლის 18 თებერვლის გადაწყვეტილება №2/21831-20
- თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 19 ნოემბრის გადაწყვეტილება №2/3332-21
- თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2020 წლის 31 იანვრის გადაწყვეტილება №2/4250-18
- თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 9 აგვისტოს გადაწყვეტილება №2/17241-18
- თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2022 წლის 29 ნოემბრის განჩინება № 2/18681-22

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო

- C. v. Romania [ECtHR], App. no. 47358/20, 30 October 2022
- Tkheidze v. Georgia [ECtHR], App. no. 33056/17, 8 July 2021; A and B v. Georgia [ECtHR], App. no. 73975/16, 10 February 2022
- Tunikova and Others v. Russia [ECtHR], App. nos. 55974/16 and 3 others, 14 December 2021
- Daneş and Others v. Romania [ECtHR], App. nos. 44332/16, 44829/16, 44839/16, 7 December 2021
- Tapayeva and Others v. Russia [ECtHR], App. no. 24757/18, 23 November 2021

- Špadijer v. Montenegro [ECtHR], App. no. 31549/18, 9 November 2021
- Association Accept and Others v. Romania [ECtHR], App. no. 19237/16, 1 June 2021
- J.L. v. Italy [ECtHR], App. no. 5671/16, 27 May 2021
- Milosavljević v. Serbia [ECtHR], App. no. 57574/14, 25 May 2021
- Kilin v. Russia [ECtHR], App. no. 10271/12, 11 May 2021
- Gawlik v. Liechtenstein [ECtHR], App. no. 23922/19, 16 February 2021
- Tölle v. Croatia [ECtHR], App. no. 41987/13, 10 December 2020
- Sabuncu and Others v. Turkey [ECtHR], App. no. 23199/17, 10 November 2020
- Balaskas v. Greece [ECtHR], App. no. 73087/17, 5 November 2020
- Goryaynova v. Ukraine [ECtHR], App. no. 41752/09, 8 October 2020
- Ragıp Zarakolu v. Turkey [ECtHR], App. no. 15064/12, 15 September 2020
- OOO Regnum v. Russia [ECtHR], App. no. 22649/08, 8 September 2020
- Tolmachev v. Russia [ECtHR], App. no. 42182/11, 2 June 2020
- Beizaras and Levickas v. Lithuania [ECtHR], App. no. 41288/15, 14 January 2020
- Vučina v. Croatia [ECtHR], App. no. 58955/13, 21 November 2019
- J.D. and A. v. the United Kingdom [ECtHR], App. nos. 32949/17, 34614/17, 24 October 2019
- López Ribalda and others v. Spain [ECtHR], App. nos. 1874/13, 8567/13, 17 October 2019
- Volodina v. Russia [ECtHR], App. no. 41261/17, 9 July 2019
- Tolić and Others v. Croatia [ECtHR], App. no. 13482/15, 27 June 2019
- Nicolae Virgiliu Tănase v. Romania [ECtHR], App. no. 41720/13, 25 June 2019
- Otegi Mondragon v. Spain [ECtHR], App. nos. 4184/15 and 4 other applications, 6 February 2019
- Molla Sali v. Greece [ECtHR], App. no. 20452/14, 19 December 2018
- Toranzo Gomez v. Spain [ECtHR], App. no. 26922/14, 20 November 2018
- M.L. and W.W. v. Germany, [ECtHR], App. nos. 60798/10 and 65599/10, 28 September 2018

- Denisov v. Ukraine [ECtHR], App. no. 76639/11, 25 September 2018
- Milićević v. Montenegro [ECtHR], App. no. 27821/16, 6 September 2018
- Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece [ECtHR], App. no. 72562/10, 22 February 2018
- Bărbulescu v. Romania [ECtHR], App. no. 61496/08, 5 September 2017
- Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugal [ECtHR], App. no. 17484/15, 25 July 2017
- Kaçki v. Poland [ECtHR], App. No. 10947/11, 4 July 2017
- Handyside v. the United Kingdom [ECtHR], Appl. No. 5493/72, 27 June 2017
- Medžlis Islamske Zajednice Brčko and Others v. Bosnia and Herzegovina [ECtHR], App. no. 17224/11, 27 June 2017
- Satakunnan Markkinapörssi oy and Satamedia oy v. Finland [ECtHR], App. no. 931/13, 27 June 2017
- Bayev and Others v. Russia [ECtHR], App. no. 67667/09 and 2 others, 20 June 2017
- Noveski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia [ECtHR], App. nos. 25163/08, 2681/10 and 71872/13, 6 October 2016
- OOO Izdatelskiy Tsentri Kvartirnyy Ryad v. Russia [ECtHR], App. no. 39748/05, 25 April 2017 Reichman v. France [ECtHR], App. no. 50147/11, 12 July 2016
- Taddeucci and McCall v. Italy [ECtHR], App. no. 51362/09, 30 June 2016
- Biao v. Denmark [ECtHR], App. no. 38590/10, 24 May 2016
- Bédat v. Switzerland [ECtHR], App. no. 56925/08, 29 March 2016
- Ärztekammer Fur Wien and Dorner v. Austria [ECtHR], App. no. 8895/10, 16 February 2016
- De Carolis and France Télévisions v. France [ECtHR], App. no. 29313/10, 21 January 2016
- De Carolis and France Télévisions v. France [ECtHR], App. no. 29313/10, 21 January 2016
- Görmüş and Others v. Turkey [ECtHR], App. no. 49085/07, 19 January 2016

- Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France, [ECtHR], App. no. 40454/07, 10 November 2015
- Pentikäinen v. Finland [ECtHR], App. no. 11882/10, 20 October 2015
- Peruzzi v. Italy [ECtHR], App. no. 39294/09, 30 June 2015
- Delfi AS v. Estonia [ECtHR], App. no. 64569/09, 16 June 2015
- Y. v. Slovenia [ECtHR], App. no. 41107/10, 28 May 2015
- Morice v. France [ECtHR], App. no. 29369/10, 23 April 2015
- Matúz v. Hungary [ECtHR], App. no. 73571/10, 21 October 2014
- Fernández Martínez v. Spain [ECtHR], App. no. 56030/07, 12 June 2014
- Popovski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia [ECtHR], App. no. 12316/07, 24 March 2014
- Khamtokhu and Aksenchik v. Russia [ECtHR], App. nos. 60367/08 and 961/11, 13 March 2014
- Karaman v. Germany [ECtHR], App. no. 17103/10, 27 February 2014
- Perinçek v. Switzerland [ECtHR], App. no. 27510/08, 17 December 2013
- Söderman v. Sweden [ECtHR], App. no. 5786/08, 12 November 2013
- Von Hannover v. Germany (no. 3) [ECtHR], App. no. 8772/10, 19 September 2013
- Eremia v. the Republic of Moldova [ECtHR], App. no. 3564/11, 28 May 2013
- Animal Defenders International v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 48876/08, 22 April 2013
- Reznik v. Russia [ECtHR], App. no. 4977/05, 4 April 2013
- Fabris v. France [ECtHR], App. no. 16574/08, 7 February 2013
- Horváth and Kiss v. Hungary [ECtHR], App. no. 11146/11, 29 January 2013
- Bucur and Toma v. Romania [ECtHR], App. no. 40238/02, 8 January 2013
- Sampanis and Others v. Greece [ECtHR], App. no. 59608/09, 11 December 2012
- Đorđević v. Croatia [ECtHR], App. no. 41526/10, 24 July 2012
- Kurić and Others v. Slovenia [ECtHR], App. no. 26828/06, 26 June 2012
- Tănăsioaica v. Romania [ECtHR], App. No. 3490/03, 19 June 2012

- Kaperzyński v. Poland [ECtHR], App. no. 43206/07, 3 April 2012
- Konstantin Markin v. Russia [ECtHR], App. no. 30078/06, 22 March 2012
- Axel Springer AG v. Germany [ECtHR], App. no. 39954/08, 7 February 2012
- Von Hannover v. Germany (no. 2) [ECtHR], App. no. 40660/08 and 60641/08, 7 February 2012
- Palomo Sánchez and Others v. Spain [ECtHR], App. nos. 28955/06, 28957/06, 28959/06 and 28964/06, 12 September 2011
- Heinisch v. Germany [ECtHR], App. no. 28274/08, 21 July 2011
- Bozhkov v. Bulgaria [ECtHR], App. no. 3316/04, 19 April 2011
- Kasabova v. Bulgaria [ECtHR], App. no. 22385/03, 19 April 2011
- A, B and C v. Ireland [ECtHR], App. no. 25579/05, 16 December 2010
- A v. Croatia [ECtHR], App. no. 55164/08, 14 October 2010
- Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain [ECtHR], App. no. 34147/06, 21 September 2010
- Dink v. Turkey [ECtHR], App. Nos. 2668/07, 1534963, 30079/08, 1889280, 1908272, 14 September 2010
- Mariapori v. Finland, [ECtHR], App. no. 37751/07, 6 July 2010
- Nikula v. Finland [ECtHR], App. no. 25576/04, 6 July 2010
- Schalk and Kopf v. Austria [ECtHR], App. no. 30141/04, 26 June 2010
- Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina [ECtHR], App. nos. 27996/06 and 34836/06, 22 December 2009
- Muñoz Díaz v. Spain [ECtHR], App. no. 49151/07, 8 December 2009
- Karsai v. Hungary [ECtHR], App. no. 5380/07, 1 December 2009
- Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) v. France [ECtHR], App. no. 12268/03, 23 July 2009
- Wojtas-Kaleta v. Poland [ECtHR], App. no. 20436/02, 16 July 2009
- Opuz v. Turkey [ECtHR], App. no. 33401/02, 9 June 2009
- Karakó v. Hungary [ECtHR], App. no. 39311/05, 28 April 2009
- A. v. Norway [ECtHR], App. no. 28070/06, 9 April 2009
- Sandra Janković v. Croatia [ECtHR], App. no. 38478/05, 5 March 2009

- Marchenko v. Ukraine [ECtHR], App. no. 4063/04, 19 February 2009
- Juppala v. Finland [ECtHR], App. no. 18620/03, 2 December 2008
- Petrina v. Romania [ECtHR], App. no. 78060/01, 14 October 2008
- Bevacqua and S. v. Bulgaria [ECtHR], App. no. 71127/01, 12 June 2008
- Romyana Ivanova v. Bulgaria [ECtHR], App. no. 36207/03, 14 February 2008
- Guja v. Moldova [ECtHR], App. no. 14277/04, 12 February 2008
- Stoll v. Switzerland [ECtHR], App. no. 69698/01, 10 December 2007
- Desjardin v. France [ECtHR], App. no. 22567/03, 22 November 2007
- D.H. and Others v. the Czech Republic [ECtHR], App. no. 57325/00, 13 November 2007
- Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France [ECtHR], App. nos. 21279/02 and 36448/02, 22 October 2007
- Gorelishvili v. Georgia [ECtHR], App. no. 12979/04, 5 September 2007
- Dyuldin and Kislov v. Russia [ECtHR], App. no. 25968/02, 31 July 2007
- Evans v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 6339/05, 10 April 2007
- Radio Twist a.s. v. Slovakia [ECtHR], App. no. 62202/00, 19 March 2007
- Mamère v. France [ECtHR], App. no. 12697/03, 7 February 2007
- Gurgenzidze v. Georgia [ECtHR], App. no. 71678/01, 17 January 2007
- Verlagsgruppe News GmbH v. Austria (no. 2) [ECtHR], App. no. 10520/02, 14 December 2006
- Standard Verlags GmbH and Krawagna-Pfeifer v. Austria [ECtHR], App. no. 19710/02, 2 November 2006
- Raichinov v. Bulgaria [ECtHR], App. no. 47579/99, 20 April 2006
- Stec and Others v. the United Kingdom [ECtHR], App. nos. 65731/01 and 65900/01, 12 April 2006
- Brasilier v. France [ECtHR], App. no. 71343/01, 11 April 2006
- Paturel v. France [ECtHR], App. no. 54968/00, 22 December 2005
- Roche v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 32555/96, 19 October 2005
- Grinberg v. Russia [ECtHR], App. no. 23472/03, 21 July 2005
- Zarb Adami v. Malta [ECtHR], App. no. 17209/02, 24 May 2005

- Busuioc v. Moldova [ECtHR], App. no. 61513/00, 21 March 2005
- Hoogendijk v. the Netherlands [ECtHR], App. no. 58641/00, 6 January 2005
- Cumpănă and Mazăre v. Romania [ECtHR], App. no. 33348/96, 17 December 2004
- Pedersen and Baadsgaard v. Denmark [ECtHR], Appl. No. 49017/99, 17 December 2004
- Chauvy and Others v. France [ECtHR], App. no. 64915/01, 29 September 2004
- Pla and Puncernau v. Andorra [ECtHR], App. no. 69498/01, 13 July 2004
- Chauvy and Others v. France [ECtHR], App. no. 64915/01, 29 June 2004
- Radio France and Others v. France [ECtHR], App. no. 53984/00, 30 March 2004
- Glass v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 61827/00, 9 March 2004
- Lešník v. Slovakia [ECtHR], App. no. 35640/97, 11 June 2003
- Odièvre v. France [ECtHR], App. no. 42326/98, 13 February 2003
- Peck v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 44647/98, 28 January 2003
- Colombani and Others v. France [ECtHR], App. no. 51279/99, 25 June 2002
- McVicar v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 46311/99, 7 May 2002
- McVicar v. the United Kingdom, [ECtHR], App. no. 46311/99, 7 May 2002
- Pretty v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 2346/02, 29 April 2002
- Öztürk v. Turkey [ECtHR], App. no. 20151/92, 28 March 2002
- Feldek v. Slovakia [ECtHR], App. no. 29032/95, 12 October 2001
- Thoma v. Luxembourg [ECtHR], Appl. No. 38432/97, 36979, 29 March 2001
- Thlimmenos v. Greece [ECtHR], App. no. 34369/97, 6 April 2000
- Özgür Gündem v. Turkey [ECtHR], App. no. 23144/93, 16 March 2000
- Fuentes Bobo v. Spain [ECtHR], App. no. 39293/98, 29 February 2000
- Mazurek v. France [ECtHR], App. no. 34406/97, 1 February 2000
- Dalban v. Romania [ECtHR], App. no. 28114/95, 28 September 1999

- Ceylan v. Turkey [ECtHR], App. no. 23556/94, 8 July 1999
- Tolstoy Miloslavsky v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 23556/94, 8 July 1999
- Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway [ECtHR], App. no. 21980/93, 20 May 1999
- Fressoz and Roire v. France [ECtHR], App. no. 29183/95, 21 January 1999
- Janowski v. Poland [ECtHR], App. No. 25716/94, 21 January 1999
- Osman v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 87/1997/871/1083, 28 October 1998
- Nilsen and Johnsen v. Norway [ECtHR], App. no. 23118/93, 9 September 1998
- Incal v. Turkey [ECtHR], App. no. 41/1997/825/103, 9 June 1998
- McGinley and Egan v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 10/1997/794/995-996, 9 June 1998
- Botta v. Italy [ECtHR], App. no. 21439/93, 24 February 1998
- Larkos v. Cyprus [ECtHR], App. no. 29515/95, 14 January 1998
- Oberschlick v. Austria (no. 2) [ECtHR], App. no. 20834/92, 1 July 1997
- De Haes and Gijssels v. Belgium [ECtHR], App. no. 19983/92, 24 February 1997
- Wingrove v. The United Kingdom [ECtHR], App. no. 17419/90, 25 November 1996
- Oberschlick v. Austria (no. 1) [ECtHR], App. no. 20834/92, 29 November 1995
- Prager and Oberschlick v. Austria [ECtHR], App. No. 15974/90, 26 April 1995
- Jersild v. Denmark [ECtHR], App. no. 15890/89, 23 September 1994
- Burghartz v. Switzerland [ECtHR], App. no. 16213/90, 22 February 1994
- Schuler-Zraggen v. Switzerland [ECtHR], App. no. 14518/89, 24 June 1993
- Hadjianastassiou v. Greece [ECtHR], App. no. 12945/87, 16 December 1992
- Niemietz v. Germany [ECtHR], App. no. 13710/88, 16 December 1992
- Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland [ECtHR], App. nos. 14234/88, 14235/88, 29 October 1992

- Oberschlick v. Austria [ECtHR], App. No. 11662/85, 23 May 1991
- Markt Intern Verlag GMBH and Klaus Beermann v. Germany, [ECtHR], App. no. 10572/83, 20 November 1989
- Observer and Guardian v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 13585/88, 5 October 1989
- Lingens v. Austria [ECtHR], App. no. 9815/82, 8 July 1986
- Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom [ECtHR], App. nos. 9214/80, 9473/81, 9474/81, 28 May 1985
- X and Y v. the Netherlands [ECtHR], App. no. 8978/80, 5 July 1983
- Airey v. Ireland [ECtHR], App. no. 6289/73, 9 October 1979
- Handyside v. the United Kingdom [ECtHR], App. no. 5493/72, 7 December 1976
- Belgian Linguistic Case (No. 2) [ECtHR], App. nos. 1474/62 and others, 23 July 1968

ამერიკის შეერთებული შტატების სასამართლოები

- Henson v. City of Dundee, [United States Court of Appeals], 682 F.2d 897 (1982)
- Mueller v. Swift, [District Court, D. Colorado], 1:15-cv-01974 (2017)
- Wentworth v. Hemenway, [Court of Appeal of California], A154511 (2019)
- Conroy v. Spitzer, [Court of Appeal of California], 70 Cal.App.4th 1446 (1999)
- Figueroa v. Eoodstock Resort Corp, [Vermont Superior Court], 23-CV-01822 (2023)
- Sagaille v Carrega, 2021 NY Slip Op 01369 (2021)

სხვა სახელმწიფოთა სასამართლო გადაწყვეტილებები

- Mobashar Jawed Akbar v. Priya Ramani, [Shri Ravindra Kumar Pandey], DLCT120000252019 (2021)
- Muller c/ Brion, [Paris Court of Appeal], RG 19/19081 (2021)
- Guerra v. Ruiz-Navarro, [Constitutional Court of Colombia], T-452/22 (2022)

ანგარიშები, მოხსენებები, რეკომენდაციები, დასკვნები

- აზრისა და გამოხატვის თავისუფლების უფლება, ადამიანის უფლებათა კომისიის რეზოლუცია 1993/45, 1993
- GREVIO-ს (საბაზისო) შეფასების ანგარიში იმ საკანონმდებლო და სხვა ზომების შესახებ, რომლებიც უზრუნველყოფს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციის (სტამბოლის კონვენცია) დებულებების ამოქმედებას, საფრანგეთი, 2022
- საქართველოს სახალხო დამცველის 2017 წლის 3 მაისის რეკომენდაცია N13-2/5713
- სექსუალური შევიწროება სამუშაო ადგილზე საქართველოს საჯარო სამსახურში, UN Women, 2021
- ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა საქართველოში, თბილისი, 2017
- Declaration on the Elimination of Violence against Women, UN General Assembly Resolution N48/104, 1993
- General Recommendation No. 35 on Gender-based Violence against Women, Updating General Recommendation No. 19, CEDAW/C/GC/35, 2017
- Human Rights Council, Situation of women human rights defenders, 10 January 2019, A/HRC/40/60
- Report of the Special Rapporteur on Violence against Women, Its Causes and Consequences on Online Violence against Women and Girls from a Human Rights Perspective, A/HRC/38/47, 18.06.2018
- Promotion of the Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms: Protecting Women Human Rights Defenders, UN General Assembly Resolution 68/181, A/RES/68/181, 30 January 2014
- Recommendation CM/Rec(2014)7 of the Committee of Ministers to member States on the protection of whistleblowers, Council of Europe, 30 April 2014

ელექტრონული წყაროები

- Weaponizing Defamation Lawsuits Against Survivors Violates International Human Rights, <t.ly/EVzvA> [17.01.2024]
- საია: სასამართლოს გადანვეტილება შეაფერხებს შევიწროებაზე, ფსიქოლოგიურ ძალადობაზე საუბარს, <t.ly/iPQBu> [17.01.2024]
- Facts and Figures: Ending Violence against Women, <t.ly/BtAxB> [17.01.2024]
- საშინელი სიტყვებით მაგინა – რას ყვება ეკა მესხიძე პაპუნა უგრეხელიძის მისდამი დამოკიდებულებაზე, <t.ly/EFK-k> [17.01.2024]
- გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნები, <t.ly/nDfqD> [17.01.2024]
- Anti-SLAPP Statutes: 2023 Report Card <https://www.ifs.org/anti-slapp-report/> [17.01.2024]
- Women lie about abuse to get rehoused: dangerous misconceptions about domestic violence, <t.ly/zLzSL> [17.01.2024]

საქართველოს კანონი

საქართველოს ზოგიერთ საკანონმდებლო აქტში
ცვლილების შეტანის შესახებ

მუხლი 1. „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონში (საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, №19, 15.07.2004, მუხ. 84) მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

„ბ) წინასასამართლო ან სასამართლო პროცესზე, სახალხო დამცველის წინაშე, გამოძიების ორგანოების წინაშე, შრომის ინსპექციის სამსახურის წინაშე, პარლამენტის, ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს ან საკრებულოს, აგრეთვე მისი კომიტეტის/კომისიის სხდომაზე, პირის მიერ თავისი უფლებამოსილების განხორციელების ფარგლებში;“

მუხლი 2. „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის (საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, №24, 02.07.2007, მუხ. 218) მე-5 მუხლს დაემატოს შემდეგი შინაარსის 2⁷ პუნქტი:

„2⁷. ამ კანონის მე-3 მუხლის „ა“ და „დ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული იურიდიული დახმარება უზრუნველყოფილია ქალთა მიმართ ძალადობის/ოჯახში ძალადობის მსხვერპლისთვის, როდესაც მსხვერპლის წინააღმდეგ აღძრულია ცილისწამების სარჩელი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით, მიუხედავად ქალთა მიმართ ძალადობის/ოჯახში ძალადობის მსხვერპლის გადახდისუნარიანობისა, თუ მან ადვოკატი ზოგადი წესით არ აირჩია.“

მუხლი 3. ეს კანონი ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

საქართველოს პრეზიდენტი

სალომე ზურაბიშვილი

